

STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOJCIECHÓW DO ROKU 2020

WRZESIEŃ 2015

Spis treści

WSTĘP.....	4
1. DIAGNOZA SPOŁECZNO–GOSPODARCZA GMINY.....	6
1.1 Położenie przestrzenno-geograficzne.....	6
1.2 Rys historyczny i dziedzictwo kulturowe.....	8
1.2.1 Zarys historii gminy.....	8
1.2.2 Dziedzictwo kulturowe.....	9
1.3 Zasoby środowiska naturalnego.....	16
1.4 Ludność i procesy demograficzne.....	17
1.5 Warunki życia mieszkańców.....	21
1.5.1 Rynek pracy i wynagrodzenia.....	21
1.5.2 Bezrobocie.....	24
1.5.3 Zasoby mieszkaniowe.....	26
1.5.4 Edukacja.....	28
1.5.5 Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	31
1.5.6 Kultura, sport i turystyka.....	32
1.6 Przedsiębiorczość.....	36
1.6.1 Podmioty gospodarki narodowej.....	36
1.6.2 Rolnictwo.....	38
1.7 Infrastruktura techniczna.....	39
1.8 Zarządzanie.....	42
1.9 Gospodarka finansami Gminy.....	43
1.9 Zrealizowane inwestycje w latach 2010-2014.....	49
2. WKŁAD SPOŁECZNY NA KSZTAŁT DOKUMENTU.....	59
3. ANALIZA SWOT.....	62
4. CELE STRATEGICZNE.....	69

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

5. ZGODNOŚĆ CELÓW STRATEGICZNYCH GMINY Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	71
5.1 Na poziomie Unii Europejskiej.....	71
5.2 Na poziomie krajowym.....	73
5.3 Na poziomie regionalnym.....	77
6. METODY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH CELÓW STRATEGICZNYCH	81
7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH	90
7.1 Fundusze unijne - wprowadzenie.....	90
7.2 Proponowane finansowanie zaplanowanych projektów	94
8. MONITORING I EWALUACJA.....	122

WSTĘP

Strategia to określenie głównych, długoterminowych celów działania, celów pośrednich oraz metod ich osiągnięcia. Strategiczne zarządzanie w sektorze administracji publicznej ma znaczenie przede wszystkim ze względu na potrzebę stałej racjonalizacji oraz podnoszenia efektywności gospodarowania funduszami publicznymi, a także stałe podnoszenie jakości usług świadczonych na rzecz społeczeństwa.

Potrzeba przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020 wynika z:

- zakończenia okresu trwania dokumentu określającego kierunki rozwoju Gminy Wojciechów „*Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Wojciechów z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym na lata 2009-2015*”;
- chęci określenia głównych kierunków rozwoju Gminy Wojciechów na podstawie uwarunkowań lokalnych, z uwzględnieniem Strategii Europa 2020, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (do 2020) oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020;
- konieczności wskazania celów operacyjnych oraz strategicznych dla Gminy Wojciechów w kontekście możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych w perspektywie finansowej 2014-2020.

Dokument został opracowany z zachowaniem elementów wymaganych dla programów rozwoju zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 r. poz. 1649, z 2015 r. poz. 349.).

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020 została podzielona na dwie części. W pierwszej, analizie została poddana sytuacja społeczno-gospodarcza. Miało to na celu przedstawienie procesów, jakie zachodzą w obszarach życia Gminy tj. tendencje spadku lub wzrostu oraz wskazanie pozycji gminy na tle powiatu i regionu.

Dane wyjściowe do przeprowadzenia diagnozy na terenie Gminy Wojciechów stanowią dane statystyczne dostępne w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego opracowane na podstawie spisów powszechnych oraz rocznych sprawozdań z terenu Gminy Wojciechów. Poza danymi statystycznymi informacje wyjściowe do analizy pochodzą z zasobów własnych Urzędu Gminy, na które składają się posiadane dokumenty strategiczne oraz inne dokumenty branżowe.

W części pierwszej przedstawiono Gminę od strony historycznej i kulturowej, zasobów środowiska naturalnego, ludności i procesów demograficznych, warunków życia mieszkańców, przedsiębiorczości, infrastruktury technicznej, zarządzania, gospodarki finansami Gminy. Opisano również zrealizowane inwestycje na terenie Gminy.

W drugiej części została przeprowadzona analiza SWOT gminy, która stanowiła podstawę do określenia jej celów strategicznych oraz szczegółowych celów operacyjnych. W celu rozpoznania kluczowych problemów gminy oraz rzeczywistych potrzeb społeczno-gospodarczych jej mieszkańców przeprowadzona została dodatkowo ankieta wśród mieszkańców gminy. Gruntownej analizie została poddana zgodność zidentyfikowanych celów strategicznych gminy z najważniejszymi dokumentami strategicznymi na poziomie Unii Europejskiej, krajowym oraz regionalnym. W dokumencie określone zostały szczegółowo metody realizacji opracowanych celów strategicznych i operacyjnych do roku 2020. Zakres oraz wartości wskazanych w strategii inwestycji mają charakter orientacyjny, mogą podlegać modyfikacjom w okresie obowiązywania strategii pod warunkiem realizacji założonych celów strategicznych gminy. Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020 określa proponowane źródła finansowania wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć realizujących jej cele strategiczne. Z uwagi na niezakończony jeszcze proces programowania perspektywy finansowej 2014-2020 zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym w opisach proponowanych zewnętrznych źródeł finansowania został zachowany stopień szczegółowości zgodny z zapisami najważniejszych dokumentów programowych zatwierdzonych przez Komisję Europejską.

1. DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA GMINY

1.1 Położenie przestrzenno-geograficzne.

Gmina Wojciechów ma charakter gminy wiejskiej. Położona jest w województwie lubelskim, w powiecie lubelskim, w odległości 25 km od stolicy województwa–Lublina. Gmina zajmuje powierzchnię 81 km², a na jej terenie znajduje się 23 miejscowości, w tym 21 sołectw¹. W skład Gminy wchodzi następujące miejscowości: Cyganówka, Góra, Halinówka, Ignaców, Łubki, Łubki Kolonia, Łubki Szlachta, Maszki, Maszki k/Wojciechowa, Miłocin, Nowy Gaj, Palikije Pierwsze, Palikije Drugie, Romanówka, Sporniak, Stasin, Stary Gaj, Szczuczki, Szczuczki VI Kolonia, Tomaszówka, Wojciechów Kolonia Piąta, Wojciechów Kolonia Pierwsza, Wojciechów.

Gmina leży częściowo na Równinie Bełżyckiej, stanowiącej mezoregion, który od północy graniczy z Płaskowyżem Nałęczowskim, od wschodu z Wyniosłością Giełczewską, od południa ze Wzniesieniami Urzędowskimi, od południowego wschodu z Kotliną Chodelską, a od wschodu na krótkim odcinku z Małopolskim Przełomem Wisły. Region jest równiną osiagającą wysokość od 160 (skarpa ku dolinie Wisły) do 230 m n.p.m. (dział wodny Wisły i Bystrzycy). Podłoże zbudowane jest z margli kredowych i glin zwałowych. Równina Bełżycka jest regionem typowo rolniczym. Do gmin leżących na obszarze regionu oprócz Wojciechowa zaliczymy Bełżyce, Niedrzwica Duża i Karczmiska. Część północna gminy należy do Płaskowyżu Nałęczowskiego, stanowiącego część Wyżyny Lubelskiej. Jego obszar pokryty jest grubą warstwą lessów i silnie rozcięty dolinami rzecznyymi i wąwozami. Wznosi się do 200-220 m n.p.m. Rozciąga się pomiędzy rzekami Wisłą i Bystrzycą. Płaskowyż stanowi region rolniczy. Mezoregion ten posiada najbardziej urozmaiconą rzeźbę terenu. Przyczyniła się do tego woda, rzeźbiąc w pokrywającej go czapie lessowej niezliczoną ilość wąwozów.

Sąsiadami Gminy Wojciechów są Gminy wiejskie i miejsko-wiejskie z trzech powiatów:

- z terenu powiatu lubelskiego: Gminy Jastków, Konopnica i Bełżyce
- z terenu powiatu puławskiego: Gminy Nałęczów i Wąwolnica
- z terenu powiatu opolskiego: Gmina Poniatowa

Siedzibą władz administracyjnych, głównym ośrodkiem życia społecznego i kulturalnego Gminy jest wieś Wojciechów.

¹ Dane ze Statystycznego Vademecum Samorządowca 2014

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Poniżej przedstawiono położenie gminy na tle powiatu, województwa oraz kraju.
Mapa 1: Gmina Wojciechów na tle powiatu.

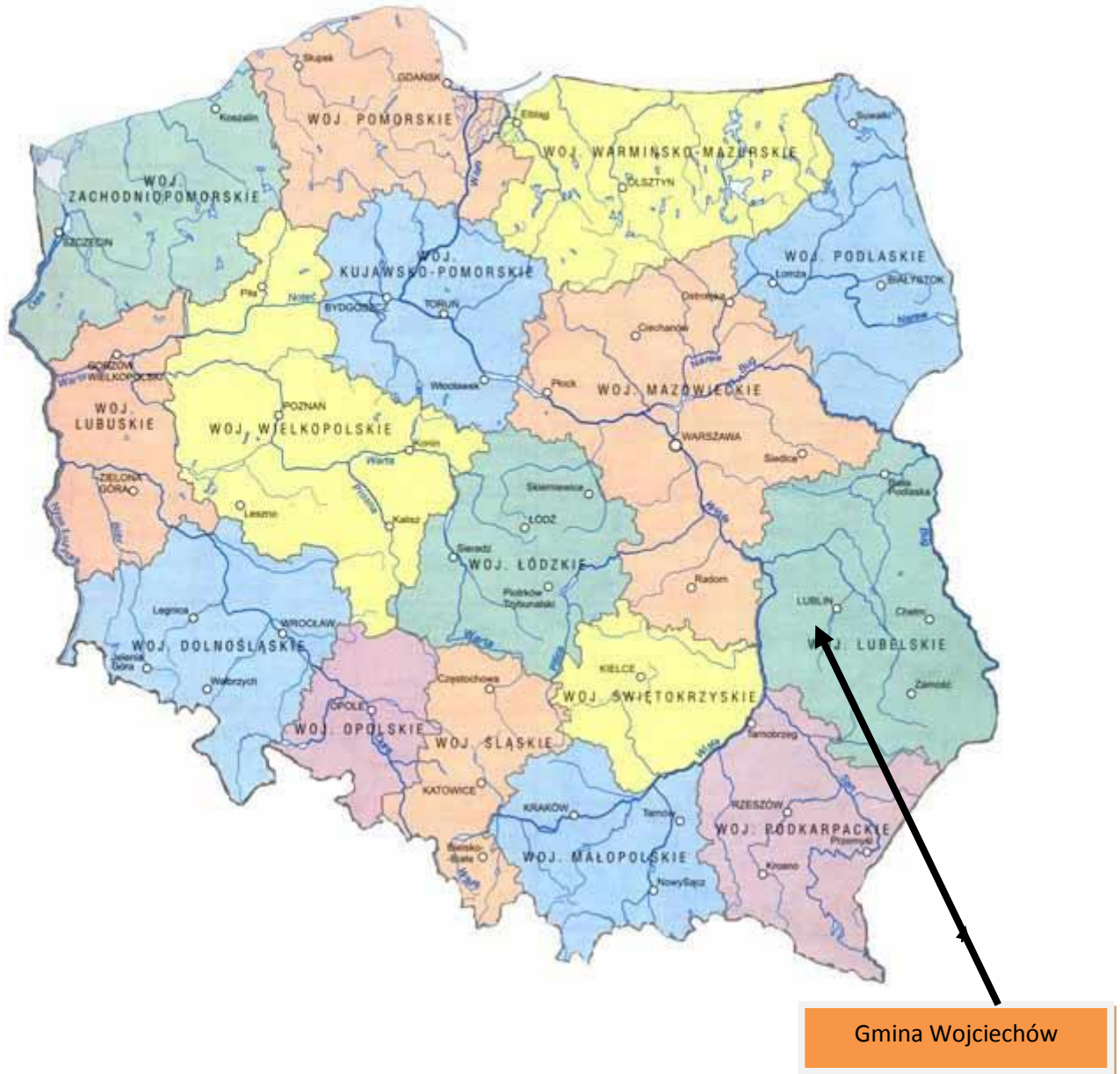
Źródło: www.powiat.lublin.pl

Mapa 2: Gmina Wojciechów na tle województwa lubelskiego.

Źródło: www.wikipedia.org

Mapa 3: Gmina Wojciechów na tle kraju.

Źródło: www.mapa-polski.net.pl

1.2 Rys historyczny i dziedzictwo kulturowe.

1.2.1 Zarys historii gminy

Prace archeologiczne oraz dokumenty historyczne wskazują, że początki osadnictwa na terenie Wojciechowa sięgają VIII wieku. Nazwa Woycechow pojawia się po raz pierwszy w źródłach kościelnych w 1328 roku, choć wielce prawdopodobne jest, że parafia w Wojciechowie istniała już przed rokiem 1325. Ze względu na położenie Wojciechów pełnił

ważną rolę w średniowiecznej Polsce. Wybudowana w XIV wieku murowana fortalicja strzegła bezpieczeństwa na trakcie o znaczeniu strategicznym z Krakowa przez Urzędów, Bełżycę, Wojciechów, Kock i Łuków na Litwę.

Pierwszym, znanym ze źródeł historycznych właścicielem Wojciechowa był kasztelan lubelski, Jan ze Szczekockich herbu Odrowąż, a następnie jego syn starosta lubelski również Jan. W 1481 roku Wojciechów otrzymała córka Jana, Zofia poślubiona wojewodzie ruskiemu - Janowi z Pilczy herbu Leliwa. To właśnie Pileccy byli fundatorami wieży mieszkalnej, zwanej obecnie „Ariańską”. W 1534 roku oddali oni Wojciechów warendę Firlejom herbu Lewart, a następnie Spinkom herbu Prus, ostatecznie sprzedając posiadłość Stanisławowi Spince w 1580 roku. On, jeszcze jako dzierżawca wieży, udzielił w niej schronienia znanemu w Rzeczypospolitej pastorowi i kaznodziei kalwińskiemu Marcinowi Krowickiemu. Dla wyznawców nowej wiary przeznaczona została jej trzecia, reprezentacyjna kondygnacja. Autorytet, jakim cieszył się Krowicki wśród zwolenników reformacji, sprawił, że izba w wojciechowskiej wieży stała się „jedną z najdosłojniejszych trybun i najdonioślejszych kazalnicy świata” (jak pisał S. Żeromski w powieści „Nawracanie Judasza”). Miejscowa ludność przebywających w wieży kalwinów nazywała „arianami”, dlatego do wieży przylgnęła nazwa „Ariańska”.

W 1599 roku Wojciechów przeszedł na własność podkomorzego chełmskiego, Pawła Orzechowskiego herbu Rogala. Jeden z jego potomków - Teodor ufundował w 1725 roku istniejący do dziś, późnobarokowy kościół drewniany. W 1778 roku Orzechowscy sprzedali Wojciechów. Kolejnymi jego właścicielami byli: Morscy, Ostrowscy, Grodzicy, Świeżawscy i Popławscy.

1.2.2 Dziedzictwo kulturowe

Bogata przeszłość historyczna pozostawiła na terenie gminy liczne pamiątki przeszłości, które świadczą o znaczącym dorobku kulturowym mieszkańców tych ziem. Najważniejsze z nich przedstawione zostały poniżej:

Wieża Ariańska

Górująca nad miejscowością Wieża Ariańska – zachowany do dzisiaj osobiwy przykład siedziby szlacheckiej – została zbudowana w latach 1520-1530 przez starostę lubelskiego Jana Pileckiego. Gotycko-renesansowa trójkondygnacyjna budowla wzniesiona z kamieni i cegieł, otoczona fosą pełniła funkcję zarówno obronną jak i rezydencjonalną. W latach 1550-1598 jeden z właścicieli Wojciechowa – Stanisław Spinka udzielił w wieży schronienia znanemu w Rzeczypospolitej pastorowi i kaznodziei kalwińskiemu Marcinowi Krowickiemu. Reprezentacyjną, trzecią kondygnację przeznaczono dla wyznawców nowej wiary. Miejscowa ludność przebywających w wieży kalwinów nazywała „arianami”, dlatego do

wieży przylgnęła nazwa „Ariańska”. Prawdopodobnie w pierwszej połowie XVI w. dawny folwark otoczono murem ze strzelnicami, by wzmocnić walory obronne założenia. Pozostałości muru zachowały się w pobliżu wieży oraz w ścianie budynku gospodarczego znajdującej się na terenie gospodarstwa usytuowanego przy siedzibie UG. Kolejny właściciel dóbr Wojciechowskich Paweł Orzechowski po wybudowaniu pałacu włączył wieżę do zabudowań gospodarczych, co dało początek jej powolnej degradacji. W 1910 r. zniszczony obiekt przekazano Towarzystwu Opieki nad Zabytkami Przeszłości, które już w następnym roku przystąpiły do odbudowy wieży. Pracami remontowymi kierował Jan Witkiewicz – Koszyc, a szczegółowy opis wieży z tego okresu znaleźć można w powieści Stefana Żeromskiego „Nawracanie Judasza”. Obydwie wojny światowe nie pozwoliły ukończyć odbudowy obiektu, stało się to możliwe dopiero w latach siedemdziesiątych – została gruntownie odremontowana i zrekonstruowana w latach 1971 - 74 według projektu Tadeusza Augustynka.

Obecnie Wieża Ariańska jest siedzibą Gminnego Ośrodka Kultury w Wojciechowie, Gminnej Biblioteki Publicznej, Stowarzyszenia Kowali Polskich, Punktu Informacji Turystycznej. Turyści odwiedzający Gminę Wojciechów mogą zwiedzić jedyne w Polsce Muzeum Kowalstwa oraz Muzeum Regionalne mieszczące się również w Wieży Ariańskiej. Zachowana bez poważniejszych przekształceń wieża jest ewenementem w skali nie tylko regionu, ale i kraju.

Zespół Pałacowo – Parkowy w Palikijach (1682 –1906)

Dworek pałacowy, którego historia sięga prawdopodobnie XV, a z udokumentowanych źródeł – XVII wieku to obiekt niewątpliwie skupiający uwagę gości. Założony został najprawdopodobniej w XV wieku przez Zbigniewa Szczekockiego herbu Odrowąż. Pałac nie posiada dokładnej dokumentacji historycznej, jednak daty umieszczone na wschodniej stronie budynku – (1682 - 1906) wiązać należy z okresami panowania i przebudową pałacu w 1682 roku przez A. Nosatyńskiego, a 1906 - dobudową i modernizacją dokonaną przez dziedzica A. Świeżawskiego. Po II wojnie światowej pałac przeszedł na własność skarbu państwa, mieściła się tam siedziba SHR. Obecnie dworek stanowi własność prywatną i niestety nie jest udostępniany do zwiedzania. Cieszy jednak oko wszystkich, którzy przejeżdżają przez miejscowość. To miejsce jest o tyle bardziej urokliwe, iż znajduje się w otoczeniu przepięknej zieleni parkowej.

Od strony północnej pałacu znajduje się 5 stawów (dawniej hodowlanych), rozlokowanych wzdłuż rzeki Bystrej, której źródło znajduje się w Palikijach. Do dziś zachowały się w obszarze parkowym ciekawe i rzadkie rośliny: czerwony klon, wielowiekowe lipy, dęby i świerki. Kilka okazów zostało zakwalifikowanych przez Konserwatora Przyrody jako pomniki przyrody prawnie chronione.

Zespół dworsko – parkowy w Łubkach

Drewniany dwór wzniesiony w stylu klasycystycznym wraz z otaczającym go parkiem usytuowany jest na wzgórzu nad rzeką Czerką (dawna Tropa). Zespół jest wpisany do rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego pod nr A/703. Dwór w Łubkach zbudowany został w pierwszej połowie XIX wieku, prawdopodobnie przez Witkowskich. Wiek rosnących tu drzew wskazuje na to, że park został założony jednocześnie z budową dworu. Dwór zwrócony jest swoim frontem w kierunku wschodnim. Obecnie część byłego parku dworskiego zajmuje wybudowany już po drugiej wojnie światowej Kościół. Część północno – zachodnia parku uległa zniszczeniu w czasie budowy szosy. Obecnie w budynku Dworu znajduje się Szkoła Podstawowa.

Drewniany Dwór przetrwał do dnia dzisiejszego w bardzo dobrym stanie jako jeden z niewielu tego typu budynków na Lubelszczyźnie. Szczególnie malowniczo przedstawia się frontowa fasada dworu z portykiem składającym się z czterech kolumn wspierających trójkątny tympanon. Jońskie kapitele, attyckie bazy kolumn a także ozdobne drewniane podokienniki i nadproża wsparte na profilowanych konsolkach oraz pozostałe elementy dekoracyjne wraz ze schodami prowadzącymi do Dworu, a także otaczający budynek park, tworzą specyficzną atmosferę tej części zabytkowego zespołu.

Układ pomieszczeń dworu jest niesymetryczny. Wokół hallu głównego umieszczonego na osi portyku zgrupowane są pomieszczenia, których wielkość i usytuowanie pozwala sądzić, że przeznaczone były do celów reprezentacyjnych, co może potwierdzić m.in. ozdobny sufit. Z hallu prowadzą drzwi do wewnętrznego korytarza, po obu stronach którego zgrupowane są w dwu traktach pomieszczenia połączone amfiladowo. Korytarz dostępny jest również z drugiego północnego wejścia.

W środkowej części bryły budynku zlokalizowane są murowane piwnice stanowiące zespół trzech pomieszczeń dostępnych z „systemu” długich korytarzy o nieustalonym historycznie przeznaczeniu. Wszystkie piwnice i korytarze przykryte są sklepieniami kolebkowymi. Mimo pojawienia się zupełnie nowego obiektu jakim jest Kościół, który przejął w życiu wsi dominującą i skupiającą rolę, całość zespołu, a zwłaszcza Dwór nadal wyraźnie akcentuje swoją obecność w krajobrazie poprzez ekspozycyjne położenie na wzgórzu, zachowaną architekturę, ukształtowanie terenu, dawną sieć dróg i alei drzew oraz swoją funkcję społeczno – kulturalną jako siedziba szkoły i miejsce spotkań.

Wśród drzew znajdujących się na terenie zespołu dworsko – parkowego największy udział mają graby pospolite rosnące pojedynczo lub w pozostałościach szpalerów i alei, a także olsza czarna porastająca brzegi strumienia i tereny podmokłych łąk. W mniejszej ilości występują także takie drzewa parkowe jak: robinia akacja, lipa drobnolistna, jesion wyniosły i w mniejszych ilościach klony pospolite i jawory, modrzew europejski, kasztanowiec biały, topola, osika, brzoza brodawkowata i wierzba biała. Zdrowotność

większości drzew jest zadawalająca. Najbardziej okazałe trzy dęby szypułkowe i jedna rzadko występująca sosna czarna posiadają status pomników przyrody objętym ochroną Konserwatora Przyrody.

Kościół p.w. Św. Teodora

Kościół parafialny p.w. Św. Teodora w Wojciechowie wybudowany został w 1725 roku. Ufundował go podstoli lubelski Konstanty Teodor Orzechowski, ówczesny właściciel wsi. To drewniana, późnobarokowa świątynia o konstrukcji zrębowej, na podmurówce, jednonawowa. W świątyni znajdują się trzy drewniane ołtarze – najstarszy jest ołtarz główny, liczne obrazy, ławy, antepedium, ambona i 12-głosowe organy z XVIII stulecia. Wnętrze zdobi polichromia o tematyce biblijnej i nawiązującej do historii Polski, wykonana przez T. Gładysza w 1948 roku. Prawdziwym rarytasem Wojciechowskiego kościółka są kurdybany – skóry o bogatym ornamentem tłoczonym, malowane i złoczone.

Równolegle ze świątynią wybudowano drewnianą dzwonnice, którą wraz z cmentarzem przykościelnym, włączono w 1802 r. w murowane ogrodzenie. W narożach ogrodzenia postawiono murowane kapliczki oraz kostnicę. Z kościołem pierwotnie była powiązana drewniana plebania, wybudowana około 1930 r., którą następnie przeznaczono na aptekę. Przez kilka lat działał tam Klub Przedszkolaka a obecnie odbywają się spotkania Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży.

Muzea

Od 1993 roku w Wojciechowie, w najwyższej kondygnacji Wieży Ariańskiej, znajduje się jedyne w Polsce **Muzeum Kowalstwa**. W Muzeum znajduje się ponad 1000 eksponatów sztuki kowalskiej z kraju i zagranicy. Tylko tutaj można jeszcze zobaczyć stary miech kowalski, ręczną wiertarkę, wasąg czy drewniane brony, a także posłuchać opowieści o pracy kowala i legendy o podkowie szczęścia. Pobyt w Muzeum, w dobie, gdy kowalstwo, szczególnie użytkowe zanika, a funkcjonujące kuźnie wypełnione są nowoczesnymi urządzeniami, to lekcja historii kowalstwa polskiego, jego przeobrażeń, zanikających tradycji. Dzięki temu, że wszystkie prace konkursowe wykonane podczas Ogólnopolskich Spotkań Kowali i Ogólnopolskich Warsztatów Kowalskich zostają w Muzeum Kowalstwa, zbiory z roku na rok stają się bogatsze i bardziej atrakcyjne. Każdego roku Muzeum zwiedza kilka tysięcy osób. Muzeum składa się z trzech części:

- wystrój starej kuźni z miechem kowalskim, paleniskiem, kowadłem i narzędziami wykorzystywanymi w zmaganiach z twardym żelazem;
- przedmioty wykonywane niegdyś na potrzeby rolnictwa: motyki, topory, stary wóz, drewniane brony;
- wystawa współczesnych wyrobów artystycznych wykonywanych tradycyjnymi technikami kowalskimi z zachowaniem cech regionalnych;

W 2004 roku mury Wieży Ariańskiej wzbogaciły się o nową atrakcję turystyczną – powstało tu Wojciechowskie Muzeum Regionalne utworzone w ramach programu „Działaj lokalnie III” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności przy udziale społeczności lokalnej, zwłaszcza Klubu Seniora. Muzeum składa się z trzech części:

- pierwsza – dokumentująca historię Wojciechowa, z makietą średniowiecznego grodziska i eksponatami pochodzącymi z wykopalisk archeologicznych
- druga – wystrój wojciechowskiej chałupy z lat 1920 - 30 w pełni wyposażonej w sprzęty i narzędzia jakimi posługiwali się mieszkańcy Wojciechowa w tamtych czasach
- trzecia – Galeria Sztuki Ludowej, w której można zakupić pamiątki z Wojciechowa - m.in. podkówki na szczęście wykonywane w głównej mierze przez tutejszych twórców.

Od 2005 r. w miejscowości Nowy Gaj działa Muzeum Minerali i Skamieniałości. Placówka mieści się w starym młynie wodnym zaadoptowanym do celów mieszkalnych i turystycznych. Właściciele Młyna udostępniają zwiedzającym niezwykle zbiory gromadzone przez ponad 20 lat. Kolekcja liczy ok. 2 tysięcy eksponatów i jest stale powiększana. Muzeum może się pochwalić największymi w Polsce kolekcjami meteorytów i soli niebieskiej.

Miejsca pamięci, pomniki

Na uwagę zasługują pamiątkowe grobowce byłych właścicieli Wojciechowa znajdujące się na cmentarzu parafialnym w Wojciechowie, zwłaszcza Kaplica – Grobowiec Rodziny Świeżawskich, byłych właścicieli Wojciechowa oraz Grobowiec Felicjana Grodzickiego, dawnego właściciela – rzeźba Chrystusa z krzyżem. W centrum wsi Wojciechów znajdują się również pomniki przypominające o ważnych wydarzeniach z historii Polski – pomnik upamiętniający setną rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki z 1917 roku oraz Pomnik Pamięci Żołnierzy Polskich poległych w latach 1939 – 1945. W południowej części wzgórza parkowego w Łubkach, nieopodal Kościoła znajduje się pomnik poświęcony pamięci Mieczysława Dąbrowskiego - protoplasty rodu ostatnich właścicieli Łubek. Pomnik stanowi duża bryła z czerwonego piaskowca z granitową pamiątkową tablicą. Widoczny jest również ślad po zdjęciu nagrobnym, a także wykuta wnęka - miejsce po umieszczonym tu wcześniej sercu M. Dąbrowskiego. Niezwykle cenne historycznie miejsce pamięci znajduje się w miejscowości Szczuczki, gdzie podczas II wojny światowej hitlerowcy wymordowali wszystkich dorosłych mężczyzn z tej wsi. Rokrocznie w Gminie odbywają się uroczystości upamiętniające to tragiczne wydarzenia.

Na ścianie Urzędu Gminy w Wojciechowie umieszczona jest tablica upamiętnia akcje Żołnierzy AK z 29 sierpnia 1943 r. oraz z 23 lipca 1944 r, natomiast przy polnej drodze Wojciechów - Ignaców tuż obok nieczynnego już młyna na postumencie stoi kamień a na nim tablica upamiętniająca zabójstwo Stanisława Zięby ps. „Tygrys” żołnierza Armii Krajowej. Zginął z rak żandarmów SS dnia 29 sierpnia 1943 r.

W parkanie Kościoła Parafialnego w Wojciechowie wmurowana jest płyta nagrobna Stanisława Spinka herbu Prus, który był właścicielem Wojciechowa w XVI w.

Architektura użytkowa, izby rzemieślnicze

Architekturę przemysłową na terenie gminy reprezentują przede wszystkim młyny, z których należy wymienić obecnie nie użytkowane, obiekty w Wojciechowie Kolonia Piąta (zdjęcie 1 – własność prywatna) i Gaju Nowym (zdjęcie 2 – własność prywatna). Oba murowane z czerwonej cegły, uzupełnionej kamieniem wapiennym, wybudowano w I połowie XX w. Swą bryłą i rozwiązaniami nawiązują do typowej architektury przemysłowej tego okresu. Należy przy tym podkreślić, że młyn w Wojciechowie zachował tradycję miejsca od XVI - stulecia.

Jedną z głównych atrakcji miejscowości jest najstłynniejsza kuźnia w Polsce – zakład rzemieślniczy należący do kowala Romana Czernieca. Kuźnię – jeszcze jako drewniany obiekt – pobrał jego dziadek Michał Ostrowski w 1920 roku. Kuł konie, sierpy, bramy i nauczył kowalskiego rzemiosła zięcia Józefa Czernieca. Po nim miech i kowadło, a także smykałkę do kowalstwa odziedziczył właśnie Roman. W 1979 roku przebudował starą, dziadkową kuźnię, tworząc w niej nie tylko warsztat pracy, ale i swego rodzaju pracownię artystyczną. Pan Roman ma się czym pochwalić – oprócz solidnego rzemiosła jest artystą, jednym z najlepszych w Polsce mistrzów tej sztuki. Wobec spadającego zapotrzebowania na kucie koni i robocze usługi kowalskie dla rolnictwa poświęcił się kowalstwu artystycznemu – wykonywane przez niego kute meble, ogrodzenia, balustrady, kraty, lampy, akcesoria kominkowe mają swój charakterystyczny rozpoznawalny styl. Ale mistrz nie odwraca się też od tradycji – w czasie pokazów jego specjalnością jest kucie konia z precyzyjnym czyszczeniem kopyta i dopasowaniem podkowy.

Ludzie i tradycje

Oprócz wspomnianego kowala artysty Romana Czernieca, w Gminie Wojciechów żyją i tworzą osoby utalentowane, kultywujące tradycyjne umiejętności. Są to zarówno osoby indywidualne, jak i zespoły muzyczne. Do najstarszych i najbardziej cenionych w regionie zespołów, zaliczamy Kapelę Wojciechowską, która nieprzerwanie od 1926 r. kultywuje tradycje muzyczne Ziemi Wojciechowskiej. Dzięki niej do dziś przetrwało wiele poplek, oberków, walców, podróźniaków i innych utworów charakterystycznych dla Wojciechowa i okolic. Swoją muzyką uświetnia zabawy wiejskie, wesela i inne uroczystości o charakterze lokalnym i regionalnym. Koncertowała zarówno w Polsce jak i za granicą. Do największych sukcesów Kapeli należy zdobycie Nagrody im. Oskara Kolberga, odznaki „Zasłużony Działacz Kultury” oraz Brązowej, Srebrnej i Złotej Baszty na Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym. W roku 2014 członkowie kapeli zostali odznaczeni Odznaką honorową „Zasłużony dla kultury Polskiej” przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Od 1987 r. prężnie działa Orkiestra Dęta Ochotniczej Straży Pożarnej w Wojciechowie. Obecnie liczy 25 członków. Pod okiem starszych członków oraz prowadzącego orkiestrę kapelmistrza pana Kazimierza Kołodzieja sztuki dętego muzykowania uczą się młodzi mieszkańcy Wojciechowa – uczniowie szkoły podstawowej, gimnazjaliści i licealiści. Orkiestra bierze udział w przeglądach i konkursach osiągając liczne sukcesy. Swoimi występami uświetnia ważne uroczystości gminne i powiatowe, stając na czele korowodów podczas dożynek czy imprez kowalskich. Równie ceniony zespół tworzy nieco młodsze pokolenie mieszkańców Gminy Wojciechów zrzeszone w zespole Akordia. Jego skład tworzą utalentowane wokalnie osoby, które każdą wolną chwilę poświęcają na kształcenie warsztatu muzycznego. Zespół w swoim repertuarze posiada najpiękniejsze pieśni okolicznościowe, biesiadne, żołnierskie, patriotyczne, a także religijne. Uświetnia lokalne uroczystości na terenie gminy Wojciechów, a także Województwa Lubelskiego.

Opiekę nad Zespołami sprawuje Gminny Ośrodek Kultury w Wojciechowie, regularnie doposażając ją w nowe instrumenty oraz stroje. Przy GOK działają również dziecięce zespoły taneczne i wokalne. Okolicznościowe występy z okazji Spotkań Kowali lub Dożynek Gminnych przygotowują również Zespół Ludowy z Gaju Starego oraz zespół „Sporniaczanki”.

Oprócz osób utalentowanych muzycznie w Gminie Wojciechów spotykają się również grupy społeczne ukierunkowane na wybrane działania. Od 2003 roku przy Gminnym Ośrodku Kultury w Wojciechowie działa Klub Seniora. Celem wspólnych spotkań członków klubu jest kultywowanie tradycji Wojciechowskich. Działalność patriotyczna Klubu to przede wszystkim przygotowywanie części artystycznych z okazji Święta Niepodległości i rocznic uchwalenia Konstytucji 3 Maja. Efektem współpracy Klubu Seniora z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Wojciechowie jest powstanie Muzeum Regionalnego, wydanie książki pt. „Wojciechów – wieś przy wieży. Ocalić od zapomnienia.”, śpiewnika pt. „Wojciechowskie śpiewanie”, publikacji „Wydarzenia z lat okupacji w Gminie Wojciechów”, książki „Zwyczaje, obrzędy i tradycje Ziemi Wojciechowskiej” oraz książki „Godumy po Wojciechowsku”.

Na terenie Gminy Wojciechów aktywni mieszkańcy zrzeszają się w stowarzyszeniach: „Wojciechowskie Arianki”, „Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Wsi Maszki”, Stowarzyszenie u Źródeł Ciemięgi”. Stowarzyszenie Kowali Polskich, które ma swoją siedzibę również w Wojciechowie zrzesz 25 mistrzów kowalstwa z całej Polski.

Ochrona konserwatorska

Spośród opisanych zasobów kultury na uwagę zasługują obiekty objęte ścisłą ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków województwa lubelskiego:

1. Zespół kościelny w Wojciechowie z przełomu XVIII i XIX wieku obejmujący: drewniany Kościół Parafialny p.w. Św. Teodora wraz z otaczającym go drzewostanem i murowanym ogrodzeniem oraz drewnianą dzwonnica przy kościele;

2. Zespół zamkowy w Wojciechowie z XVI wieku obejmujący dawny zamek zwany „Wieżą Ariańską” wraz z przylegającymi wałami i fosami obronnymi, pozostałością murów oraz ruinami pałacu;
3. Zespół dworski w Palikijach z XIX wieku, składający się z murowanego dworu i parku;
4. Dwór drewniany w Łubkach z I połowy XIX wieku wraz z pozostałościami parku dworskiego.

Ponadto do ewidencji dóbr kultury województwa lubelskiego wpisanych jest 34 obiekty z terenu Gminy Wojciechów, które należy objąć pośrednią ochroną konserwatorską (ochroną planistyczną).

Podsumowując tą część opracowania należy stwierdzić, iż dziedzictwo kulturowe zachowane na terenie gminy Wojciechów ma duże znaczenie dla rozwoju turystyki i będzie miało istotne znaczenie przy określaniu kierunków rozwoju gminy w najbliższej przyszłości.

1.3 Zasoby środowiska naturalnego

Teren Gminy Wojciechów wchodzi w skład dwóch jednostek fizyczno – geograficznych: większa część południowa należy do Równiny Beżyckiej, fragment północny do Płaskowyżu Nałęczowskiego. Łagodnie pofalowana, mało urozmaicona powierzchnia Równiny Beżyckiej kontrastuje z rzeźbą części północnej, w której dominują głęboko wcięte koryta rzek, formy suchych dolin i wąwozów. Na szczególną uwagę zasługują wąwozy lessowe powstałe w wyniku przeobrażeń tektonicznych i erozji wapienia występujące w miejscowościach Nowy Gaj i Stary Gaj.

Północny skraj Gminy (okolice Nowego Gaju) został włączony do otuliny Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. W krajowej sieci ekologicznej EKONET – POLSKA obszar Kazimierskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny włączone zostały do Obszaru Węzłowego Wisły Środkowej – ogniwa systemu ochrony przyrody o znaczeniu międzynarodowym. Rdzeń tego obszaru stanowi dolina Wisły i parki krajobrazowe utworzone w jej strefie. Natomiast Otulinie Parku przypisano funkcje strefy buforowej. Strefa buforowa powinna stanowić teren proekologicznych działań ochronnych i optymalizacji form gospodarowania w celu zachowania istniejących wartości przyrodniczych.

Najważniejszą rzeką na terenie Gminy jest rzeka Bystra, która bierze swój początek w Palikijach, tj. 2.5 km od wschodniej granicy Gminy i wije się doliną o kierunku ESE-WNW. W dolinie Bystrej znajdują się stawy we wsiach Palikije, Maszki i Kolonia Wojciechów. Dopływem rzeki Bystrej jest rzeka Czerka płynąca przez wsie: Góra, Szczuczki i Łubki z ujściem w rejonie Nowego Gaju. Rzeka Bystra jest prawobrzeżnym dopływem Wisły, wpadającym do niej poniżej Kazimierza Dolnego, w rejonie miejscowości Bochothnica. Doliny Bystrej i Czerki stanowią jednolity ciąg wąwozów utworzonych na bazie występujących tutaj erozji. Wcięcia te czynią krajobraz bardzo urozmaiconym, stąd przez zachodnią część Gminy

biegnie szlak turystyczny. Dolina Bystrej jest uznawana za regionalny korytarz ekologiczny łączący system obszarów chronionych doliny Wisły z systemem obszarów chronionych doliny Bystrzycy i Wieprza – głównych rzek Wyżyny Lubelskiej. Doliny Bystrej i jej dopływów o charakterze rzeczno-łąkowym mają ponadto istotne znaczenie dla mikroklimatu terenów uzdrowiskowych wokół Nałęczowa, gdyż są korytarzami ich przewietrzenia. Część północno-wschodnia Gminy należy do zlewni rzeki Ciemięgi, która ma tam tereny źródłiskowe. Dolina w górnym biegu ma formę łagodną, użytkowaną rolniczo, niezabudowaną do wysokości wsi Miłocin.

Struktura przyrodnicza Gminy jest odzwierciedleniem sposobu użytkowania terenów. Z ogólnej powierzchni 8092 ha ekosystemy rolne zajmują aż 88% powierzchni Gminy, w tym łąkowo-pastwiskowe tylko 1,6% ogólnej powierzchni. Pod lasami i zadrzewieniami znajduje się 450 ha, co stanowi 5,5%, a nieużytki rolnicze to tylko 0,1% powierzchni Gminy.

Na uwagę zasługuje bogata szata leśna oraz występujące gatunki ptactwa, w tym 27 gatunków roślin i 20 gatunków ptaków zaliczonych do chronionych i rzadkich w skali kraju. Ponadto na terenie Gminy znajduje się 11 zarejestrowanych pomników przyrody. Status pomnika przyrody posiadają:

- 3 lipy drobnolistne w zespole dworsko-pałacowym w Miłocinie;
- 3 dęby szypułkowe na terenie Szkoły Podstawowej w Łubkach;
- sosna czarna na terenie Parafii w Łubkach;
- lipa drobnolistna, 2 dęby szypułkowe i choina kanadyjska w zespole pałacowo-ogrodowym w Palikijach.

1.4 Ludność i procesy demograficzne

Według stanu na dzień 15 września 2015 r., teren gminy Wojciechów zamieszkiwało 5958 osób (zameldowania stałe), z czego 3048 osób stanowiły kobiety a 2910 mężczyźni. W stosunku do roku 2014, nastąpił nieznaczny spadek liczby mieszkańców. W 2014 r. na terenie gminy mieszkały 5974 osoby.

Na koniec 2013 roku (stan na 31.12.2013 r.) gminę zamieszkiwało 5 946 osób , w tym 3 051 kobiety (51,3% wszystkich mieszkańców). Na 1 km² powierzchni gminy przypadało 74 osoby i jest to wartość niższa od średniej wyliczonej dla powiatu lubelskiego, która wynosi 89 osób/km². Analizując liczbę ludności zamieszkującej Gminę Wojciechów na przestrzeni lat 2010-2015, można zauważyć, iż wartość ta kształtuje się na tym podobnym poziomie i nie obserwuje się gwałtownych zmian w liczebności.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Tabela 1. Ludność gminy Wojciechów na tle innych gmin powiatu lubelskiego i województwa (31.12.2013r.)

Gmina	Powierzchnia w km ²	Ludność				kobiety na 100 mężczyzn
		ogółem	mężczyźni	kobiety	na 1 km ²	
Bełżyce	134	13502	6584	6918	101	105
Bychawa	146,4	12074	5890	6184	82	105
Borzechów	67,5	3843	1921	1922	57	100
Garbów	102,6	8917	4360	4557	87	105
Głusk	64,3	9633	4681	4952	150	106
Jabłonna	131,2	7936	3858	4078	60	106
Jastków	113,1	13479	6602	6877	119	104
Konopnica	93,1	12790	6303	6487	137	103
Krzczonów	128	4650	2246	2404	36	107
Niedrzwica Duża	106,7	11631	5706	5925	109	104
Niemce	141,1	18335	8997	9338	130	104
Strzyżewice	108,8	7936	3851	4085	73	106
Wojciechów	80,8	5946	2895	3051	74	105
Wólka	72,8	11127	5469	5658	153	103
Wysokie	113,9	4702	2294	2408	41	105
Zakrzew	75,4	2980	1459	1521	40	104
Powiat	1679,5	149481	73116	76365	89	104
Województwo	25122,5	2156150	1045350	1110800	86	106

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

W gminie Wojciechów na 100 mężczyzn przypadało 105 kobiet i jest to wartość zbliżona do średniej powiatowej (104 kobiety na 100 mężczyzn) oraz średniej wojewódzkiej (106 kobiet na 100 mężczyzn). Pod względem liczby kobiet przypadających na 100 mężczyzn gmina znajduje się na 8 miejscu w powiecie i na 160 miejscu w skali województwa. Biorąc pod uwagę liczbę ludności przypadającej na 1 km² powierzchni gmina Wojciechów zajmuje 10 lokatę w powiecie i 49 w województwie.

W tym samym okresie struktura wiekowa mieszkańców gminy przedstawia się w następujący sposób:

- Osoby w wieku przedprodukcyjnym - 19,4%;
- Osoby w wieku produkcyjnym - 61,2%;
- Osoby w wieku poprodukcyjnym - 19,4%.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Ludność w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2010 roku wynosiła 64,6 w 2012 roku 2013 roku 63,4 natomiast w 2014 roku 63,2 osób. W związku z powyższym należy zauważyć tendencję malejącą w tym obszarze.

Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Wojciechów (31.12.2013r.)

Jednostka	Ogółem	w wieku						Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
		Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym		
		razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	
Wojciechów	5946	1154	546	3638	1695	1154	810	63
Powiat	149481	30464	14699	93804	44208	25213	17458	59
Województwo	2156150	395257	193039	1352470	634339	408423	283422	59

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

Wskaźnik przyrostu naturalnego od kilku lat utrzymuje wartość ujemną, (z wyjątkiem roku 2013 - 0,17). W 2014 roku osiągnął wartość: -3,0 (na 1000 osób).

Tabela 3. Ruch naturalny ludności na tle gmin powiatu lubelskiego i województwa (31.12.2013r.)

Gmina	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
	w liczbach bezwzględnych			na 1000 ludności		
Bełżyce	147	156	-9	10,88	11,55	-0,67
Bychawa	110	136	-26	9,08	11,23	-2,15
Borzechów	49	51	-2	12,96	13,48	-0,53
Garbów	80	95	-15	8,96	10,64	-1,68
Głusk	97	66	31	10,18	6,93	3,25
Jabłonna	57	92	-35	7,19	11,61	-4,42
Jastków	145	109	36	10,78	8,1	2,68
Konopnica	145	140	5	11,43	11,04	0,39
Krzczonów	44	78	-34	9,4	16,66	-7,26
Niedrzwica Duża	128	117	11	11,03	10,08	0,95
Niemce	184	152	32	10,08	8,32	1,75
Strzyżewice	77	95	-18	9,73	12,01	-2,28
Wojciechów	58	57	1	9,75	9,58	0,17
Wólka	115	85	30	10,42	7,7	2,72
Wysokie	43	88	-45	9,14	18,7	-9,56
Zakrzew	21	49	-28	6,99	16,31	-9,32

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Powiat	1500	1566	-66	10,06	10,51	-0,44
Województwo	19738	22849	-3111	9,14	10,58	-1,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

Od połowy lat dziewięćdziesiątych XX wieku z roku na rok systematycznie maleje liczba ludności województwa lubelskiego. W 2014 roku, pomimo odnotowanego wzrostu liczby urodzeń i zmniejszenia liczby zgonów, podobnie jak w latach ubiegłych, utrzymał się ujemny przyrost naturalny. Saldo migracji ludności na pobyt stały w omawianym okresie, także było ujemne². Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego w ciągu omawianego okresu przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie.

W gminie Wojciechów od kilku lat obserwujemy dodatnią wartość salda migracji wewnętrznych.

Tabela 4 i 5. Przyrost naturalny i saldo migracji w gminie Wojciechów w latach 2010-2014.

Na 1000 ludności	2010	2011	2012	2013	2014
Zgony	11,78	11,1	13,44	9,58	12,49
Przyrost naturalny	-0,5	-2,7	-3,9	0,2	-3
Urodzenia żywe	11,3	8,4	9,6	9,8	9,5

Saldo migracji na pobyt stały	jedn.	2010	2011	2012	2013	2014
Saldo migracji wewnętrznych	osoba	-29	12	31	7	16
Saldo migracji zagranicznych	osoba	0	-1	1	0	-1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 6. Zestawienie zbiorcze mieszkańców Gminy Wojciechów (stan na dzień 15.09.2015r.).

Lp	Miejscowość	m. stałe	m. czasowe	kobiety	mężczyźni	razem
1.	Cyganówka	89	0	48	41	89
2.	Góra	136	0	69	67	136
3.	Halinówka	95	1	54	42	96
4.	Ignaców	329	0	160	169	329
5.	Łubki	184	1	96	89	185
6.	Łubki-Kolonia	169	5	88	86	174
7.	Łubki-Szlachta	178	3	91	90	181

² Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego w 2014 r., Maj 2015.

8.	Maszki	462	12	239	235	474
9.	Maszki k. Wojciechowa	169	4	96	77	173
10.	Miłocin	541	2	279	264	543
11.	Nowy Gaj	57	2	29	30	59
12.	Palikije Drugie	480	11	242	249	491
13.	Palikije Pierwsze	518	13	266	265	531
14.	Romanówka	116	0	64	52	116
15.	Sporniak	406	7	209	204	413
16.	Stary Gaj	212	0	110	102	212
17.	Stasin	187	2	94	95	189
18.	Szczuczki	171	0	91	80	171
19.	Szczuczki VI Kolonja	154	0	78	76	154
20.	Tomaszówka	101	0	53	48	101
21.	Wojciechów	561	7	290	278	568
22.	Wojciechów- Kolonja Pięta	371	3	192	182	374
23.	Wojciechów- Kolonja Pierwsza	272	3	148	127	275
Razem		5958	76	3086	2948	6034

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Wojciechów.

1.5 Warunki życia mieszkańców

1.5.1 Rynek pracy i wynagrodzenia

W województwie lubelskim obserwuje się tendencję wzrostową zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie lubelskim w 2014 r. ukształtowało się na poziomie 179,9 tys. osób, tj. wyższym o 0,3% w stosunku do poprzedniego roku (wobec spadku o 1,4% w 2013 r.). W skali kraju odnotowano wzrost zatrudnienia w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,6% (po spadku o 1,0% w 2013 r.)³.

Pod koniec 2013 roku wg danych GUS w gminie Wojciechów zatrudnionych było 269 osób, z czego 67,6 % stanowiły kobiety. Należy zaznaczyć, iż dane te nie dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie. W tym miejscu wyraźnie widać dominację zatrudnienia w usługach. W branży

³ Tamże.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

tej zatrudnionych jest 189 osób, co stanowi 70,2% wszystkich pracujących. W branży przemysł i budownictwo pracowało 29 osób (10,7%).

Tabela 7. Pracujący w gminie Wojciechów na tle innych gmin powiatu lubelskiego i województwa (31.12.2013)⁴.

Gmina	Ogółem		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	Przemysł i budownictwo	Usługi	
	Ogółem	w tym kobiety			rynkowe	nierynkowe
Bełżyce	1945	1064	27	613	249	1056
Bychawa	1390	813	10	341	163	876
Borzechów	135	107	10	-	-	104
Garbów	872	465	54	285	239	294
Głusk	815	307	-	-	282	295
Jabłonna	376	205	-	-	89	199
Jastków	1276	488	17	579	285	395
Konopnica	1219	510	10	484	446	279
Krzczonów	193	116	5	-	-	139
Niedrzwica Duża	1288	637	20	584	263	421
Niemce	2479	1247	-	882	-	1007
Strzyżewice	896	543	6	353	169	368
Wojciechów	269	182	51	29	41	148
Wólka	807	392	4	263	225	315
Wysokie	208	116	-	-	51	122
Zakrzew	139	70	-	-	43	82
Powiat	14307	7262	346	4797	3064	6100
Województwo	371309	192301	4522	110329	82397	174061

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

Analizując rynek pracy w gminie Wojciechów na przestrzeni kilku lat (2010-2014), można zauważyć tendencję spadkową liczby pracujących zarówno wśród mężczyzn i kobiet.

⁴ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnie w rolnictwie.

Tabela 8. Pracujący w gminie Wojciechów w latach 2010-2014⁵.

Pracujący	jedn.	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	osoba	201	203	210	269	290
mężczyźni	osoba	68	70	61	87	100
kobiety	osoba	133	133	149	182	190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2014 r., w województwie lubelskim ukształtowało się na poziomie wyższym niż rok wcześniej, jednak w drugiej połowie roku tempo wzrostu w kolejnych okresach narastających, w porównaniu z analogicznymi okresami ub. roku, uległo spowolnieniu. W porównaniu z 2013 r. zwiększyło się również średnie wynagrodzenie za godzinę pracy.

Przeciętne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku do podziału lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie, po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą⁶.

W 2014 r. w województwie lubelskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw osiągnęło poziom 3428,42 zł i było wyższe niż w roku poprzednim o 3,1%. W kraju przeciętna płaca brutto wyniosła 3980,24 zł, co oznacza wzrost o 3,7% w odniesieniu do zanotowanej przed rokiem⁷.

Powiat lubelski jest regionem w którym przeciętne wynagrodzenie wynosi 3029,43 zł. Dane te pokazują dysproporcję wartości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pomiędzy powiatem (3029,43 zł) a województwem lubelskim (3488,61 zł) – stan na 31.12.2013r.

Jednakże na uwagę zasługuje fakt, iż obserwuje się tendencję rosnącą przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto powiecie lubelskim (Tabela 10). Świadczyć to może poprawie sytuacji ekonomiczno-gospodarczej regionu, a co za tym idzie poprawie warunków życia ludności.

⁵ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnie w rolnictwie.

⁶ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego w 2014 r., Maj 2015.

⁷ Tamże.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Tabela 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie lubelskim na tle podregionu i województwa⁸ (31.12.2013r.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	Przemysł i budownictwo	Usługi	
				rynkowe	nierynkowe
Powiat	3029,43	2259,56	2695,25	2691,82	3499,25
Podregion lubelski	3799,31	3457,87	4221,54	2845,86	3937,2
Województwo	3488,61	4533,82	3524,3	2642,85	3779,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

Tabela 10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie lubelskim w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	jedn.	2010	2011	2012	2013	2014
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	zł	2657,52	2798,89	2946,9	3029,43	3141,58
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)	%	77,4	77,2	78,7	78,1	78,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

1.5.2 Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym i gospodarczym polegającym na tym, iż część ludzi zdolnych i gotowych do podjęcia pracy nie może jej podjąć. Są oni gotowi pracować na warunkach, które występują w gospodarce w danym czasie, lecz nie mają możliwości pracowania ze względu na to, iż nie ma dla nich pracy.

Według obowiązującej ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, bezrobotnym jest osoba nie zatrudniona i nie wykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie, nie ucząca się w szkole w systemie

⁸ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnie w rolnictwie.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

dziennym, zarejestrowana we właściwym według miejsca zameldowania rejonowym urzędzie pracy.

Liczba bezrobotnych w województwie lubelskim w grudniu 2014 r. wynosiła 116869 osób, co stawiało województwo na 8 miejscu w kraju pod względem liczby bezrobotnych. Stan bezrobocia w powiecie lubelskim w dniu 31.12 2013 r. kształtował się następująco:

- bezrobotni ogółem: 7185 osób, w tym kobiety- 3380. Na dzień 31.12.2014 r. liczba bezrobotnych w powiecie wynosiła 6172, w tym 2831 kobiet⁹. Według danych z czerwca 2015 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie lubelskim stanowiła 5742 osoby.

W gminie Wojciechów osób bezrobotnych było 307, z czego 41,3% stanowiły kobiety (stan na koniec II kwartału 2015 r.)¹⁰. Dla porównania, na koniec grudnia 2013 r. liczba bezrobotnych w gminie wynosiła 362 osoby. Aktualnie Gmina Wojciechów pod względem liczby bezrobotnych zajmuje 7 miejsce w powiecie lubelskim.

Analizując problem bezrobocia można zauważyć, iż następuje tendencja spadkowa tego zjawiska. Zmiany te prawdopodobnie mogą być związane z obserwowanym aktualnie wzrostem gospodarczym w kraju, którego beneficjentami są również mieszkańcy gminy Wojciechów.

Tabela 11. Bezrobotni w poszczególnych gminach w powiecie lubelskim (stan na koniec II kwartału 2015r.).

I.p	Gmina	Bezrobotni ogółem	Kobiety	Bezrobotni uprawnieni do zasiłku	Do 30 roku życia	Powyżej 50 roku życia	Długotrwale bezrobotni
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Bełżyce	732	323	59	331	135	479
2.	Bychawa	516	229	29	231	86	346
3.	Borzechów	157	69	10	79	23	90
4.	Garbów	297	131	28	132	55	159
5.	Głusk	276	145	36	87	47	140
6.	Jabłonna	347	159	26	133	62	209
7.	Jastków	426	196	36	169	90	242
8.	Konopnica	366	192	60	119	95	186
9.	Krzczonów	167	74	16	73	26	102
10.	Niedrzwica Duża	530	249	49	185	119	304
11.	Niemce	637	314	83	233	112	313
12.	Strzyżewice	310	139	27	116	66	205

⁹ Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie lubelskim w 2014 r., Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie.

¹⁰ Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Lublinie.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

13.	Wojciechów	307	127	12	122	59	209
14.	Wólka	360	181	42	106	76	176
15.	Wysokie	195	86	6	93	33	150
16.	Zakrzew	119	56	2	70	7	77
	Ogółem	5742	2670	521	2279	1091	3387

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Lublinie.

1.5.3 Zasoby mieszkaniowe

Na terenie Gminy Wojciechów znajduje się 2079 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 186151 m². Biorąc pod uwagę przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania w zasobach mieszkaniowych, Gmina Wojciechów plasuje się na 10 miejscu w powiecie i 71 w województwie. Jest to wskaźnik niższy w stosunku do średniej powiatowej. Pod względem liczby mieszkań gmina również znajduje się na 12 pozycji w powiecie. Wynika to z tego, iż w gminach sąsiadujących bezpośrednio z Lublinem mieszka więcej osób, dla większości których stolica województwa jest miejscem pracy.

Tabela 12. Zasoby mieszkaniowe Gminy Wojciechów na tle innych gmin powiatu i województwa (31.12.2013r.).

Gmina	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Przeciętna				
				liczba izb w mieszkaniu	liczba osób na		powierzchnia użytkowa w m ²	
					1 mieszkanie	1 izbę	1 mieszkania	na 1 osobę
Bełżyce	4253	17175	360914	4,04	3,17	0,79	84,9	26,7
Bychawa	3836	14557	306318	3,79	3,15	0,83	79,9	25,4
Borzechów	1002	4259	103423	4,25	3,84	0,90	103,2	26,9
Garbów	2657	10844	245547	4,08	3,36	0,82	92,4	27,5
Głusk	2925	14320	339213	4,90	3,29	0,67	116,0	35,2
Jabłonna	2625	10453	241829	3,98	3,02	0,76	92,1	30,5
Jastków	3999	18633	439159	4,66	3,37	0,72	109,8	32,6
Konopnica	4186	20008	489676	4,78	3,06	0,64	117,0	38,3
Krzczonów	1883	6237	149415	3,31	2,47	0,75	79,3	32,1
Niedrzwica Duża	3423	15493	348353	4,53	3,40	0,75	101,8	30,0
Niemce	5452	24785	564379	4,55	3,36	0,74	103,5	30,8
Strzyżewice	2468	9757	213972	3,95	3,22	0,81	86,7	27,0
Wojciechów	2079	8074	186151	3,88	2,86	0,74	89,5	31,3

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Wólka	3863	16083	355289	4,16	2,88	0,69	92,0	31,9
Wysokie	1849	6006	145883	3,25	2,54	0,78	78,9	31,0
Zakrzew	1103	3664	89860	3,32	2,70	0,81	81,5	30,2
Powiat	47603	200348	4579381	4,21	3,14	0,75	96,2	30,6
Województwo	751092	2878857	57428207	3,83	2,87	0,75	76,5	26,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

Istotnym elementem świadczącym o warunkach życia mieszkańców jest stan oraz jakość zasobów mieszkaniowych gminy. Ważnym kryterium oceny standardów mieszkaniowych jest ich dostęp do infrastruktury sanitarnej - wyposażenie w wodociąg, łazienkę, kanalizację i centralne ogrzewanie. W 2013 roku 72,7% mieszkań posiadało podłączenie do wodociągu. Ustęp spłukiwany posiadało 70,2% mieszkań. Mieszkania wyposażone w łazienkę stanowiły 67,7% ogółu mieszkań. Centralne ogrzewanie posiadało 58,4% mieszkań. Niespełna połowa mieszkań była zaopatrzona w gaz z sieci – 47,4%.

Analizując zasoby mieszkaniowe należy stwierdzić, iż obserwuje się tendencję wzrostową wyposażenia mieszkań w wodociągi, łazienkę i centralne ogrzewanie w latach 2010-2013. Dane z 2013 roku pokazują, iż prawie 30 % mieszkań pozbawionych jest łazienki, a centralnego ogrzewania 40%.

Biorąc pod uwagę odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej, gmina Wojciechów plasuje się na 16 miejscu w powiecie i 210 w województwie. Pod względem dostępu do instalacji kanalizacyjnej, gmina zajmuje odpowiednio 10 miejsce w powiecie i 177 w województwie. Dostęp do sieci gazowej stawia gminę na 6 miejscu w powiecie i 20 w województwie¹¹.

Tabela 13. Dostęp mieszkań do urządzeń techniczno-sanitarnych w Gminie Wojciechów

Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne:				
	2010	2011	2012	2013
wodociąg	1459	1470	1492	1511
ustęp spłukiwany	1408	1419	1441	1460
łazienka	1357	1368	1390	1409
centralne ogrzewanie	1162	1173	1195	1214
gaz z sieci	942	951	969	987

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

¹¹ Dane ze Statystycznego Vademecum Samorządowca 2014.

1.5.4 Edukacja

Na terenie gminy Wojciechów funkcjonuje 4 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum. Ich lista przedstawia się następująco:

1. Zespół Szkół w Wojciechowie (Szkoła podstawowa im. Stanisława Marusarza i Gimnazjum);
2. Szkoła Podstawowa w Łubkach;
3. Szkoła Podstawowa w Miłocinie;
4. Szkoła Podstawowa w Palikijach;
5. Publiczna Szkoła Podstawowa w Maszkach.

Ad.1

W skład Zespołu Szkół w Wojciechowie wchodzi Szkoła Podstawowa im. Stanisława Marusarza i Gimnazjum, skupiające młodzież z całej gminy. Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Wojciechowie funkcjonują w budynku oddanym do użytku w 1948r. W 1999r. w budynku Szkoły Podstawowej umieszczono jedyne w gminie Gimnazjum, a w 2002r. połączono obie placówki w Zespół Szkół w Wojciechowie. Od 1998r. Szkoła Podstawowa nosi imię Stanisława Marusarza.

Szkoła mieści się w centrum Wojciechowa przy drodze woj. Nr 827 relacji Bełżyce-Naęczów w bezpośrednim sąsiedztwie Urzędu Gminy oraz Wieży Ariańskiej – siedziby Ośrodka Kultury i Biblioteki.

W skład bazy dydaktycznej Zespołu Szkół w Wojciechowie wchodzi: 18 sal lekcyjnych (Gimnazjum), hala widowiskowo – sportowa z zapleczem dydaktycznym, mała sala gimnastyczna, kompleks boisk sportowych, biblioteka, pracownie komputerowe, świetlica ze stołówką szkolną.

Ad. 2

Szkoła Podstawowa w Łubkach funkcjonuje w dawnym, XIX wiecznym dworze ziemiańskim. Otoczona jest pięknym parkiem wkomponowanym w ciekawy pagórkowaty teren. Pierwsze wpisy o powstaniu szkoły w Łubkach sięgają roku 1918. Była to wówczas szkółka jednoklasowa, mieszcząca się w wynajętej. Szkoła stopniowo się rozwijała, zwiększała się liczba uczniów i oddziałów, po dziesięciu latach istnienia liczyła trzech nauczycieli. W roku 1928 otrzymała stopień czteroklasowy i swoim zasięgiem obejmowała sąsiednie wsie. Na przełomie lat 1932/33 z inicjatywy kierownika szkoły powstał społeczny komitet budowy szkoły. Budynek miał być drewniany, parterowy o czterech izbach lekcyjnych i pomieszczeniem na kancelarię, kryty strzechą. Budowa trwała do 1936 roku. Rok szkolny 1945/46 rozpoczął się już w pomieszczeniach Dworu i nauka trwa tu do dnia dzisiejszego. Budynek obecnej szkoły przechodził różnego rodzaju adaptacje i remonty, łącznie z budową sieci centralnego ogrzewania i łazienek. W 2005r. wybudowano drogę dojazdową, a w latach 2006-2007 dokonano odtworzenia i wymiany stolarki okiennej

i drzewiowej. W swej historii placówka była szkołą VII-klasową, VIII-klasową, IV-klasową, ponownie VIII-klasową i obecnie VI-klasową.

Ad. 3

Budynek szkoły powstał pod koniec lat 60-tych XX w., na terenie dawnego zespołu dworsko – parkowego. Placówka położona jest przy trasie wojewódzkiej na pograniczu dwóch gmin – Wojciechowa i Jastkowa. Szkoła liczy 6 oddziałów. Do szkoły uczęszcza 80 uczniów, łącznie z oddziałem przedszkolnym i istniejącym Klubem Przedszkolaka. Placówka posiada podstawowe zaplecze dydaktyczne oraz dysponuje pełnowymiarowym boiskiem do piłki nożnej.

W 2005r. przy udziale środków z Banku Światowego w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich wymieniono w szkole wszystkie okna, a w 2007 r. dzięki środkom własnym Gminy oraz uzyskanej premii z Banku Gospodarstwa Krajowego budynek został poddany termomodernizacji. Prace polegały na modernizacji kotłowni i wymianie instalacji grzewczej, ociepleniu przegród ścian zewnętrznych, wymianie stolarki drzewiowej na drzwi z aluminium – ocieplane oraz modernizacji elewacji. Po remoncie szkoła zyskała lepsze warunki pracy, nauki i ciekawy kolorystycznie, estetyczny wizerunek.

Ad. 4

Szkoła podstawowa w Palikijach jest placówką 6 oddziałową. Do szkoły uczęszcza około 100 uczniów, którzy mogą korzystać z pracowni komputerowej, biblioteki, boiska do gry w piłkę ręczną i koszykową. Grono pedagogiczne liczy 11 osób. Budynek szkoły jest zadbane i funkcjonalny. Przeprowadzono w nim liczne remonty – m.in. wymiana okien i drzwi, odnowienie sanitariatów, kuchni szkolnej, wykonanie parkingu i chodnika dookoła budynku oraz drogi dojazdowej.

Ad. 5

Placówka szkolna w Maszkach powstała w latach 60-tych XX wieku. W wyniku reorganizacji sieci placówek oświatowych w roku 2000 powstała czteroklasowa Publiczna Szkoła Podstawowa w Maszkach w ramach projektu „Mała Szkoła” – prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Wsi Maszki. W roku 2001 Stowarzyszenie utworzyło Niepubliczną Szkołę Podstawową z klasami V i VI. W roku 2006 nastąpiło połączenie obu placówek. Szkoła w Maszkach to jedyna tego typu placówka w Gminie.

Dzięki wysiłkom członków Stowarzyszenia i wsparciu ze strony Gminy budynek szkoły przeszedł szereg remontów, które przyczyniły się do poprawy wizerunku szkoły.

W roku szkolnym 2013/2014 w szkołach na terenie gminy kształciło się 387 uczniów w szkołach podstawowych, 159 uczniów w gimnazjum. W tym samym czasie do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 147 dzieci¹².

¹² Dane ze Statystycznego Vademecum Samorządowca 2014.

Tabela 14. Wybrane dane z zakresu edukacji w gminie Wojciechów.

Edukacja	2010/2011	2012/2013	2013/2014
Placówki wychowania przedszkolnego	5	5	5
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	78	123	147
Szkoły podstawowe	5	5	5
Uczniowie szkół podstawowych	355	387	387
Szkoły gimnazjalne	1	1	1
Uczniowie szkół gimnazjalnych	161	150	159
Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach:			
podstawowych	12	14	14
gimnazjalnych	20	19	18

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014.

W roku szkolnym 2013/2014 w szkołach podstawowych w 28 oddziałach uczyło się 387 dzieci, co stanowiło prawie 4,76% wszystkich uczniów pobierających naukę na tym poziomie w powiecie lubelskim.

Tabela 15. Szkoły podstawowe w roku szkolnym 2013/2014.

	Szkoły	Oddziały	Uczniowie
Gmina Wojciechów	5	28	387
Powiat	82	542	8136

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

W tym samym roku szkolnym naukę w gimnazjum pobierało 159 uczniów. Udział uczniów placówki gimnazjalnej zlokalizowanej na terenie gminy Wojciechów w skali powiatu osiągnął poziom 3,77%.

Tabela 16. Gimnazja w roku szkolnym 2013/2014.

	Szkoły	Oddziały	Uczniowie
Gmina Wojciechów	1	9	159
Powiat	31	208	4207

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

W 2013/2014 r współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych gminy Wojciechów wyniósł 96,75 %. W tym samym roku szkolnym współczynnik ten dla gimnazjum wynosił 87,36%.

W 2012 r. liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów wynosiła 5,61 – szkoły podstawowe, i 10 – gimnazja.

Na terenie Gminy Wojciechów nie ma placówek kształcenia ponadgimnazjalnego. Młodzież z terenu gminy ma możliwość kształcenia się na poziomie ponadgimnazjalnym w pozostałych szkołach położonych na terenie powiatu lubelskiego.

1.5.5 Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na terenie Gminy funkcjonują podstawowe placówki oferujące mieszkańcom opiekę zdrowotną i profilaktykę uzależnień oraz instytucje zajmujące się pomocą i opieką grupom szczególnie zagrożonym i potrzebującym wsparcia (rodziny ubogie, patologiczne, bezrobotni, bezdomni, upośledzeni fizycznie i społecznie), tj.:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Wojciechowie,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Szczuczkach,
- Punkt Opieki Lekarskiej w Palikijach,
- Apteka w Wojciechowie,
- Punkty Apteczne w Palikijach i Szczuczkach,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Wojciechowie,

Bezpośrednią podstawową opiekę zdrowotną nad mieszkańcami gminy sprawują ośrodki opieki zdrowotnej. Bardziej specjalistyczne usługi medyczne są świadczone w placówkach zlokalizowanych w innych placówkach zlokalizowanych na terenie powiatu, miasta Lublina oraz województwa.

Specjalistyczną opiekę szpitalną o zasięgu ponadregionalnym i wojewódzkim realizują szpitale kliniczne w Lublinie oraz szpitale w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu, szpitale psychiatryczne w Lublinie, Suchowoli (powiat Radzyń Podlaski), Radecznicy (powiat Zamość) i zakład opiekuńczo leczniczy w Celejowie (powiat Puławy). W ramach lecznictwa uzdrowiskowego funkcjonują: szpitale uzdrowiskowe, sanatoria i zakłady przyrodolecznicze w Nałęczowie, Poniatowej, Adampolu i Krasnobrodzie.

Na terenie gminy Wojciechów organizacją pomocy społecznej zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej, mający swoją siedzibę w Wojciechowie. Głównym celem jego działalności jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz zapobieganie powstawaniu sytuacji zmuszających do korzystania z tego typu pomocy.

Do najważniejszych działań OPS w Wojciechowie należy zaliczyć:

- Świadczenia materialne (usługi opiekuńcze, kierowanie do domów pomocy społecznej, sprawienie pogrzebu. opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, rozwój infrastruktury pomocy społecznej,
- Świadczenia finansowe (Zasiłki stałe, okresowe, celowe i celowe specjalne),
- Świadczenia rzeczowe (dożywianie dzieci w szkołach),
- Praca socjalna,
- Wypłata świadczeń rodzinnych.

1.5.6 Kultura, sport i turystyka

Kultura

Na terenie Gminy Wojciechów infrastrukturę kultury tworzą następujące placówki: Gminny Ośrodek Kultury w Wojciechowie, w którego strukturach organizacyjnych funkcjonują:

- Biblioteki Publiczne w Wojciechowie, Palikijach i Szczuczkach,
- Muzeum Kowalstwa w Wojciechowie,
- Muzeum Regionalne w Wojciechowie,
- Punk Informacji Turystycznej

Do podstawowych zadań Gminnego Ośrodka Kultury należy w szczególności edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę; rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych; tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego; krzewienie folkloru i rękodzieła ludowego; gromadzenie i dokumentowanie działań związanych z działalnością zespołów folklorystycznych; wzbogacanie zbiorów Muzeum Kowalstwa oraz Wojciechowskiego Muzeum Regionalnego i udostępnianie ich zwiedzającym; organizacja imprez kowalskich; ochrona i promocja kultury lokalnej.

Do stałych form działalności GOK należą zajęcia: wokalne, koła plastycznego, nauki gry na instrumentach i tańca nowoczesnego. To stałe sekcje, które cieszą się ogromną popularnością. Placówka działa również na polu animacji kultury dla ludzi w podeszłym wieku – comiesięczne spotkania Klubu Seniora.

Podejmowane są również działania organizacyjne w zakresie imprez plenerowych - zarówno kulturalno-rozrywkowych jak i sportowo-rekreacyjnych, które służą integracji lokalnego środowiska a także szerokiej promocji Gminy Wojciechów. Gminny Ośrodek Kultury jest nowoczesną instytucją, która realizuje wiele projektów dofinansowywanych ze źródeł zewnętrznych, które służą animowaniu i upowszechnianiu kultury w Gminie Wojciechów.

Placówka współpracuje z innymi instytucjami kultury, stowarzyszeniami oraz indywidualnymi animatorami życia kulturalnego. Wspierana jest również organizacja autorskich przedsięwzięć i pomoc przy prezentacji ich podczas organizowanych imprez kulturalnych.

Działalność Ośrodka Kultury związana jest ściśle również z rozwojem turystycznym Gminy Wojciechów. Siedziba Gok-u to XVI wieczna Wieża Ariańska, obiekt niezwykle ciekawy architektonicznie, często odwiedzany przez turystów. Z racji posiadanej bogatej oferty turystycznej Gminny Ośrodek Kultury w Wojciechowie bierze udział w licznych imprezach promocyjnych.

Reklamuje swoją ofertę na Targach Turystycznych. Podczas tych imprez promuje Szlak Żelaza i Kowalskich Tradycji, którego jest opiekunem merytorycznym. W 2010 r. Szlak otrzymał Certyfikat POT jako najciekawszy produkt turystyki Wiejskiej w Polsce.

GOK reprezentuje Gminę Wojciechów na Dożynkach Powiatowych i Wojewódzkich, a także na wszelkich wydarzeniach turystycznych w okolicy oraz w województwie.

Sport

W zakresie rozwoju infrastruktury sportowej duże znaczenie miało wybudowanie i wyposażenie Sali widowiskowo-szkoleniowej przy Zespole Szkół w Wojciechowie. Wybudowany obiekt hali pełni wielofunkcyjną rolę: sportową, dydaktyczną, widowiskowo-rekreacyjną oraz kulturalno-rozrywkową. Na sali zlokalizowano m.in. pełnowymiarowe boisko do piłki ręcznej o wym. 20m x 40m, boisko do koszykówki o wymiarach 15m x 28m, boisko do siatkówki o wymiarach 18m x 9m. Powstała galeria widokowa z miejscami dla widzów. Obiekt posiada osobne bezkolizyjne połączenie z budynkiem szkolnym, szatnie i toalety dla widzów oraz parking dla autokarów i samochodów osobowych.

Budynek jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych (winda, toalety, miejsca parkingowe dla inwalidów, podjazdy). Zaplecze socjalno-sanitarne stanowią: toalety, natryski, magazyny sprzętu, sala do ćwiczeń korekcyjnych, siłownia oraz pokój trenerów. Jednokondygnacyjny łącznik pomiędzy salą a Zespołem Szkół pełni funkcję komunikacyjną. Funkcję dydaktyczną pełni biblioteka z czytelnią i pracownią multimedialną oraz sala dydaktyczna.

W ramach inwestycji na terenie przyszkolnym w ramach kompleksu boisk sportowych zmodernizowano istniejące obiekty sportowe tj. przebudowano boisko żwirowe i bieżnię lekkoatletyczną oraz wybudowano plac ćwiczeń.

Zagospodarowany został teren wokół obiektu (miejsca parkingowe, droga ewakuacyjna, ogrodzenie, zieleń, kosze, ławki, stojaki na rowery). Ponadto wykonano oświetlenie terenu oraz stały monitoring za pomocą kamer umieszczonych wewnątrz oraz na zewnątrz obiektu, gwarantujący bezpieczeństwo osobom korzystającym z powstałej infrastruktury.

Wyposażenie obiektu stanowi nowoczesny sprzęt sportowy i dydaktyczny, w tym: sprzęt i wyposażenie sportowe sali sportowej, wyposażenie widzów i szatni, wyposażenie siłowni i sali korekcyjnej, sprzęt do sal dydaktycznych.

Dzięki wybudowaniu sali widowiskowo-sportowej możliwa jest przeprowadzanie różnego rodzaju zawodów sportowych oraz widowisk z udziałem kibiców. Ponadto, obiekt ten jest wykorzystywany przez uczniów szkół w Wojciechowie, co przekłada się na osiągnięte wyniki w zawodach sportowych w różnych dyscyplinach na szczeblu gminy, powiatu i województwa. Organizacja wydarzeń sportowych ma istotny wpływ na popularyzację aktywnego trybu życia, promocji gminy i jej sportowców. W sali przeprowadza się m.in. turnieje tenisa stołowego oraz rozgrywki Wojciechowskiej Ligi Futsalu.

Oprócz sali widowiskowo-sportowej ważną rolę w krzewieniu aktywności sportowej mają wybudowane nowe obiekty sportowe w innych miejscowościach na terenie gminy. Są to m.in. boiska, place zabaw oraz bieżnie.

Turystyka

Gmina Wojciechów znajduje się na obrzeżach najbardziej atrakcyjnego rejonu turystyczno-rekreacyjnego Lubelszczyzny, tj. tzw. Trójkąta Puławy – Kazimierz – Nałęczów. Przez Gminę przebiega czerwony szlak turystyczny prowadzący z Kazimierza Dolnego poprzez Rąblów, Wąwolnicę, Wojciechów, Dąbrowicę do Lublina. Gmina należy do grupy gmin pionierskich w zakresie rozwoju gałęzi turystyki typowej dla obszarów wiejskich – agroturystyki. Agroturystyka jako zdefiniowany i zorganizowany program funkcjonuje na terenie Wojciechowa od 1994 roku, a jej rozwój i powstanie wielu kwater także poza granicami Gminy spowodował utworzenie Lubelskiego Stowarzyszenia Agroturystycznego. Na terenie Gminy Wojciechów funkcjonują 4 kwatery, posiadające w swej ofercie kilkadziesiąt miejsc noclegowych. Oprócz obiektów noclegowych na terenie Gminy funkcjonuje kilka obiektów gastronomicznych. Ponadto w obiektach agroturystycznych i gastronomicznych istnieje możliwość organizowania biesiad, imprez integracyjnych, kuligów, ognisk i tym podobnych atrakcji.

Agroturystyka oferuje nie tylko nocleg, ale również aktywny wypoczynek w postaci jazdy na rowerach, pokazów kucia, pokazów płukania złota. Młyn Hipolit w Nowym Gaju jest najlepszym przykładem wielostronnego podejścia do turystyki wiejskiej. Właściciele oferują noclegi, zwiedzanie prywatnego muzeum minerałów, liczne pokazy (płukanie złota, wybuchy wulkanów), ogniska i kuligi, wyroby kuchni regionalnej, organizują turniej nalewek. Innym sztanदारowym przykładem działania w obszarze turystyki są atrakcje związane ze sztuką kowalstwa, które oferuje się turystom i wycieczkom szkolnym w postaci pokazów kucia, pamiątkowych podków na szczęście i zwiedzanie galerii twórczej.

Największą atrakcją turystyczną Gminy Wojciechów jest Wieża Ariańska wybudowana na początku XVI w. Jej atrakcyjność potęgują mające tu swoją siedzibę Muzeum Kowalstwa oraz Wojciechowskie Muzeum Regionalne, w którym eksponowana jest historia folkloru Ziemi Wojciechowskiej. Mieszczący się w Wieży Gminny Ośrodek Kultury sprawuje nadzór merytoryczny na działającym w Wojciechowie Szlakiem Żelaza i Kowalskich Tradycji. Wędrówka Szlakiem pozwala poznać kowalstwo od procesu wytopu metali do powstania

gotowej podkowy. Oferta skierowana jest do grup wycieczkowych, dzieci i młodzieży i obejmuje zwiedzanie Muzeum Kowalstwa, udział w warsztatach „Podkowa z masy solnej” pokaz kucia w Kuźni Romana Czernieca oraz naukę o procesach wytopu żelaza w Muzeum Mineratów. Duża liczba ofert turystycznych związanych z kowalstwem w Wojciechowie powoduje, że Wojciechów pretenduje do miana kowalskiej wioski tematycznej. Przez Gminę przebiega również Szlak Kapliczek Ziemi Wojciechowskiej a także Szlak Młynów Wodnych. Muzeum Kowalstwa oprócz warsztatów „Podkowa z masy solnej” oferuje małym turystom warsztaty edukacyjne „Zdobienie żelaza” oraz możliwość skorzystania z terenu zielonego przy Wieży Ariańskiej, który jest idealnym miejscem do organizacji gier i zabaw a także ogniska.

Popularnością wśród turystów cieszy się również Zoo Wojciechów, w którym na terenie 4 ha zgromadzono kilkadziesiąt gatunków zwierząt z różnych kontynentów. Dla najmłodszych przygotowano duży plac zabaw a dla rodziców obszerne miejsce do wypoczynku wyposażone w stoły, ławy i miejsce na ognisko. Park edukacyjno – przyrodniczy „Owadolandia” prowadzi lekcje przyrody na przykładach replik owadów wielkości dorosłego człowieka zaprojektowanych z wielką dbałością o szczegóły. W parku znajduje się ścieżka przyrodnicza oraz atrakcyjny plac zabaw.

Dobrze rozwija się w Gminie Wojciechów także turystyka przyrodnicza - przykładem może tu być udrożniony i oznakowany wąwóz lessowy tzw. Lipcyk.

Niewątpliwym atutem przyciągającym turystów do Wojciechowa są imprezy cykliczne organizowane przez Gminny Ośrodek Kultury. Są to przede wszystkim przedsięwzięcia o zasięgu ogólnopolskim skupione wokół tradycji rzemieślniczych kowalstwa artystycznego. Ponadto Gmina oferuje imprezy o charakterze lokalnym, jak piknik rodzinny czy jesienne dożynki. Duże znaczenie turystyczne ma również funkcjonowanie Muzeum Kowalstwa oraz Muzeum Regionalnego, gdzie eksponowana jest historia folkloru Ziemi Wojciechowskiej.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie Gminy zaliczymy przede wszystkim:

- Ogólnopolskie Spotkania Kowali

Spotkania odbywają się cyklicznie od 1984 roku. Od 1992 roku organizatorem Spotkań jest Gminny Ośrodek Kultury. Jest to trzydniowa impreza odbywająca się w lata parzyste w miesiącu lipcu. Biorą w niej udział najlepsi kowale i artyści z Polski i zagranicy. W ramach spotkań organizowane są trzy konkursy:

- kowalstwa artystycznego,
- o Nagrodę Kowali Polskich,
- o Nagrodę Publiczności.

Dużą popularnością cieszy się również pokaz kucia konia. Oprawę Ogólnopolskich Spotkań Kowali stanowią występy zespołów artystycznych, koncerty, kiermasze i wystawy, wesołe miasteczko, zabawa ludowa, kuchnia regionalna.

- *Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie*

Warsztaty to organizowany od 1995 roku coroczny, dwutygodniowy kurs dla młodych adeptów pod kierunkiem najlepszych polskich artystów – kowali. Impreza ma na celu zainteresowanie młodych ludzi ginącym zawodem, zapoznanie ich z historią oraz cechami regionalnymi kowalstwa w Polsce. Prace uczniów i mistrzów wykonane podczas warsztatów wzbogacają zasoby miejscowego muzeum kowalstwa.

- *Ogólnopolskie Targi Sztuki Kowalskiej*

Targi towarzyszą Warsztatom i Spotkaniom Kowali. Twórcy prezentują swoje prace konkursowe oraz indywidualne wyroby, które można oglądać, zamawiać bądź bezpośrednio zakupić.

Są to imprezy wpływające na promocję Gminy w nie tylko na płaszczyźnie regionalnej, ale również na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

1.6 Przedsiębiorczość

1.6.1 Podmioty gospodarki narodowej

Na terenie Gminy Wojciechów pod koniec 2013 roku działało 328 podmiotów gospodarczych, z czego zdecydowana większość zaliczana była do sektora prywatnego (96,9%). Liczba podmiotów gospodarczych do końca 2014 r. wykazywała tendencję rosnącą. Jednakże na chwilę obecną nastąpił spadek ilości podmiotów gospodarczych w stosunku do lat ubiegłych i wynosi 255 podmiotów. Wpływ na to może mieć zakończenie okresu programowania funduszy europejskich na lata 2007-2013, a co za tym idzie zmniejszenie zapotrzebowania na niektóre usługi. W kolejnych latach liczba podmiotów gospodarczych przedstawiała się następująco:

- Rok 2010: 281 podmiotów gospodarczych;
- Rok 2011: 286 podmiotów gospodarczych;
- Rok 2012: 313 podmiotów gospodarczych;
- Rok 2013: 328 podmiotów gospodarczych;
- Rok 2014: 337 podmiotów gospodarczych.

Pod względem liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 10 tysięcy ludności, Gmina Wojciechów zajmowała 13 miejsce w powiecie i 88 w województwie. Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów gospodarczych, Gmina Wojciechów plasuje się na 12 miejscu w powiecie (stan na 31.12.2013r.).

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Tabela 17. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w 2013 roku na tle powiatu i województwa (31.12.2013r.).

Gmina	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Z liczby ogółem							
				razem	w tym					osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	
					spółki handlowe		spółki cywilne	spółdzielnie	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne		
					razem	w tym z udziałem kapitału zagranicznego					
Bełżyce	992	58	934	231	37	3	50	7	41	761	
Bychawa	777	34	743	175	19	2	39	7	34	602	
Borzechów	185	7	178	35	2	-	6	-	15	150	
Garbów	540	17	523	104	20	5	18	6	22	436	
Głusk	847	14	833	134	52	7	34	1	13	713	
Jabłonna	482	17	465	73	10	1	22	1	13	409	
Jastków	1206	12	1194	198	69	9	56	2	31	1008	
Konopnica	1291	11	1280	192	71	4	68	4	24	1099	
Krzczonów	270	8	262	61	8	-	11	2	23	209	
Niedrzwica Duża	863	29	834	190	42	6	50	5	39	673	
Niemce	1520	33	1487	264	84	11	68	5	34	1256	
Strzyżewice	552	42	510	125	17	3	22	2	29	427	
Wojciechów	328	10	318	52	2	-	8	1	22	276	
Wólka	894	16	878	145	39	5	39	3	18	749	
Wysokie	180	11	169	47	7	-	6	3	17	133	
Zakrzew	118	9	109	37	4	-	4	1	14	81	
Powiat	11045	328	10717	2063	483	56	501	50	389	8982	
Województwo	169762	5844	163918	40854	10661	1322	9825	1152	6931	128908	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014

Struktura działowa podmiotów gospodarki narodowej wykazuje, że najwięcej podmiotów w gminie działało w sekcji handel oraz naprawy (78), co stanowi 23,8% wszystkich przedsiębiorstw na terenie gminy. Dużą rolę odgrywają też następujące sekcje: Budownictwo – 16,2%, Rolnictwo, leśnictwo.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według wybranych sekcji PKD w 2013 roku na tle powiatu i województwa (31.12.2013r.).

Gmina	Ogółem	W tym								
		rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł		budownictwo	handel; naprawa pojazdów samochodowych	transport i gospodarka magazynowa	zakwaterowanie i gastronomia	obsługa rynku nieruchomości	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
			razem	w tym przetwórstwo przemysłowe						
Bełżyce	992	37	91	80	109	333	76	22	29	49
Bychawa	777	17	78	74	83	224	95	16	20	35
Borzechów	185	17	17	15	38	43	5	2	-	8
Garbów	540	9	47	39	82	158	76	11	7	24
Głusk	847	24	96	88	110	244	57	18	7	70
Jabłonna	482	15	40	39	71	134	80	10	-	22
Jastków	1206	34	122	114	147	345	84	29	21	111
Konopnica	1291	27	126	124	174	338	79	34	26	127
Krzczonów	270	12	21	19	33	87	31	7	1	11
Niedrzwica Duża	863	33	103	100	108	276	42	21	6	53
Niemce	1520	24	149	136	234	441	104	32	30	123
Strzyżewice	552	16	50	47	65	138	68	8	5	38
Wojciechów	328	46	23	21	53	78	18	8	3	18
Wólka	894	11	75	68	126	273	80	26	16	65
Wysokie	180	17	19	18	17	51	16	3	2	6
Zakrzew	118	5	13	13	26	27	2	2	2	5
Powiat	11045	344	1070	995	1476	3190	913	249	175	765
Województwo	169762	4480	14672	13570	20202	49297	11497	4504	5025	12772

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Województwo Lubelskie 2014. Podregiony, powiaty, gminy”, Lublin 2014.

1.6.2 Rolnictwo

W gminie Wojciechów sektor rolny i działalność około rolnicza ma bardzo duże znaczenie społeczno-gospodarcze. Rolnictwo jest główną gałęzią gospodarki, przez co ma znaczny wpływ na poziom rozwoju Gminy i standard życia mieszkańców. Rolnictwo charakteryzuje się nie wysokim stopniem towarowości produkcji rolniczej. Wszystkie występujące gospodarstwa rolne są własnością prywatną. Powierzchnia gospodarstw rolnych wynosi 6 849 ha., zaś powierzchnia wszystkich użytków rolnych 7.139 ha.

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych przedstawia się następująco:

- do 1 ha – 28 %
- 1-5 ha – 43 %
- 5-10 ha – 20 %
- 10 -15 ha – 5 %
- 15 ha i więcej – 3 %

Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 4.67 ha. Na terenie Gminy występują gleby o dobrej bonitacji. Występują gleby II klasy ale większość stanowią klasy III a, III b i IV.

1.7 Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna, tj.: wodociągi, kanalizacja, drogi, telefony, w decydujący sposób wpływa na podstawowy standard miejsca zamieszkania.

Gmina Wojciechów położona jest na zachód od Lublina na skraju drogi wojewódzkiej Nr 830 Lublin – Nałęczów – Bochothnica. Oś pionową Gminy stanowi droga wojewódzka Nr 827, stanowiąca połączenie drogi wojewódzkiej Nr 830 z Beżycami. Drogi te są wspomagane przez sieć dróg powiatowych, stanowiących powiązania z regionem oraz sieć dróg gminnych, tworzących lokalne połączenia z drogami wyższego rzędu.

Drogi Wojewódzkie:

- Droga wojewódzka Nr 830 relacji Lublin – Nałęczów – Bochothnica stanowi fragment północnej granicy Gminy. Jej całkowita długość w granicach Gminy wynosi ok. 600 m.
- Droga wojewódzka Nr 827 relacji Sadurki – Beżyce przechodzi osiowo przez gminę na kierunku północ – południe. łączy gminę z Lublinem i Nałęczowem, a od południa z Beżycami. Jej całkowita długość w granicach Gminy wynosi 7,5 km.

Ogółem długość dróg wojewódzkich na terenie Gminy wynosi 8,1 km.

Drogi powiatowe:

Układ podstawowych powiązań zewnętrznych Gminy uzupełnia sieć dróg powiatowych:

- Nr 2235 L relacji Wąwolnica – Stary Gaj
- Nr 2234 L relacji Nałęczów – Charz – Wojciechów
- Nr 2236 L relacji Niezabitów – Łubki – Wojciechów
- Nr 2238 L relacji Halinówka – Góra – Beżyce
- Nr 2237 L relacji Poniatowa – Kraczewice – Szczuczki
- Nr 2233 L relacji Miłocin – Stasin – Podole
- Nr 2229 L relacji Wojciechów – Palikije – Sporniak – Motycz

Ogółem długość dróg powiatowych na obszarze Gminy Wojciechów wynosi 33,98 km.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Drogi gminne:

Uzupełnieniem układu powiązań zewnętrznych Gminy jest wewnętrzna sieć 31 dróg gminnych od Nr 106901 L do Nr 107370 L. Przebieg poszczególnych dróg jest następujący:

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi
1.	106901 L	Borek – Kolonia Łubki (gr. z gm. Poniatowa)
2.	106902 L	Łubki dr. pow. 2236L – dr. gm. 103770L Łubki Szlachta
3.	106903 L	Łubki Szlachta – Szczuczki (do dr. pow. 2237L)
4.	106904 L	Szczuczki – Chmielnik (dr. pow. 2237L – dr. pow. 2239L)
5.	106905 L	Łubki – dr. pow. 2235L gr. Gminy Wąwolnica
6.	106906 L	Łubki (wieś)
7.	106907 L	Stary Gaj – Kol. Halinówka – Szczuczki VI
8.	106908 L	Kol. Szczuczki VI – Cyganówka (dr. pow. 2238L)
9.	106909 L	dr. pow. 2238L Cyganówka – Kukawka
10.	106910 L	Stary Gaj – Nowy Gaj – Kol. Palikije – dr. pow. 2233L
11.	106911 L	Nowy Gaj – Wojciechów Kol. Piąta
12.	106912 L	Stary Gaj – Wojciechów Kol. Piąta – dr. woj. 827
13.	106913 L	Wojciechów Kol. Pierwsza – Romanówka – Księżde – dr. woj. 827
14.	106914 L	Wojciechów I – Księżde – Ignaców – Choiny – Podole
15.	106915 L	Wojciechów I – Ignaców – Kukawka
16.	106916 L	Wojciechów – dr. woj. 827
17.	106917 L	Wojciechów – Maszki – Kol. Maszki – dr. woj. 830
18.	106918 L	Palikije – Maszki
19.	106919 L	Kol. Palikije I – dr. pow. 2233L
20.	106920 L	Maszki – dr. woj. 830
21.	106921 L	Kol. Czajki – Kol. Palikije
22.	106922 L	Kol. Palikije I – dr. pow. 2229L
23.	106923 L	Kol. Miłocin – Kol. Palikije
24.	106924 L	Kol. Palikije II – Palikije – Kol. Palikije I
25.	106925 L	Kol. Palikije I – Palikije – dr. pow. 2229L
26.	106926 L	dr. gm. 106924L – Palikije
27.	106927 L	Kol. Palikije II – Saganów – Sporniak Palikijski
28.	106928 L	dr. pow. 2233L – Palikije II
29.	106929 L	Stasin – gr. Gminy Bełżyce
30.	106930 L	Wojciechów – Tomaszówka – dr. pow. 2233L
31.	106970 L	Łubki – Łubki Szlachta

Ogółem długość dróg gminnych wynosi 82,1 km. Długość dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych wynosi 44 km.

W ostatnich latach prowadzono intensywne prace inwestycyjne i modernizacyjne sieci komunikacyjnej, co w znacznym stopniu podniosło funkcjonalność i jakość dróg. Nadal jednak konieczne są poważne nakłady inwestycyjne mające na celu poprawę ich stanu technicznego.

Z punktu widzenia infrastruktury elektrenergetycznej, Gmina Wojciechów jest obszarem w pełni zelektryfikowanym. Nie występują niedobory energii elektrycznej. Sieć energetyczna zrealizowana jest w wykonaniu napowietrznym, na słupach żel-bet. Sukcesywnie – w ramach inwestycji i remontów prowadzonych przez Zakłady Energetyczne – sieć napowietrzna jest zastępowana siecią kablową ziemną. Na obszarach kolonijnych występują niedobory oświetlenia drogowego ze względu na brak możliwości technicznej uruchomienia na istniejących słupach energetycznych. Rokrocznie przeprowadza się modernizację istniejącego oświetlenia poprzez wymianę wyeksploatowanych lamp, jak również powstają nowe linie. W chwili obecnej na terenie Gminy funkcjonuje 519 punktów oświetlenia.

Zaopatrzenie w wodę następuje poprzez jedno ujęcie i stację wodociągową z dwoma zbiornikami wyrównawczymi po 150 m³. Dzięki realizacji inwestycji w ubiegłych latach nastąpiła poprawa stanu infrastruktury zaopatrzenia w wodę. W chwili obecnej sieć wodociągowa w Gminie ma długość 30,5 km i posiada 189 przyłączy.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wynosiło ogółem 23,9 dam³, gospodarstwa domowe- 21,6 dam³, co daje 3,6 m³ na jednego mieszkańca¹³. Z sieci wodociągowej korzysta 14,5 % ogółu ludności¹⁴.

W Gminie Wojciechów jedynie 38,1 % mieszkańców korzysta z kanalizacji, co plasuje gminę na 10 miejscu w powiecie i 177 w województwie¹⁵. Śladowa ilość gospodarstw domowych–12 obiektów, posiada przydomowe oczyszczalnie ścieków, większość nieczystości płynnych obsługują zbiorniki bezodpływowe.

Niespełna 50% ludności korzysta z instalacji gazowej. Biorąc pod uwagę kryterium „odsetek ludności korzystającej z instalacji gazowej”, stwierdza się, iż Gmina zajmuje 6 miejsce w powiecie i 25 w województwie (stan na 31.12.2013r.).

¹³ Stan na 31.12.2014 r. Bank Danych Lokalnych GUS.

¹⁴ Dane ze Statystycznego Vademecum Samorządowca 2014.

¹⁵ Tamże.

1.8 Zarządzanie

Gmina Wojciechów posiada większość wymaganych prawem i praktyką dokumentów strategicznych, do których zaliczamy:

- „Strategię Rozwoju Lokalnego Gminy Wojciechów z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym na lata 2009-2015”,
- „Program osłonowy w zakresie dożywiania pn. „Posiłek” na lata 2014-2020”,
- „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wojciechów” na lata 2015 – 2032”,
- „Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2015 – 2017”,
- „Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wojciechów na 2015 rok”,
- „Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na 2015 rok”,
- „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2015 rok”,
- „Roczny program współpracy Gminy Wojciechów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2015 rok”.

Kadra pracownicza zatrudniona w Urzędzie Gminy oraz jednostkach organizacyjnych prezentuje wysoki poziom merytoryczny. Większość pracowników posiada specjalistyczne wykształcenie, poparte dodatkowymi kursami i szkoleniami. Niemniej, w związku ze stałym podnoszeniem poziomu cyfryzacji urzędów gminy i obsługi interesantów, jak również z wprowadzaniem nowych przepisów prawnych, okresów przejściowych osiągnięcia standardów określonych w Unii Europejskiej oraz nowych procedur, np. związanych z funduszami europejskimi, niezbędne będzie podjęcie działań zmierzających do podnoszenia kwalifikacji pracowników. Działania tego typu mogą przynieść realne korzyści dla gminy, np. poprzez zwiększenie środków finansowych pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

Jakość zarządzania na szczeblu lokalnym postrzegana jest także przez lokalną społeczność poprzez dostępność do instytucji publicznych.

Podstawowe instytucje usług administracyjnych na terenie Gminy Wojciechów to:

- Urząd Gminy Wojciechów;
- Ośrodek Pomocy Społecznej;
- Gminny Ośrodek Kultury;
- Szkoły Podstawowe;
- Zespół Szkół w Wojciechowie;
- Biblioteki Publiczne;
- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych.

Gmina nie prowadzi aktywnej współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej, która mogłaby być ważnym instrumentem promowania i przyciągania turystów lub

inwestorów z zewnątrz. W przyszłych działaniach należy dążyć do zwiększenia aktywności Gminy w zakresie promocji i współpracy prowadzonej w różnych relacjach.

1.9 Gospodarka finansami Gminy

Jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki organizacyjne rządowej administracji publicznej są zobowiązane do uchwalania swoich budżetów. Budżet spełnia dwie zasadnicze funkcje: planowania i kontroli. Etap sporządzania planu finansowego (budżetu) jest elementem procesu budżetowania – jego pierwszą fazą. Etap planowania tworzy podstawy do realizacji drugiej podstawowej funkcji budżetu – funkcji kontroli. Realizacja tej funkcji polega na porównywaniu osiągniętych rezultatów z budżetem (planem finansowym), dokonywaniu ocen występujących rozbieżności oraz podejmowaniu odpowiednich korygujących działań. Ocena sprawności funkcjonowania budżetu możliwa jest oczywiście dopiero po upływie czasu objętego odpowiednią częścią planu finansowego.

Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego grupuje się na podstawie klasyfikacji budżetowej.

Na dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego składają się:

1) dochody własne, tj.:

a) dochody z tytułu udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych,

b) wpływy z podatków ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, tj.: podatek rolny, podatek od nieruchomości, podatek od środków transportowych, wpływy z karty podatkowej, podatek od spadków i darowizn, podatek leśny,

c) wpływy z opłat ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, np.: z opłaty skarbowej, eksploatacyjnej, targowej, podatku od czynności cywilnoprawnych,

d) dochody z majątku jednostek samorządu terytorialnego,

e) pozostałe dochody jednostek samorządu terytorialnego, np.: opłaty administracyjne, opłaty miejscowe, odsetki od środków gromadzonych na rachunkach bankowych, odsetki za nieterminowo wnoszone opłaty;

2) dotacje:

a) celowe, w tym:

- z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej, własne, realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej;

- na działania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego;

- otrzymane z państwowych funduszy celowych;

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

b) przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich (§§ 200 i 620 klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych);

3) subwencja ogólna z budżetu państwa przekazywana wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego dla uzupełnienia ich własnych dochodów (w tym część oświatowa).

Na wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego składają się:

- 1) wydatki majątkowe, w tym inwestycyjne;
- 2) wydatki bieżące jednostek budżetowych:
 - a) wynagrodzenia,
 - b) pochodne od wynagrodzeń,
 - c) dotacje, w tym dotacje dla samorządowych zakładów budżetowych;
 - d) na obsługę długu publicznego;
 - e) z tytułu udzielania poręczeń i gwarancji;
 - f) pozostałe w tym świadczenia na rzecz osób fizycznych i zakup materiałów i usług.

Analiza budżetu Gminy Wojciechów obejmuje lata 2010–2013, a w przypadku dostępności danych obejmuje również rok 2014 i opiera się na danych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego. Poniżej przedstawiono dochody budżetu Gminy Wojciechów.

Tabela 19. Dochody Gminy w latach 2010-2014.

Dochody budżetu gminy	jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem	zł	13.152.572,80	14.813.437,11	17.570.161,10	18.687.279,76	16.762.413,75
Dochody własne	zł	3.177.534,40	3.208.607,58	4.101.447,94	4.343.318,76	4.326.373,30
Dotacje ogółem	zł	3.077.764,40	4.614.228,53	5.886.622,13	6.007.489,00	4.622.354,45
Subwencje ogólne	zł	6.897.274,00	6.990.601,00	7.582.091,00	8.336.472,0	7.813.686,00
Subwencje na zadania oświatowe	zł	3.680.183,00	3.867.677,00	4.316.612,00	4.680.522,0	4.735.842,00
Środki pozyskane z budżetu Unii Europejskiej	zł	1.732.388,81	1.073.535,00	452.393,50	4.011.591,69	763.183,45
Środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych	zł	213.788,00	0,00	0,0	0,0	0,0
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	zł	2.213,87	2.491,33	2.952,47	3.142,30	2.830,05
Dochody własne na 1 mieszkańca	zł	534,85	539,62	689,20	730,34	730,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS i UG Wojciechów.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Analizując powyższe zagadnienie należy stwierdzić, że w porównaniu z 2010 rokiem, dochody ogółem budżetu gminy w 2014 roku były wyższe o ponad 21 %. W przypadku dochodów ogółem na 1 mieszkańca zauważyć można blisko 22 % wzrost w stosunku do roku 2010. Chociaż w tym aspekcie należy zauważyć spadek dochodów na 1 mieszkańca w stosunku do roku 2013. Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca wynosiły w 2013 roku 3142,30 zł i stawiały Gminę na 1 miejscu w powiecie pod tym względem. Dochody własne budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013 r. wynosiły 730,34 zł, co plasuje Gminę Wojciechów na 12 pozycji w powiecie i 130 w województwie. W 2013 roku dochody własne stanowiły w dochodach ogółem budżetu gminy ponad 23%. Udział wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach własnych wyniósł 33,2%.

Tabela 20. Dochody Gminy wg działów w latach 2010-2014.

Dochody gminy ogółem wg działów	jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014
rolnictwo i łowiectwo	zł	260.106,49	1.258.252,84	817.417,99	859.173,5	355.321,38
transport i łączność	zł	292.471,34	0,00	40.000,00	80.000,00	70.000,00
gospodarka mieszkaniowa	zł	24.083,75	27.736,01	24.633,91	33.515,06	55.212,09
administracja publiczna	zł	206.599,54	258.271,54	585.535,79	192.176,82	138.514,89
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	zł	38.673,81	15.652,00	1.800,00	1.800,00	65.898,00
obrona narodowa	zł	0,00	0,00	1300,00	0,00	0,00
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	zł	14.118,02	0	25.1514,00	795.251,85	0,00
dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	zł	2.769.245,68	2.908.306,34	3.220.120,18	3.334.433,19	3.864.104,19
różne rozliczenia	zł	6.897.274,00	6.990.601,00	7.582.091,00	8.336.472,00	7.813.686,00
oświata i wychowanie	zł	82.250,00	477.669,84	1.612.723,07	1.972.512,78	413.209,75
pomoc społeczna	zł	2.175.864,47	2.455.649,56	2.772.160,15	265.3511,80	2.978.583,69
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	zł	81.586,43	75.623,76	212.212,87	101.812,86	49.3008,00
edukacyjna opieka wychowawcza	zł	95.489,20	106.922,98	128.072,05	162.630,71	172.842,90
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	zł	1.022,07	5.218,24	630,06	163.989,19	342.032,86
kultura fizyczna i sport	zł	21.3788,00	-	-	-	-
kultura fizyczna	zł	-	233.533,00	319.950,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Należy zauważyć, iż systematycznie rosną dochody w dziale „dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem”. W porównaniu z rokiem 2010, w roku 2013 dochody te były o 28,3% wyższe. W dziale „rozliczenia różne” nastąpił 11% wzrost dochodów w stosunku do roku 2010.

Tabela 21. Wydatki budżetu gminy w latach 2010-2013.

Wydatki budżetu gminy	2010	2011	2012	2013	2014
wydatki ogółem	15.918.308,61	16.198.001,98	18.373.087,53	18.400.335,11	16.773.738,42
wydatki majątkowe ogółem	4.244.711,94	3.962.657,01	4.345.974,51	4.459.598,26	1.155.927,70
wydatki majątkowe inwestycyjne	4.244.711,94	3.962.657,01	4.345.974,51	4.459.598,26	1.155.927,70
wydatki bieżące ogółem	11.673.596,67	12.235.344,97	14.027.113,02	13.940.736,85	15.617.810,72
wydatki bieżące na wynagrodzenia	4.439.387,10	4.786.188,68	5.399.141,55	5.128.696,30	5.589.324,40
wydatki ogółem na 1 mieszkańca	2.679,40	2.724,18	3.087,39	3.094,05	2.831,97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W Gminie Wojciechów w latach 2010-2014 100% wydatków majątkowych przeznaczono na cele inwestycyjne. W 2014 r. Z powyższego zestawienia wynika, iż wydatki ogółem na jednego mieszkańca rosły od 2010 r., jednakże w 2014 r. były niższe niż w przeciągu dwóch ubiegłych lat. Niemniej jednak w 2013 roku były najwyższe wśród gmin powiatu lubelskiego. W skali województwa Gmina Wojciechów pod tym względem zajmowała 67 miejsce.

Tabela 22. Wydatki budżetu gminy wg działów w latach 2010-2013.

Wydatki gminy ogółem wg działów	jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014
rolnictwo i łowiectwo	zł	1.801.897,88	1.313.223,93	1.169.450,52	3.797.15,85	376.771,45
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	zł	757,56	0,00	810,79	1.225,67	1.458,42
transport i łączność	zł	2.098.265,03	1.259.443,66	1.391.025,05	1.005.403,34	1.188.971,08
gospodarka mieszkaniowa	zł	60.147,91	30.290,29	20.027,21	12.782,08	26.042,40
działalność usługowa	zł	826,50	1.628,50	583,10	3.101,07	4.311,41
informatyka	zł	8.076,24	16.041,86	8.383,18	4.232,56	

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

administracja publiczna	zł	1.807.525,15	1.885.380,72	2.126.443,80	1.982.073,79	2.108.897,13
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	zł	38.673,81	15.652,00	1.800,00	1.800,00	65.898,00
obrona narodowa	zł	0,00	0,00	1.300,00	0,00	0,00
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	zł	187.659,22	616.886,89	650.984,34	935.279,64	299.192,94
dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	zł	52.146,80	49.690,91	0,00	0,00	0,00
obsługa długu publicznego	zł	43.393,97	162.759,04	313.243,81	278.681,47	236.964,74
oświata i wychowanie	zł	5.486.425,86	6.075.568,25	7.948.106,19	8.801.951,41	6.810.012,51
ochrona zdrowia	zł	56.883,94	84.155,54	83.086,86	86.159,79	72.831,93
pomoc społeczna	zł	2.429.560,71	2.861.664,99	3.315.406,29	3.256.160,63	3.621.493,42
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	zł	81.586,43	72.674,60	212.212,87	101.812,86	49.3008,00
edukacyjna opieka wychowawcza	zł	116.636,50	126.922,98	156.628,05	208.813,40	225.703,62
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	zł	316.095,78	399.587,61	277.307,09	594.121,44	494.060,63
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	zł	59.5815,00	732.883,11	684.671,56	741.252,67	740.620,74
kultura fizyczna i sport	zł	744.010,56	-	-	-	-
kultura fizyczna	zł	-	509.588,96	20.000,00	10.000,00	7.500,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Poniżej przedstawiono dochody i wydatki budżetu Gminy Wojciechów według działów w ujęciu procentowym.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Tabela 23. Dochody budżetu gminy wg działów w %.

	2010	2012	2013
	w %		
Dochody ogółem	100	100	100
Rolnictwo i łowiectwo	2	4,7	4,6
Transport i łączność	2,2	0,2	0,4
Gospodarka mieszkaniowa	0,2	0,1	0,2
Administracja publiczna	1,6	3,3	1
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,1	1,4	4,3
Różne rozliczenia	52,4	43,2	44,6
Oświata i wychowanie	0,6	9,2	10,6
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	17,2	17	14,7
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,7	0,7	0,9
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0	0	0,9
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	-	-	-
Kultura fizyczna	1,6	1,8	-
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	21,1	18,3	17,8
Pozostałe	0,3	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statystycznego Vademecum Samorządowca 2014.

Tabela 24. Wydatki budżetu gminy wg działów w %.

	2010	2012	2013
	w %		
Wydatki ogółem	100	100	100
Rolnictwo i łowiectwo	11,3	6,4	2,1
Transport i łączność	13,2	7,6	5,5
Gospodarka mieszkaniowa	0,4	0,1	0,1
Administracja publiczna	11,4	11,6	10,8
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,2	3,5	5,1
Różne rozliczenia	-	-	-
Oświata i wychowanie	34,5	43,3	47,8
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	15,8	19,2	18,2
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,7	0,9	1,1

Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2	1,5	3,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,7	3,7	4
Kultura fizyczna	4,7	0,1	0,1
Działalność usługowa	0	0	0
Ochrona zdrowia	0,4	0,5	0,5
Pozostałe	0,8	1,7	1,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statystycznego Vademecum Samorządowca 2014.

Podsumowując ten rozdział należy podkreślić, iż Gmina prowadzi racjonalną gospodarkę finansową. Poziom wydatków nie odbiega znacząco od poziomu dochodów. Dobrze prowadzona gospodarka finansowa stanowi podstawę do absorpcji środków z Unii europejskiej i realizacji wielu sprzyjających rozwojowi Gminy inwestycji.

1.9 Zrealizowane inwestycje w latach 2010-2014

W latach 2010–2014 na terenie Gminy Wojciechów zrealizowano szereg inwestycji służących rozwojowi Gminy. Były to przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury drogowej, rekreacji i sportu, turystyki, inwestycji w sferę kulturalną, społeczną i integracyjną, oraz inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej. Przedmiotowe inwestycje niewątpliwie przyczyniły się do poprawy warunków życia jak również wpłynęły pozytywnie na atrakcyjność Gminy na szczeblu regionalnym i krajowym.

Wieloletnie niedoinwestowanie inwestycji drogowych w połączeniu z rewolucyjnymi wręcz przemianami cywilizacyjnymi ostatnich lat w dziedzinie komunikacji spowodowało spiętrzenie potrzeb i oczekiwań społecznych kierowanych pod adresem władz lokalnych. W związku z tym, wychodząc naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom społecznym, lokalny samorząd z powodzeniem realizował przedsięwzięcia o charakterze drogowym.

Inwestycje w przedmiotowym zakresie Gmina Wojciechów finansowała zarówno ze środków własnych jak również z dotacji pozyskiwanych z różnego rodzaju źródeł zewnętrznych, pochodzących m.in. z Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013, Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych, Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych, PROW na lata 2007-2013, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Przedmiotowe inwestycje przyczyniły się do poprawy stanu dróg i ciągów komunikacyjnych, jak również wpłynęły na jakość, bezpieczeństwo, funkcjonalność i efektywność infrastruktury drogowej. Realizacja inwestycji z zakresu infrastruktury

drogowej niewątpliwie przyczyniła się do poprawy atrakcyjności gospodarczej, inwestycyjnej i turystycznej Gminy.

Do przeprowadzonych inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej zaliczymy m.in. budowy, odbudowy, przebudowy dróg, jak również infrastrukturę towarzyszącą.

Inwestycje skierowane na rozwój sportu, rekreacji i turystyki stanowią istotny element dla funkcjonowania Gminy Wojciechów. Przedsięwzięcia związane z rozbudową infrastruktury rekreacyjnej i sportowej pozytywnie wpłynęły na zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności. Pozwoliło to na zwiększenie aktywności fizycznej dzieci, młodzieży i dorosłych, jak również zapewniło efektywniejsze wykorzystanie czasu wolnego mieszkańców oraz osób odwiedzających Gminę Wojciechów, co w konsekwencji przyczyniło się do podniesienia jakości życia na tym terenie i uczyniło region bardziej atrakcyjnym.

Wychodzenie naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom lokalnej społeczności jest jednym z priorytetowych zadań samorządu gminnego. W związku z tym, podejmowanie działań umożliwiających mieszkańcom uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, integracyjnych i rozrywkowych niewątpliwie pozytywnie wpływa na ich zadowolenie z życia na danym terenie. Stworzenie i udostępnienie infrastruktury odpowiadającej potrzebom społecznym niewątpliwie przyczynia się do rozwoju tożsamości społeczności wiejskiej, zachowania dziedzictwa kulturowego, promowania obszarów wiejskich, podniesienia standardu usług kulturalno-społecznych oraz wzmocnienia więzi mieszkańców lokalnego środowiska. Ponadto, wpływa to na wzrost atrakcyjności turystycznej i ożywienie gospodarcze regionu.

Mając to na uwadze, na terenie Gminy Wojciechów zostały zrealizowane projekty, których zadaniem było osiągnięcie wyżej wymienionych celów, jak również integrację lokalnych społeczności i aktywizację mieszkańców do wspólnych działań.

Niewątpliwie istotnym elementem dla funkcjonowania Gminy są działania dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej. Inwestycje w tym zakresie są ściśle związane z wymogami polskich oraz europejskich standardów i norm jakościowych, a tym samym przyczyniają się do znaczącej poprawy ochrony środowiska naturalnego i jakości życia na obszarze gminy. Przedsięwzięcia skierowane na budowę i modernizację sieci wodociągowej stanowią realizację założonych celów Gminy Wojciechów.

Poniżej przedstawiono zestawienie inwestycji w Gminie Wojciechów z zrealizowanych w latach 2010-2014.

INWESTYCJE W 2010 ROKU

Wykonane ze środków własnych na łączną kwotę 579 739,53 zł:

1. Wykonanie wymiany wewnętrznej instalacji elektrycznej i odgromowej w budynku Szkoły Podstawowej w Łubkach (zabytkowy budynek dworu w zespole dworsko - parkowym) na działce nr ew. 643/1 położonej w miejscowości Łubki gm. Wojciechów - 47 488,70 zł brutto;
2. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej nr 106907L w miejscowości Halinówka, na odcinku 0,500 km (od km 0+600 do km 1+100) - 102 050,32 zł brutto;
3. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej nr 106930L w miejscowości Tomaszówka na odcinku długości 0,512 km - 80 059,29 zł brutto;
4. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej nr 106918L w miejscowości Palikije Drugie na odcinku od drogi powiatowej nr 2233L, od km 0+000 do 0+500 (odcinek 0,500 km), szerokość nawierzchni 3,80 m - 114 362,86 zł brutto;
5. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej nr 106914L w miejscowości Wojciechów na odcinku od drogi powiatowej Wojciechów – Niezabitów, od km 0+000 do 0+533 (odcinek 0,533 km), szerokość nawierzchni 3,50 m - 76 942,66 zł brutto;
6. Remont nawierzchni drogi polegający na wykonaniu podbudowy na drodze lokalnej w m. Łubki dz. nr 646 i 649 na odcinku 0,499 km (km 0+000÷0+267 i km 0+000 ÷ 0+232) - 54 778,06 zł brutto;
7. Remont nawierzchni drogi polegający na wykonaniu podbudowy na drodze lokalnej w m. Wojciechów-Kolonia Pięta dz. nr 110, 90/3, 108/2, 111/3, 112/1, 113/1, 114/3, 114/5, 115/1 na odcinku 0,975 km - 104 057,64 zł brutto.

Współfinansowane ze środków krajowych na wartość 597 114,12 zł w tym pozyskano 292 418,00 zł:

8. Budowa drogi gminnej Nr 106908L w miejscowości Szczuczki VI Kolonia /IV etap realizacji/ odcinek długości 1,12 km - 301 886,51 zł brutto, współfinansowana przez Wojewodę Lubelskiego w ramach „Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych 2008-2011” - wartość pomocy: 153 568,00 złotych;
9. Umocnienie dna oraz odprowadzenie wód opadowych z wąwozu lessowego stanowiącego drogę gminną (lokalną) na działce o nr ew. 21/2 w miejscowości Wojciechów – Kolonia Pięta - 66 587,61 zł brutto, współfinansowane przez MSWiA ze środków na zabezpieczenie wąwozów lessowych - wartość pomocy: 45 000,00 złotych;

10. Wykonanie modernizacji drogi – przebudowy polegającej na wykonaniu nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej lokalnej (działka nr 403) w miejscowości Palikije Pierwsze, na odcinku od drogi gminnej nr 106924L do drogi gminnej nr 106925L, (odcinek 0,763 km) od km 0+000 do 0+763, szerokość nawierzchni 3,50 m - 95 856,00 zł brutto - współfinansowane ze środków *Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych* - wartość pomocy: 30 000,00 złotych;

11. Budowa i wyposażenie placu zabaw przy Szkole Podstawowej w Wojciechowie (budowa placu ćwiczeń dla klas 0-3) - 132 784,00 zł brutto – współfinansowana przez *Ministerstwo Edukacji Narodowej* - wartość pomocy: 63 850,00 złotych;

Współfinansowane przez UE na wartość 2 742 524,34 zł w tym pozyskano 1 732 388,81 zł:

12. Budowa i wyposażenie obiektów sportu i rekreacji w miejscowości Maszki (boisko) - 332 999,95 zł brutto, *współfinansowana przez UE w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego PROW na lata 2007-2013*. Wartość pomocy: 213 788,00 zł.

13. Budowa i wyposażenie obiektów sportu i rekreacji w miejscowości Palikije Pierwsze (boisko) wielofunkcyjne przy szkole o sztucznej nawierzchni do gry w piłkę siatkową, piłkę ręczną, koszykówkę oraz urządzono plac zabaw) - 376 008,76 zł. Dofinansowanie 75% - 233 533,00 zł z *PROW na lata 2007-2013*.

14. Budowa drogi gminnej w miejscowości Łubki – Kolonia (III etap budowy) – 537 265,63 zł. *Dofinansowanie 50% - 279 132,81 zł z RPO WL na lata 2007-2013*. Wybudowano drogę dł. 2,1km, szer. 3,5m z obustronnymi „mijankami”, z utwardzonymi poboczami, zmodernizowano skrzyżowania, przepusty rurowe żelbetowe, zjazdy do gospodarstw i na drogi polne. Usprawniono ruch drogowy, poprawiono bezpieczeństwo uczestników ruchu oraz jakość użytkowania.

15. Rewitalizacja Zabytkowego Parku Dworskiego w miejscowości Łubki oraz upowszechnianie wiedzy z zakresu dendrologii. Wartość całego projektu: 32 250,00 zł. *Wartość pomocy (70 %): 20 724,00 zł w ramach PROW na lata 2007-2013*. Poddano pielęgnacji 170 drzew, w tym 4 dęby szypułkowe uznane za pomniki przyrody. W ramach prac wykonano cięcia sanitarne i korygujące, założono wiązania elastyczne oraz zabezpieczono rany. Przeprowadzono szkolenia skierowane dla dzieci i młodzieży z zakresu dendrologii.

16. Modernizacja stacji wodociągowej Palikije i budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Palikije SHR, Stasin Kolonia, Palikije II, Maszki, Wojciechów, Wojciechów Kolonia V (I etap) – dł. sieci 5980 m – 1 464 000,00 zł brutto. *Wartość pomocy (75% wydatków kwalifikowalnych) - 985 211,00 zł współfinansowana w ramach PROW na lata 2007-2013*.

Inwestycje w partnerstwie:

17. Inwestycja wspólna z Gminą Wąwolnica, Markuszów i Baranów: Budowa infrastruktury teleinformatycznej oraz publicznego, elektronicznego systemu usług administracji samorządowej w gminach. Wartość całego projektu: 2 095 097,52 zł. Wartość pomocy (85%): 1 779 464,05 zł w ramach RPO WL na lata 2007-2013. Lider projektu: Gmina Wąwolnica. W ramach projektu zrealizowano: modernizację infrastruktury informatycznej urzędu pozwalającą na zapewnienie bezpieczeństwa sieci teleinformatycznej urzędu, zainstalowano 3 infomaty z dostępem do Internetu, zakupiono komputery do UG, wykonano serwerownię.

18. Inwestycja wspólna z Gminą Konopnica: Budowa dróg gminnych Kolonia Palikije – Sporniak-Motycz Leśny w gminach: Konopnica i Wojciechów (Nr 106941L, Nr 106923L). Udział Gminy Wojciechów – 101 000,00 zł. W ramach projektu na terenie gminy Wojciechów wybudowany został 300 m odcinek drogi o nawierzchni bitumicznej 4,5 m. Wartość całego projektu: **877 713,26 zł**. Wartość pomocy (50%): 438 856,63 PLN z RPO WL na lata 2007-2013. Lider projektu: Gmina Konopnica.

INWESTYCJE W 2011 ROKU

Wykonane ze środków własnych na łączną kwotę 386 030,62 zł:

1. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej lokalnej w m. Łubki dz. nr 646 (od km 0+000 do km 0+368) odc. 0,368 km i dz. 649 (od km 0+000 do km 0+334) odc. 0,334 km - 110 938,56 zł brutto;

2. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej nr 106930L w m. Tomaszówka na odcinku 0,505 km - 84 547,52 zł brutto;

3. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze lokalnej od km 0+000 do 0+293 (odc. 0,293 km, szer. naw. 3,0 m) w miejscowości Wojciechów (działka nr 1611), na odcinku od drogi gminnej nr 106916L (od kościoła) do krawędzi pasa drogi wojewódzkiej nr 827 - 61 348,00 zł brutto;

4. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej nr 106927L w miejscowości Palikije Pierwsze od km 0+000 do 0+606, odcinek długości 0,606 km - 129 196,54 zł brutto.

Współfinansowane przez UE na wartość 1 778 295,23 zł w tym pozyskano 1 073 535,00 zł:

5. Budowa i wyposażenie obiektów sportu i rekreacji w miejscowości Miłocin (boisko). Wartość projektu: 508 792,00 zł. Wartość pomocy (80% kosztów kwalifikowalnych operacji): 319 950,00 zł w ramach operacji „Odnowa i Rozwój Wsi” PROW. W ramach projektu

wykonano boisko wielofunkcyjne, do piłki nożnej, bieżnię lekkoatletyczną i skocznię w dal, piłko chwyty, parking, plac zabaw.

6. Remont i wyposażenie świetlicy (OSP) wiejskiej w miejscowości Wojciechów - 453 239,50 zł. *Dotacja (75% kosztów kwalifikowanych operacji) - 251 514,00 zł w ramach operacji „Odnowa i Rozwój Wsi” PROW.* Zakres robót: docieplenie ścian, wykonanie elewacji, wymiana konstrukcji dachu i pokrycia, modernizacja instalacji C.O. wraz z kotłownią, wymiana instalacji sanitarnej i elektrycznej, wymiana podłóg, sufitów oraz stolarki okiennej i drzwiowej. Ponadto urządzone zostało także pomieszczenie rekreacyjne wyposażone w stół bilardowy, stoły do tenisa stołowego oraz „piłkarzyki”, z którego korzysta miejscowa młodzież.

7. Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Palikije Pierwsze i Sporniak wraz z zestawem do podnoszenia ciśnienia, zasilanie i sterowanie pompy w pompowni wody (etap II) – dł. sieci 5950 m - 816 263,73 zł. *Wartość pomocy (75% wydatków kwalifikowalnych) - 502 071,00 zł w ramach PROW na lata 2007-2013.*

Inwestycje w partnerstwie:

8. Przebudowa drogi powiatowej Nr 2233L Miłocin – Stasin - Podole (inwestycja wspólna z Powiatem Lubelskim), tj. 25% kosztów remontu drogi na terenie Gminy Wojciechów w kwocie 930.000,00 zł w tym: w 2011 roku – 240.000,- zł w 2012 roku – 230.000,- zł w 2013 roku – 230.000,- zł i w 2014 roku – 230.000,- zł.

INWESTYCJE W 2012 ROKU

Wykonane ze środków własnych na łączną kwotę 435 783,86 zł:

1. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej Nr 106915L (centrum Wojciechowa) długości 0,497 km - 81 757,51 zł brutto;
2. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej Nr 106912L w miejscowości Wojciechów-Kolonia Pierwsza, długości 0,634 km - 120 847,94 zł brutto;
3. Wykonanie budowy linii napowietrznej nn oświetlenia drogowego podwieszanego wydzielonego z szafką oświetleniową przy stacji transformatorowej słupowej na działce nr ew. 499 w miejscowości Góra z transformatora Góra 2, gm. Wojciechów - 55 749,95 zł brutto;
4. Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowościach Maszki k/Wojciechowa i Miłocin – dł. sieci 0,887 km oraz 17 szt. podłączeń o łącznej dł. 0,130 km - 64 928,83 zł brutto;

5. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej nr 106920L długości 0,445 km (odc. od skrzyżowania z drogą gminną nr 106917L do granicy administracyjnej Gminy) w miejscowości Maszki k/Wojciechowa - 112 499,63 zł brutto.

Współfinansowane ze środków krajowych na wartość 168 741,29 zł w tym pozyskano 40 000,00 zł:

6. Wykonanie nawierzchni bitumicznej na drodze gminnej Nr 106918L Palikije – Maszki w miejscowości Palikije Drugie, od km 0+500 do km 1+240, odc. dł. 0,740 km - 168 741,29 zł brutto, współfinansowane z *Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych* - wartość pomocy: 40 000,00 złotych; *Dotacja celowa* budżetu Województwa Lubelskiego.

Współfinansowane przez UE na wartość 825 458,69 zł w tym pozyskano 452 393,50 zł:

7. Remont i wyposażenie świetlicy (OSP) wiejskiej w miejscowości Łubki - Kolonia - 364 215,88 zł. *Dotacja (75% kosztów kwalifikowanych) -190 000,00 zł w ramach działania „Odnowa i Rozwój Wsi” objętego PROW na lata 2007-2013.* Wykonano: wymianę stolarki drzwiowej, izolację pionową, wymianę pokrycia dachu, docieplenie ścian z wyprawą elewacyjną i instalacją odgromową, przebudowę opasek i schodów zewn., pochylnię dla niepełnosprawnych, studnię głębinową z przyłączem wodociągowym, szambo z przyłączem kanalizacyjnym, instalacje wewnętrzne w tym nową instalację CO z kotłem na paliwo gazowe, ogrodzenie, wyposażono świetlicę w meble i urządzenia rekreacyjne.

8. Remont wraz z modernizacją świetlicy (OSP) wiejskiej w miejscowości Łubki - 51 217,89 zł. *Dotacja (75% kosztów kwalifikowanych) - 25 000,00 zł w ramach PROW na lata 2007-2013.*

9. Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej w miejscowościach Palikije Drugie i Miłocin o łącznej długości sieci 4675 m oraz 62 szt. podłączeń o łącznej dł. 656 m od sieci do granicy przyłączanej działki. Wartość projektu: 407 380,42 zł. *Wartość pomocy (75% wydatków kwalifikowalnych): 234 749,00 zł w ramach PROW na lata 2007-2013.*

10. Zakup 10 zestawów pomocy do ćwiczeń na zajęcia ruchowe prowadzone w ramach Projektu: „INFO-AKTYWNI” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - 2 644,50 zł brutto.

Inwestycje w partnerstwie:

11. Utworzenie pętli rowerowych na obszarze od Kazimierskiego do Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego jako zintegrowanego, innowacyjnego i sieciowego produktu turystycznego. *Grupa Działania „Zielony Pierścień”.* Partnerzy: 14 gmin z terenu powiatu puławskiego i powiatu lubelskiego, w tym Gmina Wojciechów. Wartość projektu ogółem: 1 926 101,05 zł. *Wartość dofinansowania (70 %): 1 348 270,72 zł.* Oznakowano trasę rowerową oraz

wybudowane zostały 3 miejsca postojowe dla rowerzystów w: Wojciechowie, Łubkach i Nowym Gaju. Są to zadane wiaty z wyposażeniem (stoły, ławy, grill, stojaki na rowery).

12. Rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Poniatowa i gminy Wojciechów. Wartość projektu ogółem: 5 417,16 tys. *Wartość dofinansowania: 4 047,16 tys. w ramach RPO WL na lata 2007-2013.* Udział Gminy Wojciechów w kosztach projektu: 26,98 % tj. 379 497,00 zł. W miejscowości Szczuczki wykonano sieć wodociągową oraz 64 przyłącza wodociągowe.

13. Przebudowa drogi powiatowej Nr 2234L Nałęczów – Charz - Wojciechów (inwestycja wspólna z Powiatem Lubelskim), tj. 50% kosztów wykonanie podbudowy drogi metodą recyklingu w m. Wojciechów-Kolonia Piąta. Koszty poniesione przez Gminę na podbudowę drogi w kwocie 173.140,00 zł. Nawierzchnia wykonana została w roku następnym - 2013.

INWESTYCJE W 2013 ROKU

Wykonane ze środków własnych na łączną kwotę 213 621,12 zł:

1. Wykonanie podbudowy z materiałów kamiennych dolomitowych w ilości 600 ton tj. w ciągu drogi gminnej nr 106914L Wojciechów – Księdze – Ignaców – Choiny – Podole II, na dł. ok. 1,2 km w m. Wojciechów - 42 066,00 zł brutto;
2. Wykonanie wyrównania podbudowy tłuczniem oraz nawierzchni z mieszank min.-asfalt. na drodze lokalnej w m. Wojciechów-Kolonia Piąta, odc. dł. 0,975 km - 171 555,12 zł;

Współfinansowane ze środków krajowych na wartość 134 614,87 zł, w tym pozyskano 80 000,00 zł:

3. Wykonanie modernizacji drogi lokalnej polegające na wzmocnieniu istniejącej podbudowy materiałem kamiennym i wykonaniu nawierzchni z mieszank min.-asfalt. w m. Maszki k. Wojciechowa, odc. od dr. gm. nr 106918L do drogi gminnej nr 106910L, dł. 0,660 km - 134 614,87 zł; współfinansowane z *Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych. Dotacja celowa budżetu Województwa Lubelskiego - 80 000,00 zł.*

Współfinansowane przez UE na wartość 5 545 511,00 zł w tym pozyskano 4 011 591,69 zł:

4. Inwestycja wieloletnia realizowana w latach 2011 – 2013: Budowa i wyposażenie sali widowiskowo - sportowej przy Zespole Szkół w Wojciechowie. Wartość projektu: 5 545 511,00 zł. *Wartość dofinansowania (80%) - 4 011 591,69 zł w ramach RPO WL na lata 2007-2013.* Środki własne budżetu Gminy - 1 533 919,31 zł. Inwestycja obejmowała budowę budynku hali widowiskowo-sportowej z zapleczem socjalno-sanitarnym i klasopracowniami, zagospodarowanie terenu, budowę parkingu z odwodnieniem oraz budynku gospodarczego, ogrodzenia, obiektów małej architektury, modernizację boisk sportowych i bieżni, a także

wyposażenie siłowni i sali korekcyjnej w sprzęt oraz sal dydaktycznych w 10 zestawów komputerowych z oprogramowaniem. Powstały obiekt pełnił wielofunkcyjną rolę: sportową, dydaktyczną, widowiskowo-rekreacyjną oraz kulturalno-rozrywkową.

Inwestycje w partnerstwie:

5. Przebudowa drogi powiatowej Nr 2234L Nałęczów–Charz-Wojciechów (inwestycja wspólna z Powiatem Lubelskim), tj. 50% kosztów wykonanie nawierzchni asfaltowej w m. Wojciechów-Kolonia Piąta. Koszty poniesione przez Gminę na drugi etap zadania tj. nawierzchnię drogi - 360.331,00 zł brutto.

INWESTYCJE W 2014 ROKU

Wykonane ze środków własnych na łączną kwotę 136 104,78 zł:

1. Wykonanie podbudowy z materiałów kamiennych dolomitowych w ilości 450 ton na drogach w m. Palikije Pierwsze, tj. w ciągu drogi wew. dz. nr ew. 718 - na dł. ok. 550 m oraz na odc. dr. gm. 106924L Kol. Palikije II – Palikije – Kol. Palikije I - na dł. ok. 210 m - 35 977,50 zł brutto;

2. Wykonanie nawierzchni z kostki brukowej betonowej w alei kasztanowej łączącej kościół z cmentarzem w miejscowości Wojciechów – 100 127,28 zł brutto;

Współfinansowane ze środków krajowych na wartość 113 922,60 zł w tym dofinansowanie 70 000,00 zł:

3. Modernizacja dr. gm. nr 106914L polegająca na wzmocnieniu istniejącej podbudowy materiałem kamiennym i wykonanie nawierzchni z mieszanek min.-asfalt. w m. Wojciechów na odc. dł. 600 m- 113 922,60 zł brutto, współfinansowane z *Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych. Dotacja celowa budżetu Województwa Lubelskiego - 70 000,00 zł.*

Współfinansowane przez UE na wartość 966 613,17 zł w tym pozyskano 763 183,45 zł:

4. Remont, modernizacja i wyposażenie budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Palikije Pierwsze wraz z zagospodarowaniem terenu przylegającego - 64 765,92 zł brutto, dofinansowanie (do 80%) - 50 000,00 zł w ramach PROW na lata 2007-2013.

5. Remont, modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej w miejscowości Ignaców - 93 263,32 zł brutto, dofinansowanie (do 80%) - 50 000,00 zł w ramach PROW na lata 2007-2013.

6. Remont wraz z modernizacją i wyposażeniem świetlicy wiejskiej w miejscowości Stasin - 64 618,40 zł brutto, dofinansowanie (do 80%) - 39 865,00 w ramach PROW na lata 2007-2013.

7. Budowa i wyposażenie obiektów sportowo-rekreacyjnych w miejscowości Łubki - 348 786,08 zł brutto, dofinansowanie (do 80%) - 228 139,00 zł w ramach PROW na lata 2007-2013.

8. Wyposażenie 5 oddziałów przedszkolnych w 4 szkołach na terenie gminy Wojciechów w ramach projektu *"Modernizacja oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych"* obejmujące:

- wyposażenie placów zabaw oddziałów przedszkolnych przy szkole w Wojciechowie, Palikijach, Miłocinie - 126 013,50 zł brutto,

- wyposażenie pomieszczeń oddziałów przedszkolnych w Wojciechowie, Palikijach, Miłocinie, Łubkach - 166 095,95 zł brutto,

- wyposażenie w multimedia oddziałów przedszkolnych w Wojciechowie, Palikijach, Miłocinie, Łubkach - 103 070,00 zł brutto

łącznie wartość projektu – 395 179,45 zł brutto (dofinansowanie z UE - 100%).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Podsumowując inwestycje realizowane na terenie Gminy Wojciechów, należy zaznaczyć, iż przeprowadzone przedsięwzięcia miały przede wszystkim na celu poprawę warunków i jakości życia mieszkańców. Ponadto, wpłynęły na podniesienie atrakcyjności gminy na szczeblu regionalnym i krajowym. Jednym z kluczowych elementów było podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy, czego efektem ma być wzrost liczby turystów odwiedzających obszar Gminy Wojciechów. Budowa, rozbudowa czy modernizacja infrastruktury na terenie gminy były reakcją na spełnienie potrzeb i oczekiwań mieszkańców.

2. WKŁAD SPOŁECZNY NA KSZTAŁT DOKUMENTU

W celu rozpoznania kluczowych problemów gminy oraz rzeczywistych potrzeb społeczno-gospodarczych w ramach prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020 została przeprowadzona ankieta wśród mieszkańców gminy. Zaangażowanie społeczności lokalnej w tworzenie dokumentu strategicznego badanego obszaru ma kluczowe znaczenie dla kierunków rozwoju gminy ponieważ to właśnie do nich adresowane będą planowane do realizacji przedsięwzięcia określone w niniejszym dokumencie. Przeprowadzona ankieta dotyczyła zagadnień w następujących obszarach: edukacja, kultura i rekreacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna, przestrzeń i infrastruktura, gospodarka. Oprócz oceny sytuacji we wskazanych obszarach ankietowani zostali poproszeni o wskazanie najistotniejszych szans i zagrożeń gminy oraz propozycji kierunków inwestycyjnych w perspektywie 2015-2020.

W wyznaczonym terminie do Urzędu Gminy Wojciechów wpłynęło 14 ankiet. Wszystkie osoby, które wypełniły ankiety zadeklarowały, że są mieszkańcami Gminy Wojciechów oraz są osobami pracującymi w wieku: 26-45 lat – 6 ankiet oraz 46-60 lat – 7 ankiet (Jedna z osób nie podała przedziału wiekowego). Większość ankiet została wypełniona przez kobiety – 9 szt.

We wskazanych obszarach ankietowani mieli możliwość dokonania oceny w skali od 1 do 5. Do celów analizy złożonych ankiet przyjęta została następująca skala łącznie przyznanych punktów:

- Powyżej lub równo 3,5 pkt. – ocena pozytywna;
- Poniżej 3,5 pkt. – ocena negatywna.

Ocena pozytywna:

W obszarze „Edukacja” ankietowani pozytywnie ocenili jakość oraz dostępność szkół podstawowych oraz gimnazjów, w ramach obszaru „Kultura i rekreacja” pozytywnie została oceniona działalność domu kultury, świetlic i bibliotek oraz oferta sportowo rekreacyjna. W obszarze „Ochrona zdrowia i opieka społeczna” bardzo dobrze została oceniona opieka społeczna, natomiast w obszarze „Przestrzeń i infrastruktura” pozytywną ocenę uzyskał stan terenów rekreacyjnych (parki, place zabaw, miejsca spacerowe), z adnotacją potrzeby realizacji kolejnych inwestycji w tym kierunku. Ponadto pozytywną ocenę uzyskała gospodarka odpadami, jakość wody i niezawodność. W obszarze „Gospodarka” pozytywnie została oceniona współpraca i otwarcie urzędu gminy na przedsiębiorców i ich problemy (szybkość obsługi i podejmowania decyzji, kompetencje, chęć pomocy) oraz działalność promocyjna gminy.

Ocena negatywna:

Mieszkańcy negatywnie ocenili jakość oraz dostępność przedszkoli w obszarze Gminy Wojciechów. W badanym terenie nie funkcjonuje przedszkole gminne, a jedynie placówki wychowania przedszkolnego. Istnieje zidentyfikowana potrzeba realizacji inwestycji w infrastrukturę przedszkolną. Na terenie gminy nie funkcjonują ponadto szkoły ponadgimnazjalne jednak ankietowani nie wskazali potrzeby ich tworzenia. W obszarze „Kultura i rekreacja” negatywnie została oceniona pozostała oferta kulturalna, natomiast w obszarze „Ochrona zdrowia i opieka społeczna” negatywną ocenę uzyskała działalność placówek służby zdrowia (Podstawowa opieka zdrowotna, stomatolog) oraz jakość i dostępność aptek. W obszarze „Przestrzeń i infrastruktura” najniższą ocenę łączną (poniżej 3 pkt.) uzyskała ogólnie infrastruktura drogowa oraz jakość i dostępność infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. Ocenę negatywną uzyskał ponadto stan zagospodarowania przestrzeni publicznej (wyposażenie w parkingi, chodniki, ławki, kosze na śmieci), stan środowiska naturalnego oraz dostęp do internetu. W obszarze „Gospodarka” najniżej (poniżej 2 pkt.) została oceniona możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy. Ponadto negatywnie zostały ocenione warunki prowadzenia działalności gospodarczej (udogodnienia i ulgi dla przedsiębiorców, dostęp do informacji na temat zakładania własnej działalności) oraz atrakcyjność inwestycyjna gminy.

Do najmocniejszych stron gminy stanowiących szansę rozwojową najczęściej wymieniano atrakcyjne położenie geograficzne oraz potencjał turystyczny.

Wśród najpilniejszych obszarów wymagających doinwestowania w najbliższym czasie ankietowani wymienili:

1. Poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg) – **85%**;
2. Rozwój przedsiębiorczości, w tym pozyskiwanie inwestorów – **64%**;
3. Przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych – **35%**;
Ochrona środowiska – **35%**;
4. Edukacja – **21%**;
5. Zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży – **14%**;
6. Promocja gminy - **7%**
Poprawa bezpieczeństwa publicznego – **7%**;
Inne: BUDOWA WODOCIĄGÓW , BUDOWA KANALIZACJI, MODERNIZACJA I REMONTY DRÓG, BUDOWA DRÓG – **7%**.

Wśród zidentyfikowanych inwestycji najpilniejszych do realizacji w najbliższym czasie wskazano: budowę przedszkola, budowę i remont dróg i chodników, inwestycje w kapitał ludzki, budowę infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, stworzenie terenów inwestycyjnych, remont i budowę budynków użyteczności publicznej, budowę oczyszczalni

ścieków, inwestycje w odnawialne źródła energii, w tym dofinansowanie do solarów oraz budowę farm fotowoltaicznych.

W ramach źródeł finansowania planowanych do przeprowadzenia przedsięwzięć, które przekroczą bieżące możliwości finansowe gminy ankietowani wymienili:

1. Granty ze środków unijnych i innych środków krajowych i międzynarodowych – **100%**;
2. Partnerstwo publiczno prywatne – **64%**;
3. Wzrost zadłużenia gminy, ale tak aby była ona co najwyżej w umiarkowanym stopniu zadłużona – **35%**;

Opinie na temat sytuacji społeczno-gospodarczej przedstawione przez mieszkańców Gminy Wojciechów mają kluczowe znaczenie dla zdefiniowania mocnych i słabych stron badanego obszaru oraz szans i zagrożeń w perspektywie 2015-2020. Przedstawione propozycje przyszłych inwestycji zostały uwzględnione przy opracowywaniu kierunków rozwojowych gminy.

3. ANALIZA SWOT

Kluczowym elementem stosowanym w analizie sytuacji jakiegokolwiek przedsięwzięcia jest analiza SWOT. Stanowi ona narzędzie analizy strategicznej służące do określenia najlepszych kierunków rozwoju badanego obiektu ze względu na cel działania, w wyniku przeprowadzenia badania otoczenia obiektu oraz jego wnętrza, poprzez identyfikację wewnętrznych i zewnętrznych czynników wobec obiektu oraz zależności między nimi. To narzędzie, dzięki któremu można zanalizować i rozpoznać własne silne i słabe strony (Strengths i Weaknesses), a także istniejące i potencjalne szanse i zagrożenia (Opportunities i Threats) płynące z otoczenia zewnętrznego. Stanowi ona podstawę do określenia celów strategicznych oraz szczegółowych celów operacyjnych badanego obszaru. Podstawą do przeprowadzenia analizy SWOT Gminy Wojciechów była diagnoza aktualnej sytuacji gminy w obszarach: przestrzeń i środowisko, sfera społeczna, sfera gospodarcza, infrastruktura techniczna oraz infrastruktura społeczna (dane statystyczne). Istotne znaczenie stanowiła również ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców gminy, której wyniki były niezwykle pomocne dla rozpoznania kluczowych problemów gminy oraz rzeczywistych potrzeb społeczno-gospodarczych jej mieszkańców.

Analiza SWOT Gminy Wojciechów została przeprowadzona w 7 obszarach strategicznych:

1. **Położenie i komunikacja;**
2. **Turystyka**
3. **Edukacja;**
4. **Zarządzanie energią;**
5. **Gospodarka;**
6. **Sfera społeczna;**
7. **Kultura.**

Mocne strony	Słabe strony
Położenie i komunikacja: <ul style="list-style-type: none">• Bardzo dobra dostępność komunikacyjna z zewnątrz (obszar gminy przecinają, m.in. drogi wojewódzkie nr 830 relacji Lublin – Nałęczów – Bochothnica oraz nr 827 relacji Sadurki – Bełżyce, ponadto istotne znaczenie dla dostępności komunikacyjnej gminy ma planowane w	Położenie i komunika: <ul style="list-style-type: none">• Zły stan techniczny dróg gminnych oraz towarzyszącej im infrastruktury;• Utrudniona dostępność komunikacyjna (mała liczba połączeń komunikacji publicznej);• Niedostateczna ilość linii oświetlenia drogowego.

<p>najbliższym czasie zakończenie budowy zachodniej obwodnicy Lublina – ułatwienie dostępu do dróg krajowych S12, S17 i S19);</p> <ul style="list-style-type: none">• Dobrze rozwinięty układ komunikacyjny w obszarze gminy (system dróg);• Dbłość władz gminy o stan dróg oraz bezpieczeństwo na drogach. <p>Turystyka</p> <ul style="list-style-type: none">• Atrakcyjne położenie turystyczne – bliskość uzdrowiska Nałęczów, Lublina, Kazimierza Dolnego;• Dobrze rozwinięta baza agroturystyczna i gastronomiczna;• Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne;• Walory przyrodnicze atrakcyjne dla rekreacji, turystyki i agroturystyki. <p>Edukacja:</p> <ul style="list-style-type: none">• Dobrze rozwinięta infrastruktura szkolna (podstawowa i gimnazjalna);• Dobre przygotowanie zawodowe kadry dydaktycznej;• Wysoki poziom nauczania. <p>Zarządzanie energią:</p> <ul style="list-style-type: none">• Korzystne warunki do wykorzystania odnawialnych źródeł energii (energia słoneczna i energia pozyskiwana z biomasy).	<p>Turystyka:</p> <ul style="list-style-type: none">• Niska rozpoznawalność Gminy Wojciechów jako obszaru odpowiedniego do wypoczynku i rekreacji;• Niedostateczna ilość obiektów rekreacyjnych;• Zaniedbana oraz niedostosowana do potrzeb turystów przestrzeń centrów miejscowości (Wojciechów i Łubki). <p>Edukacja:</p> <ul style="list-style-type: none">• Brak przedszkola gminnego;• Utrudniony dostęp do edukacji ponadgimnazjalnej (stosunkowo duże oddalenie od najbliższych placówek). <p>Zarządzanie energią:</p> <ul style="list-style-type: none">• Niewykorzystany potencjał lokalizacyjny do produkcji energii ze źródeł odnawialnych (energia słoneczna i energia pozyskiwana z biomasy);• Nieefektywne wykorzystanie energii w sektorze publicznym (m.in. budynek Urzędu Gminy, poczty, lecznicy weterynaryjnej).
--	--

<p>Gospodarka:</p> <ul style="list-style-type: none">• Atrakcyjna lokalizacja do stworzenia terenów inwestycyjnych (atrakcyjna lokalizacja, dobra dostępność komunikacyjna);• Duża liczba indywidualnych gospodarstw rolnych – efektywne wykorzystanie wysokiej jakości bonitacyjnej gleby;• Dobrze rozwinięta baza agroturystyczna i gastronomiczna. <p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none">• Wysoko oceniany system opieki społecznej;• Otwartość Urzędu Gminy oraz urzędników na potrzeby mieszkańców;• Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego;• Bogate dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji przez mieszkańców;• Dodatnie saldo migracji;• Rosnąca tendencja do zasiedlania się na terenie gminy (tzw. sypialnia Lublina). <p>Kultura:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zachowane tradycje kowalskie;• Zabytki kultury materialnej, miejsca pamięci;• Duża liczba zespołów zrzeszających mieszkańców Gminy;• Bogata oferta zajęć dla dzieci i młodzieży;• Szeroki wachlarz imprez okolicznościowych (festyny, przeglądy, koncerty);	<p>Gospodarka:</p> <ul style="list-style-type: none">• Niedostateczna ilość lokalnych zakładów pracy w stosunku do potrzeb lokalnego rynku pracy;• Niska aktywność gospodarstwa mieszkańców;• Duże rozdrobnienie istniejących gospodarstw rolnych;• Niska atrakcyjność inwestycyjna gminy ze strony potencjalnych pracodawców i inwestorów. <p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none">• Niedostateczna baza sportowo-rekreacyjna (boiska, place zabaw dla dzieci, itd.);• Brak nowoczesnej infrastruktury służącej integracji społecznej oraz kulturalnej mieszkańców poza GOK;• Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura wodno-kanalizacyjna, w konsekwencji niski udział ogółu ludności korzystających z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej. <p>Kultura:</p> <ul style="list-style-type: none">• Słabe zaangażowanie społeczne;• Niewielka wiedza mieszkańców gminy o swoim miejscu zamieszkania oraz możliwościach decydowania o ważnych dla lokalnej społeczności sprawach;• Mały budżet na kulturę;
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Cykliczne imprezy kulturalne; • Atrakcyjne miejsca do organizacji imprez (np. plac przy Wieży Ariańskiej, hala widowiskowo-sportowa, świetlice wiejskie); • Realizacja ciekawych projektów kulturalnych, społecznych i artystycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska aktywność wolontariuszy; • Słaba oferta kulturalna na sezon zimowy.
Szanse	Zagrożenia
<p>Położenie i komunika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym; • Poprawa funkcjonalności oraz spójności dróg gminnych z drogami powiatowymi; • Poprawa systemu komunikacji gminy. <p>Turystyka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie rozpoznawalności marki Gminy Wojciechów jako miejsca atrakcyjnego do wypoczynku i rekreacji; • Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę, np. wycieczki rowerowe (pobyty jednodniowe); • Wzrost liczby osób korzystających z oferty agroturystycznej (pobyty dłuższe). • Rozwój turystyki w oparciu o wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych Gminy Wojciechów. <p>Edukacja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie dysproporcji edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich; • Wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym; 	<p>Położenie i komunika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pogorszenie się stanu technicznego dróg w wyniku eksploatacji (brak remontów); • Brak synergii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy z rozwojem infrastruktury drogowej i komunikacyjnej; • Pogorszenie się bezpieczeństwa w ruchu drogowym. <p>Turystyka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie ilości turystów odwiedzających Gminę Wojciechów; • Stagnacja rozwojowa przedsiębiorstw ukierunkowanych na obsługę turystów oraz gospodarstw agroturystycznych. <p>Edukacja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dysproporcji edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich; • Zmniejszenie liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym;

<ul style="list-style-type: none">• Wzrost aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci. <p>Zarządzanie energią:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zmniejszenie kosztów zużycia energii w budynkach sektora publicznego;• Zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii;• Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska. <p>Gospodarka:</p> <ul style="list-style-type: none">• Rozwój inwestycji na profesjonalnie przygotowanych terenach inwestycyjnych;• Wzrost przychodów do budżetu gminy w wyniku rozwoju działalności gospodarczej;• Wyspecjalizowanie produkcji rolnej na konkretne produkty oraz ich skuteczną sprzedaż;• Wzrost miejsc pracy oraz wysokości dochodów. <p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zwiększenie poziomu integracji społecznej i kulturalnej mieszkańców gminy;• Poprawa funkcjonalności infrastruktury społecznej (sieć wodociągowa i kanalizacyjna);• Wzrost udziału ogółu ludności korzystających z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej;• Poprawa warunków życia mieszkańców;• Stworzenie marki Gminy Wojciechów jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania;	<ul style="list-style-type: none">• Spadek aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci. <p>Zarządzanie energią:</p> <ul style="list-style-type: none">• Wzrost kosztów energii w sektorze publicznym związany z podwyżkami cen energii;• Brak spełnienia coraz ściślejszych norm środowiskowych. <p>Gospodarka:</p> <ul style="list-style-type: none">• Brak rozwoju przemysłu lokalnego;• Stagnacja gospodarcza gminy (brak inwestowania kapitału zewnętrznego);• Malejąca opłacalność produkcji rolnej gospodarstw niewyspecjalizowanych na konkretne produkty;• Wzrost bezrobocia. <p>Sfera społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none">• Wzrost migracji ludzi młodych z obszaru gminy;• Zmniejszenie poziomu integracji społecznej mieszkańców.
--	--

<ul style="list-style-type: none">• Zmniejszenie migracji ludzi młodych i wykształconych z obszaru gminy. <p>Kultura:</p> <ul style="list-style-type: none">• Rozwój infrastruktury historyczno - kulturowej na terenie Gminy Wojciechów;• Kształtowanie tożsamości historyczno - kulturowej regionu poprzez pielęgnowanie historii, tradycji i kultury ludowej;	<p>Kultura:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zmniejszenie nakładów na kulturę;• Niechęć do wspierania nowych/innych inicjatyw, pomysłów i wydarzeń kulturalnych;• Zanikanie tradycji i tożsamości regionalnej;
--	--

Podsumowanie:

Z przeprowadzonej analizy SWOT wynika, że do największych atutów Gminy Wojciechów należy strategiczne położenie geograficzne w bliskiej odległości stolicy województwa oraz miast odnotowujących największe natężenie turystów w regionie: Nałęczów i Kazimierz Dolny. Obszar gminy cechuje bardzo dobra dostępność komunikacyjna. Gminę przecinają, m.in. drogi wojewódzkie nr 830 relacji Lublin – Nałęczów – Bochońca oraz nr 827 relacji Sadurki – Bełżyce. W najbliższym czasie zostanie ukończona budowa zachodniej obwodnicy Lublina, co zasadniczo ułatwi dostęp do dróg krajowych S12, S17 i S19. Ponadto obszar cechuje duża atrakcyjność turystyczna. Ciekawa i intrygująca historia Gminy Wojciechów, miejsca o dużych wartościach historycznych oraz unikalne pomniki przyrody z pewnością mogą przyciągnąć rzesze turystów. Gmina posiada bardzo dobre warunki do rozwoju sektora turystyki, ukierunkowanej w szczególności na agroturystykę i turystykę kulturową (kowalska wieś tematyczna). Na terenie gminy organizowane są cykliczne imprezy kulturalne oraz ciekawe przedsięwzięcia promujące lokalną historię i tradycje. W obszarze edukacji mocną stroną Gminy Wojciechów jest wysoki poziom nauczania oraz dobra dostępność do szkół podstawowych oraz gimnazjalnych. W sferze gospodarczej gminę cechuje efektywne wykorzystanie wysokiej jakości bonitacyjnej gleb ze względu na rolniczy charakter obszaru oraz dobrze rozwinięta baza agroturystyczna i gastronomiczna. Strategiczne położenie gminy wpływa znacząco na jej atrakcyjność inwestycyjną. Najwyższy stopień nasłonecznienia w kraju oraz potencjał rolniczy, które charakteryzują ten obszar (województwo lubelskie) stwarzają również możliwość wykorzystania energii produkowanej z promieni słonecznych i biomasy. W sferze społecznej do najważniejszych atutów gminy należy dodatnie saldo migracji oraz rosnąca atrakcyjność

osadnicza. Mieszkańcy gminy bardzo wysoko oceniają system opieki społecznej oraz otwartość Urzędu Gminy i urzędników na potrzeby mieszkańców.

Do najważniejszych zidentyfikowanych problemów Gminy Wojciechów należy niedostateczny stan infrastruktury drogowej oraz wodociągowej i kanalizacyjnej. Pomimo dobrze rozwiniętego układu komunikacyjnego stan dróg wymaga dużego doinwestowania. Istotnym problemem jest również brak wystarczającej ilości linii oświetlenia drogowego, co bezpośrednio wpływa na bezpieczeństwo w ruchu drogowym. Obszar gminy cechuje niski udział ogółu ludności korzystających z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej. W obszarze turystyki słabą stroną gminy jest niska rozpoznawalność jako obszaru odpowiedniego do wypoczynku i rekreacji oraz niedostosowanie do potrzeb turystów przestrzeni centrów miejscowości i obiektów potencjalnie atrakcyjnych turystycznie, np. zbiornik wodny w Wojciechowie. Największym zidentyfikowanym problemem w obszarze edukacji jest brak przedszkola gminnego, co bezpośrednio wpływa na dysproporcje edukacyjne dzieci z obszarów wiejskich oraz aktywność zawodową osób wychowujących dzieci. Pomimo dobrze ocenianej działalności Urzędu Gminy niezbędna jest przebudowa i modernizacja budynków administracyjnych Urzędu Gminy oraz poczty i lecznicy weterynaryjnej w celu lepszego dostosowania ich do potrzeb interesantów oraz redukcji kosztów energii. W obszarze gospodarczym słabą stroną gminy jest niska aktywność gospodarcza mieszkańców, brak lokalnych zakładów pracy oraz duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych. Problemem jest również brak większych inwestycji w obszarze gminy. W sferze społecznej brakuje przede wszystkim dostatecznej infrastruktury rekreacyjnej i kulturalnej wpływającej bezpośrednio na wzrost poziomu integracji społecznej mieszkańców. Istotnym problemem jest również migracja osób młodych i wykształconych z obszaru gminy w celu poszukiwania pracy, zjawisko to należy jednak uznać za powszechne w większości gmin wiejskich w kraju.

W perspektywie 2015-2020 przed Gminą Wojciechów stoją ogromne wyzwania ale i zagrożenia. Do najważniejszych zidentyfikowanych zagrożeń należy zaliczyć stagnację rozwojową gminy, brak wykorzystania potencjału turystycznego, wzrost migracji mieszkańców w celu poszukiwania pracy i lepszych warunków życia oraz pogorszenie się stanu infrastruktury drogowej, a w konsekwencji bezpieczeństwa w ruchu drogowym. W celu eliminacji lub redukcji zidentyfikowanych ryzyk niezbędne jest efektywne wykorzystanie silnych atutów gminy oraz podjęcie działań eliminujących lub redukujących jej słabe strony. Kluczowe znaczenie w wykorzystaniu szans rozwojowych gminy stanowi możliwość wykorzystania środków finansowych w ramach nowej perspektywy unijnej polityki spójności oraz wspólnej polityki rolnej na lata 2014-2020.

4. CELE STRATEGICZNE

Na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT zostały opracowane najważniejsze cele operacyjne Gminy Wojciechów w perspektywie 2015-2020 w odniesieniu do każdego z badanych w ramach analizy obszarów strategicznych. Z uwagi na złożony zakres obszaru „Sfera społeczna” zostały określone dla niego 2 odrębne cele operacyjne związane z dostępnością do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz pozostałej infrastruktury wpływającej na warunki życia mieszkańców w Gminie Wojciechów. Wszystkie cele strategiczne gminy są zgodne z celami najważniejszych dokumentów strategicznych na poziomie Unii Europejskiej, kraju oraz województwa.

CELE STRATEGICZNE:

1. Poprawa funkcjonalności logistycznej gminy;
2. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich;
3. Redukcja kosztów energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
4. Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy;
5. Wzrost gospodarczy oraz poprawa rynku pracy;
6. Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej;
7. Zwiększenie atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania.
8. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny	Cele operacyjne
1. Poprawa funkcjonalności logistycznej gminy;	<ul style="list-style-type: none">• Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym;• Poprawa funkcjonalności oraz spójności dróg gminnych z drogami powiatowymi;• Poprawa systemu komunikacji gminy.
2. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich	<ul style="list-style-type: none">• Zmniejszenie dysproporcji edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich;• Wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym;• Wzrost aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci.
3. Redukcja kosztów energii oraz zwiększenie	<ul style="list-style-type: none">• Zmniejszenie kosztów zużycia energii w budynkach sektora publicznego;• Zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii;• Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska.

wykorzystania odnawialnych źródeł energii	
4. Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie rozpoznawalności marki Gminy Wojciechów jako miejsca atrakcyjnego do wypoczynku i rekreacji; • Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę, np. wycieczki rowerowe (pobyty jednodniowe); • Wzrost liczby osób korzystających z oferty agroturystycznej (pobyty dłuższe). • Rozwój turystyki w oparciu o wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych Gminy Wojciechów.
5. Wzrost gospodarczy oraz poprawa rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój inwestycji na profesjonalnie przygotowanych terenach inwestycyjnych; • Wzrost przychodów do budżetu gminy w wyniku rozwoju działalności gospodarczej; • Wspecjalizowanie produkcji rolnej na konkretne produkty oraz ich skuteczną sprzedaż; • Wzrost miejsc pracy oraz wysokości dochodów.
6. Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa funkcjonalności infrastruktury społecznej (sieć wodociągowa i kanalizacyjna); • Wzrost udziału ogółu ludności korzystających z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej.
7. Zwiększenie atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie poziomu integracji społecznej i kulturalnej mieszkańców gminy; • Poprawa warunków życia mieszkańców; • Stworzenie marki Gminy Wojciechów jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania; • Zmniejszenie migracji ludzi młodych i wykształconych z obszaru gminy.
8. Ochrona zachowanie dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury historyczno - kulturowej na terenie Gminy Wojciechów; • Kształtowanie tożsamości historyczno - kulturowej regionu poprzez pielęgnowanie historii, tradycji i kultury ludowej;

5. ZGODNOŚĆ CELÓW STRATEGICZNYCH GMINY Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

5.1 Na poziomie Unii Europejskiej

Strategia „Europa 2020”

Strategia Europa 2020 to unijna strategia wzrostu na okres od 2010 do 2020 r. Stanowi ona długookresowy program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który zastąpił realizowaną od 2000 r., zmodyfikowaną pięć lat później, Strategię Lizbońską. Europejskie cele wskazane w strategii przekładane są na cele krajowe, co pozwala uwzględnić specyficzną sytuację każdego z państw UE. W dokumencie podkreślona została potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów.

W celu osiągnięcia powyższych założeń zaproponowano trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się **priorytety**:

- **wzrost inteligentny (ang. smart growth)**, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- **wzrost zrównoważony (ang. sustainable growth)**, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- **wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. inclusive growth)**, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

KE zaproponowała wskaźniki umożliwiające monitorowanie postępów w realizacji ww. priorytetów za pomocą **pięciu nadrzędnych celów**, określonych na poziomie całej UE, w tym:

- osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%;
- poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, w tym przeznaczanie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój;
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%;

- podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe;
- wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli.

Podstawowymi instrumentami realizacji celów strategii „Europa 2020” są opracowywane przez państwa członkowskie UE **Krajowe Programy Reform** oraz przygotowane przez KE **inicjatywy przewodnie** (ang. *flagship initiatives*), realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych. Te inicjatywy przewodnie to:

- Unia innowacji – poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii Europa 2020;
- Mobilna młodzież – poprawa jakości na wszystkich poziomach edukacji i szkoleń oraz zwiększanie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej;
- Europejska agenda cyfrowa – osiągnięcie trwałych korzyści gospodarczych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego, opartego na dostępie do szerokopasmowego Internetu;
- Europa efektywnie korzystająca z zasobów – wsparcie zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywniej korzystającej z zasobów środowiska oraz dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska przyrodniczego;
- Polityka przemysłowa w erze globalizacji – poprawa warunków dla przedsiębiorczości, zwłaszcza MŚP oraz wsparcie rozwoju silnej bazy przemysłowej, zdolnej do konkurowania w skali globalnej;
- Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;
- Europejski program walki z ubóstwem – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.

W celu skutecznej realizacji nowej strategii wzmocnieniu ulec ma system koordynacji polityki makroekonomicznej i zarządzania procesem wdrażania reform strukturalnych w UE, Wiodącą rolę w tym procesie przewidziano dla Rady Europejskiej. Na system ten składają się

m.in. Zintegrowane Wytyczne, przyjmowane na poziomie UE oraz Rekomendacje Krajowe, skierowane do poszczególnych państw członkowskich. KE będzie monitorowała postępy na podstawie dwóch dotychczasowych instrumentów, które zachowają swoją odrębność, ale będą przygotowywane równocześnie, tj. sprawozdania z realizacji programu „Europa 2020” i sprawozdania z realizacji Paktu Stabilności i Wzrostu.

Cele strategiczne gminy są w pełni spójne z dwoma głównymi priorytetami Strategii „Europa 2020”.

- **wzrost zrównoważony (ang. sustainable growth)**, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- **wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. inclusive growth)**, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Jednym z celów Strategii Rozwoju Gminy Wojciechów na lata 2015-2020 jest redukcja kosztów energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Narzędziem realizacji założonego celu będą głównie inwestycje w odnawialne źródła energii oraz nowoczesne przedsięwzięcia termomodernizacyjne. Działania te z jednej strony przyczynią się do poprawy stanu środowiska naturalnego poprzez redukcję emisji niebezpiecznych zanieczyszczeń do atmosfery, a z drugiej przyczynią się do zmniejszenia kosztów związanych z wykorzystaniem energii elektrycznej i ciepłej. Kluczowe znaczenie stanowi również stworzenie konkurencyjnego rynku energii odnawialnej na obszarze gminy. Transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywne korzystanie z zasobów naturalnych stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy gminy oraz założenia unijnej polityki wzrostu zrównoważonego. Ponadto jednym z celów strategicznych gminy w perspektywie 2015-2020 jest wzrost gospodarczy oraz poprawa rynku pracy. Metody realizacji ww. celu zakładają wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu. Planowane są przedsięwzięcia wspierające gospodarkę charakteryzującą się wysokim poziomem zatrudnienia, i zapewniającą spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

5.2 Na poziomie krajowym

Krajowy Program Reform na lata 2015-2016:

Krajowe Programy Reform (KPR) są głównym narzędziem realizacji na poziomie państw członkowskich unijnej strategii gospodarczej „Europa 2020”. Zgodnie z wdrażanym od początku 2011 r. nowym mechanizmem koordynacji polityki gospodarczej UE (tzw. Semestru

Europejskiego), KPR będą co roku aktualizowane i przekazywane w kwietniu do Komisji Europejskiej razem z aktualizacją Programów Stabilności lub Konwergencji.

W KPR państwa członkowskie powinny przedstawić m.in.: średniookresowy scenariusz makroekonomiczny, krajowe ambicje w zakresie realizacji pięciu wiodących celów strategii „Europa 2020”, określenie głównych przeszkód dla wzrostu i zatrudnienia oraz działania dla ich przezwyciężenia. KPR powinny też zawierać harmonogram realizacji reform oraz ocenę ich skutków budżetowych.

W dniu 28 kwietnia 2015 r. Rada Ministrów przyjęła aktualizację Krajowego Programu Reform (KPR). Przygotowany w Ministerstwie Gospodarki dokument określa, w jaki sposób Polska w latach 2015-2016 będzie realizować cele strategii „Europa 2020” w zakresie zatrudnienia, nakładów na badania i rozwój, energii i klimatu, edukacji oraz przeciwdziałania ubóstwu.

W obecnym wydaniu KPR nadal aktualne pozostają kierunki działań wskazane w pierwotnej wersji dokumentu. Dotyczą one odrabiania zaległości rozwojowych oraz budowy nowych przewag konkurencyjnych w trzech obszarach priorytetowych: infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego, innowacyjność dla wzrostu inteligentnego oraz aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Działania zaplanowane na lata 2015-2016 uporządkowano według pięciu celów strategii „Europa 2020”. Uzupełniono je o projekty przyczyniające się do realizacji zaleceń Rady UE skierowanych do Polski w lipcu 2014 r., które wykraczają poza te cele (działania z zakresu ochrony zdrowia, transportu kolejowego, dostępu do internetu szerokopasmowego, gospodarki odpadami, uproszczenia wymogów dotyczących pozwoleń na budowę, poprawy funkcjonowania administracji podatkowej, poprawy otoczenia dla biznesu, deregulacji zawodów).

W latach 2015-2016 w ramach KPR Ministerstwo Gospodarki będzie koordynować działania związane m.in. wsparciem rozwoju klastrów, wzmocnieniem systemu świadczenia usług przez ośrodki innowacji oraz wspieraniem projektów w ramach obszarów i technologii o największym potencjale rozwoju. W tej edycji KPR zaplanowano także dalsze inicjatywy związane z poprawą otoczenia biznesu, a także z budową konkurencyjnego rynku energii, poprawą efektywności energetycznej i wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Przedsięwzięcia zaplanowane przez Gminę Wojciechów realizujące cele strategiczne gminy w perspektywie 2015-2020 są zgodne z KPR w przedmiocie rozwoju innowacyjności, a także poprawą efektywności energetycznej i wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Ponadto gmina zaplanowała realizację przedsięwzięć przyczyniających się do

wyrównania szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich oraz wzrostu aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci, co jest zgodne z kierunkiem KPR w zakresie edukacji i przeciwdziałania ubóstwu.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. W związku z koniecznością dostosowania Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjętej 29 listopada 2006 r., do nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz do wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych, a także wymogów wprowadzanego systemu zarządzania polityką rozwoju, podjęto decyzję o jej aktualizacji oraz o wydłużeniu horyzontu czasowego do 2020 roku. Prace nad aktualizacją realizowano tak, aby skorelować je z pracami nad innymi, opracowywanymi dokumentami strategicznymi, tj. długookresową strategią rozwoju kraju oraz strategiami zintegrowanymi. W nowym systemie do głównych dokumentów strategicznych, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju, należą: długookresowa strategia rozwoju kraju - DSRK (Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności), określająca główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, średniookresowa strategia rozwoju kraju - ŚSRK (Strategia Rozwoju Kraju 2020) – najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020 oraz 9 zintegrowanych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych: Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa. DSRK, ŚSRK oraz 9 strategii zintegrowanych łączy spójna hierarchia celów i kierunków interwencji. W strategiach zintegrowanych nastąpiło odejście od wąskiego sektorowego podejścia na rzecz integracji obszarów oraz przenikania się różnych zjawisk i procesów. Szczególną rolę w systemie pełni Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, która wskazuje zakres terytorialnego wpływu interwencji realizowanych w ramach różnych polityki publicznych, a więc również w ramach pozostałych strategii zintegrowanych. Przedstawia ona kluczowe dla rozwoju regionalnego wyzwania oraz zarysowuje cele rozwojowe w odniesieniu do różnego rodzaju obszarów uwzględniając funkcje przez nie pełnione, występujące potencjały oraz bariery. Ramy

przestrzenne dla prowadzenia polityki rozwoju w Polsce, w tym realizacji poszczególnych strategii rozwojowych stanowi koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju (Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030). Jest to główny dokument strategiczny kreujący ład przestrzenny w Polsce oraz porządkujący zagadnienia związane z rozwojem – w którym przestrzeń traktowana jest jako płaszczyzna odniesienia dla działań rozwojowych.

Główne cele ŚSRK:

Cel strategiczny:

Wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Obszary strategiczne:

1. Sprawne i efektywne państwo.

Sprawnie działające państwo, efektywnie dysponujące dostępnymi środkami publicznymi i skutecznie odwołujące się do energii samoorganizującego się społeczeństwa obywatelskiego jest warunkiem realizacji przyjętych celów rozwojowych. Sprawne państwo jest: przejrzyste, przyjazne, pomocnicze i partycypacyjne.

2. Konkurencyjna gospodarka.

Zwiększanie konkurencyjności gospodarki jest kluczowym zadaniem warunkującym rozwój kraju i pozycję Polski na rynku światowym. Sprawne i oparte na zdrowych zasadach funkcjonowanie gospodarki, jej efektywność i nowoczesność decydują o zamożności obywateli, zdolności państwa do realizacji swoich funkcji oraz jego bezpieczeństwie

3. Spójność społeczna i terytorialna.

W celu poprawy spójności społecznej i terytorialnej tworzone będą warunki do rozprzestrzeniania procesów rozwojowych zarówno w kontekście geograficznym - na różne obszary o słabszych potencjałach, jak i włączania w procesy rozwojowe tych, którzy pozostawali dotychczas tylko biernymi odbiorcami zachodzących zmian. Procesom rozwojowym towarzyszy zwykle rozwarstwienie, które jest wynikiem splotu różnych czynników: zapóźnień infrastrukturalnych, przestarzałej struktury społeczno-gospodarczej, niskiej produktywności i innowacyjności, słabości kapitału ludzkiego i społecznego.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów na lata 2015-2020 odpowiada w pełni dwóm obszarom strategicznym Strategii Rozwoju Kraju 2020:

1. Konkurencyjna gospodarka.

2. Spójność społeczna i terytorialna.

Planowane inwestycje Gminy Wojciechów zakładają wzrost gospodarczy oparty na lokalnych zasobach oraz branżach. Planowane funkcjonowanie gospodarki z jednej strony oparte jest na nowoczesności i innowacyjności, a z drugiej na zdrowych i racjonalnych zasadach. Szczególnie istotna dla gminy jest funkcjonalność logistyczna. W perspektywie 2015-2020 zaplanowano przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury drogowej (dostępność logistyczna), poprawą struktury społeczno-gospodarczej oraz wzrostem produktywności i innowacyjności.

5.3 Na poziomie regionalnym

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego lata 2014 – 2020 (z perspektywą do 2030 r.) jest najważniejszym dokumentem programowym, który określa wizję rozwoju oraz cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego. *Strategia* prezentuje zasadniczą zmianę podejścia do programowania rozwoju i prowadzenia polityki regionalnej. Opiera się na terytorializacji polityki rozwojowej, wskazując m.in. obszary strategicznej interwencji, jest zorientowana na konkretne rezultaty i efekty. Zakłada zintegrowane podejście oraz wieloszczeblowe zarządzanie, w tym poprzez mobilizowanie regionalnych i lokalnych inicjatyw. Przyjmuje horyzont czasowy do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. *Strategia* jest elastyczna i otwarta na innowacyjne pomysły oraz działania prorozwojowe, a także zdolna do absorpcji pomocy i wsparcia zewnętrznego.

Cele strategiczne i operacyjne:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu (cel strategiczny).

Miasta są nośnikiem postępu technologicznego, koncentrują usługi wyższego rzędu, stanowią węzły komunikacyjne, stanowią rynki pracy oraz ośrodki obsługi dla otaczających je terenów. Szczególne znaczenie mają miasta, w których istnieją funkcje metropolitalne, są one bowiem ośrodkami usług najwyższego rzędu oraz łącznikami związanych z nimi regionów z gospodarką globalną. Urbanizację należy rozumieć w wymiarze ilościowym i jakościowym. Cel strategiczny 1 „Wzmacnianie urbanizacji regionu” będzie realizowany dzięki osiągnięciu następujących celów operacyjnych:

1.1. Rozwijanie funkcji metropolitalnych Lublina jako głównego ośrodka Polski

Wschodniej, koncentrującego gospodarcze, naukowe i kulturalne kontakty ze światem, zwłaszcza ze wschodnimi sąsiadami.

1.2. Wspieranie ponadlokalnych funkcji miast (np. naukowych, akademickich, kulturalnych, turystycznych), które przyczyniają się do dynamizacji rozwoju tych miast i otaczających je obszarów.

1.3. Poprawa skomunikowania Lublina z obszarami metropolitalnymi Polski i zagranicy.

2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich (cel strategiczny).

Rolnictwo i kompleks żywnościowy to tradycyjne dziedziny gospodarki regionu. Działania podejmowane w ramach celu 2 pozwolą na racjonalizację produkcji rolnej i zwiększenie jej opłacalności, a jednocześnie na istotną poprawę warunków życia mieszkańców wsi, którzy w większym, niż dotychczas stopniu będą podejmowali pracę poza rolnictwem, w tym m.in. w usługach dla rolnictwa i turystyce. Cel strategiczny 2 „Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich” będzie realizowany dzięki osiągnięciu następujących celów operacyjnych:

2.1. Poprawa warunków dla wzrostu konkurencyjności i towarowości gospodarstw przez m.in. promowanie i wspieranie scalania gruntów i powiększania obszaru gospodarstw, poprawę struktury gospodarstw i przyspieszenie przepływu ziemi do gospodarstw większych obszarowo i nastawionych na produkcję towarową.

2.2. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego pozwalający na wykorzystanie istniejącego potencjału surowcowego regionu.

2.3. Wzmocnienie doradztwa rolniczego oraz promowanie i wspieranie inicjatyw współpracy rolników i mieszkańców wsi (grupy producenckie, spółdzielnie itp.).

2.4. Wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich w najbardziej efektywnych sektorach gospodarki (głównie usług, w tym usług dla rolnictwa).

2.5. Wyposażanie obszarów wiejskich w infrastrukturę transportową, komunalną i energetyczną w sposób skoordynowany z innymi przedsięwzięciami i spójny wewnętrznie.

3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu (cel strategiczny).

We współczesnej gospodarce innowacja to najbardziej skuteczny sposób na zwiększenie konkurencyjności. Działania podjęte podczas realizacji celu 3 pozwolą na zwiększenie innowacyjności tych kierunków działalności gospodarczej regionu, które – z jednej strony – są zakorzenione w jego gospodarczej tradycji, z drugiej zaś mogą być wsparte dobrze już rozwiniętym zapleczem badawczo-rozwojowym, co jest zbieżne z zasadą „inteligentnej

specjalizacji” (*smart specialisation*). Realizacja celu 3 powinna zwiększyć atrakcyjność inwestycyjną Lubelszczyzny. Działania te będą także zmierzały do poprawy sytuacji na regionalnym rynku pracy. Cel 3 „Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu” będzie realizowany dzięki następującym celom operacyjnym:

3.1. Wspieranie najbardziej perspektywicznych kierunków badań i komercjalizacji ich wyników.

3.2. Wspieranie kierunków kształcenia na poziomie wyższym szczególnie istotnych dla przyszłego rynku pracy regionu oraz mających unikatowe znaczenie w skali ponadregionalnej.

3.3. Stworzenie systemu wsparcia naukowego, eksperckiego i wdrożeniowego na rzecz rozwoju wybranych sektorów gospodarki.

3.4. Rozwijanie systemu kształcenia dostosowanego do specyfiki regionu.

3.5. Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw.

3.6. Rozwój społeczeństwa informacyjnego.

4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu (cel strategiczny).

Region zintegrowany poczuciem społecznej tożsamości terytorialnej, wspomaganej silnymi więziami współzależności gospodarczej i kulturowej, ze sprawnym systemem wewnętrznej komunikacji i transportu, ma znacznie większe szanse na rozwój w otwartej, konkurencyjnej gospodarce, niż region fragmentowany, którego poszczególne układy lokalne nie są zdolne do współpracy, a mieszkańcy mają niską świadomość wspólnych korzeni i wspólnych interesów. Cel 4 „Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu” będzie osiąganym dzięki realizacji następujących celów operacyjnych:

4.1. Poprawa wewnętrznego skomunikowania regionu dzięki powiązaniu jego najważniejszych miast sprawną siecią drogową, budowaną w pierwszej kolejności tam, gdzie jej niedoskonałość jest barierą rozwoju.

4.2. Wspieranie włączenia społecznego.

4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi współpracy wewnątrzregionalnej m.in. przez odwoływanie się do tradycji wielokulturowości i włączaniu jej do regionalnych programów edukacyjnych i selektywnie wspieranych działań kulturotwórczych oraz stymulowanie podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych, organizacyjnych, edukacyjnych.

4.4. Przełamywanie niekorzystnych efektów przygranicznego położenia regionu.

4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 jest shierarchizowana na najwyższym szczeblu programowania strategicznego regionu. Na drugim szczeblu znajduje się **Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 (RSI)**. RSI jest kluczowym dokumentem strategicznym służącym tworzeniu impulsów oraz dynamizowaniu procesów innowacji w województwie lubelskim. Stanowi on uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (*SRWL 2020*) w części poświęconej rozwojowi badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, dlatego misją strategii jest wsparcie selektywnego modelu rozwoju województwa, opartego na kreatywnym modelu innowacji oraz uruchomienie procesu technologicznej i pozatechnologicznej transformacji endogenicznych potencjałów rozwojowych, i osiągnięcie w krótszej perspektywie – do 2020 roku – wzrostu produktywności i wiedzochłonności gospodarki, w dłuższej zaś – do 2030 roku – dywersyfikacji struktury gospodarki i wzrostu udziału w gospodarce przemysłów i usług o wysokiej wartości dodanej i dużym potencjale wzrostu. Selektywny model rozwoju województwa oparty jest na inteligentnych specjalizacjach rozumianych jako rozwój tych obszarów działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej, które wzmacniają endogeniczne potencjały rozwojowe województwa. W dokumencie zostały zidentyfikowane cztery obszary inteligentnych specjalizacji, które są komplementarne względem siebie i obejmują te dziedziny aktywności, które znajdują uzasadnienie w tradycyjnych kierunkach specjalizacji gospodarczej i naukowo-technologicznej województwa. Co więcej, obszary te już uzyskały lub mogą uzyskać w przyszłości, przewagę konkurencyjną w skali krajowej i/lub międzynarodowej, charakteryzują się istnieniem dobrze rozwiniętych inicjatyw klastrowych i są zdolne do wykształcenia masy krytycznej niezbędnej do uruchomienia nowej ścieżki rozwoju województwa.

Regionalne Inteligentne Specjalizacje (RIS):

1. Biogospodarka.
2. Medycyna i zdrowie.
3. Informatyka i automatyka.
4. Energetyka niskoemisyjna.

Zidentyfikowane cele Gminy Wojciechów są w pełni spójne z celami strategicznymi nr 2 i 4 Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Planowane do realizacji przedsięwzięcia będą realizowały wspólne cele w zakresie restrukturyzacji rolnictwa i rozwój obszarów wiejskich oraz tworzenia funkcjonalnej, przestrzennej, społecznej i kulturowej integracji regionu. Potencjał gospodarczy gminy oparty w szczególności na rolnictwie stwarza również możliwość realizacji założeń Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 w ramach inteligentnej specjalizacji: biogospodarka. Gmina Wojciechów założyła wzrost gospodarczy oparty

przede wszystkim na nowoczesnym rolnictwie oraz turystyce. Planowane do realizacji przedsięwzięcia zakładają ponadto rozwój infrastruktury na terenach wiejskich oraz wzmocnienie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi współpracy.

6. METODY REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH CELÓW STRATEGICZNYCH

Cel strategiczny nr 1 *Poprawa funkcjonalności logistycznej gminy.*

Cel zostanie zrealizowany poprzez szereg inwestycji infrastrukturalnych związanych z budową, przebudową lub remontem dróg dojazdowych oraz wykonaniem oświetlenia drogowego. Przedsięwzięcia przyczynią się przede wszystkim do poprawy bezpieczeństwa, funkcjonalności oraz spójności z drogami powiatowymi. Funkcjonalna infrastruktura drogowa stanowi podstawę do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy oraz zmniejszenia wykluczenia społecznego i ubóstwa.

W perspektywie 2015-2020 zaplanowana została realizacja następujących inwestycji:

Infrastruktura drogowa

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106907L	Halinówka i Szczuczki VI Kolonia	600 tys. PLN	2016-2017
2.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106921L	Miłocin	600 tys. PLN	2016-2018
3.	Przebudowa drogi gminnej Nr 108047L	Łubki – Kolonia	200 tys. PLN	2017-2019
4.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106903L	Szczuczki	400 tys. PLN	2017-2020
5.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106917L	Maszki	400 tys. PLN	2017-2020
6.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106907L	Stary Gaj	400 tys. PLN	2017-2020

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

7.	Przebudowa drogi gminnej nr 106906L	Łubki	500 tys. PLN	2017-2020
8.	Przebudowa drogi wewnętrznej – działka nr ew. 392	Miłocin	400 tys. PLN	2016-2018
9.	Budowa drogi	Góra	400 tys. PLN	2019-2020
10.	Remont drogi gminnej Nr 106909	Cyganówka	700 tys. PLN	2017-2019
11.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106927L	Palkije Pierwsze	300 tys. PLN	2016-2018
12.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106921L	Palkije Drugie	300 tys. PLN	2017-2019
13.	Remont drogi gminnej 106925L	Palikije Pierwsze	400 tys. PLN	2017-2019
14.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106914L	Ignaców	150 tys. PLN	2016-2018
15.	Przebudowa drogi wewnętrznej - działka nr 735	Maszki	200 tys. PLN	2016-2019
16.	Przebudowa drogi wewnętrznej - działki nr 793 i 1120	Maszki k/Wojciechowa	400 tys. PLN	2016-2019
17.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106910L i wewnętrznej – działka nr 543	Nowy Gaj	500 tys. PLN	2016-2018
18.	Przebudowa drogi wewnętrznej – działka nr 447	Wojciechów Kolonia Piąta	500 tys. PLN	2017-2019
19.	Przebudowa drogi gminnej Nr 106930L	Tomaszówka i Stasin	400 tys. PLN	2016-2018
20.	Przebudowa drogi wewnętrznej – działka nr 152	Stasin	150 tys. PLN	2017-2019
21.	Przebudowa drogi wewnętrznej – działka nr 282	Miłocin	600 tys. PLN	2017-2019
22.	Budowa chodnika w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 827	Wojciechów	300 tys. PLN	2016-2017
23.	Budowa chodników w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 827 i drogi powiatowej 2234 L	Wojciechów – Kolonia Piata	500 tys. PLN	2017-2019

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

24.	Budowa chodników w ciągu drogi powiatowej Nr 2236L	Łubki i Wojciechów – Kolonia Piąta	500 tys. PLN	2018-2020
25.	Budowa chodników w ciągu drogi powiatowej Nr 2229L	Palikije Pierwsze, Palikije Drugie i Sporniak	800 tys. PLN	2017-2020

Oświetlenie uliczne

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Budowa oświetlenia ulicznego	Stasin	200 tys. PLN	2016
2.	Budowa oświetlenia ulicznego	Palikije Drugie	200 tys. PLN	2017
3.	Budowa oświetlenia ulicznego	Sporniak	200 tys. PLN	2017
4.	Modernizacja oświetlenia ulicznego	Łubki	100 tys. PLN	2016
5.	Modernizacja oświetlenia ulicznego	Stasin	100 tys. PLN	2017

Cel strategiczny nr 2 *Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich.*

Jednym z priorytetów inwestycyjnych Gminy Wojciechów jest zapewnienie lepszego dostępu do edukacji przedszkolnej. Wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym powinien bezpośrednio przełożyć się na wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich, a pośrednio do poprawy aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci, poprzez stworzenie możliwości godzenia życia prywatnego i zawodowego.

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Budowa przedszkola	Wojciechów	2 mln PLN	2018

Cel strategiczny nr 3 *Redukcja kosztów energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii*

Cel zostanie zrealizowany poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii. Ponadto w ramach celu strategicznego nr 7 **Zwiększenie atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania** w ramach budowy/przebudowy budynków użyteczności publicznej zaplanowano przedsięwzięcia związane z głęboką termomodernizacją oraz wykorzystaniem systemu monitorowania i zarządzania energią.

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Montaż kolektorów słonecznych	Teren Gminy Wojciechów	1 mln PLN	2017-2020
2.	Budowa instalacji ogniw fotowoltaicznych	Teren Gminy Wojciechów	1 mln PLN	2017-2020

Cel strategiczny nr 4 *Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy*

Atrakcyjność turystyczna Gminy Wojciechów oparta jest przede wszystkim na jej walorach naturalnych oraz historycznych. Planowane metody realizacji celu zakładają wzrost atrakcyjności rekreacyjnej gminy. W ramach przedsięwzięć zaplanowano kompleksową rewitalizację centrów miejscowości (Wojciechów i Łubki) oraz zagospodarowanie zbiornika wodnego na cele rekreacyjne. W perspektywie 2015-2020 planowane są również działania marketingowe oraz informacyjne, których celem jest podniesienie rangi kowalstwa jako czynnika kluczowego rozwoju turystycznego Gminy Wojciechów oraz poprawa wizerunku gminy jako obszaru atrakcyjnego do czynnego wypoczynku.

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Rewitalizacja centrum	Wojciechów	300 tys. PLN	2018

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

2.	Zagospodarowanie zbiornika wodnego na cele rekreacyjne	Wojciechów	500 tys. PLN	2017
3.	Zagospodarowanie centrum	Łubki	100 tys. PLN	2019
4.	Okucie kamienia na rondzie w centrum Wojciechowa – przestrzenna rzeźba kowalska	Wojciechów	70 tys. PLN	2017
5.	Oznakowanie atrakcji turystycznych oraz oznakowanie kierunkowe do poszczególnych atrakcji, zainstalowanie witaczy na obrzeżach Gminy Wojciechów	Gmina Wojciechów	150 tys. PLN	2017
6.	Promocja produktu turystycznego „Wojciechów – wieś kowalska”, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego	Wojciechów	70 tys. PLN	2018

Cel strategiczny nr 5 Wzrost gospodarczy oraz poprawa rynku pracy

Cel zostanie zrealizowany poprzez inwestycje w infrastrukturę sprzyjającą rozwijaniu działalności gospodarczej opartej na lokalnych zasobach i produktach. Planowane interwencje zakładają kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu zainicjowania lokowania kapitału w gminie przez inwestorów zewnętrznych. Inwestycje zostaną ukierunkowane przede wszystkim na branże wspomagające rolnictwo, turystykę oraz ochronę zdrowia.

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Utworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych	Góra	500 tys. PLN	2017-2019
2.	Utworzenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych	Stary Gaj	500 tys. PLN	2016-2017

Cel strategiczny nr 6 *Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej*

W perspektywie 2015-2020 został zaplanowany szereg przedsięwzięć w infrastrukturę wodno-ściekową. Celem szczegółowym planowanych do realizacji inwestycji jest wzrost udziału ogółu ludności korzystających z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Wojciechów.

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej	Miłocin, k/Wojciechowa i Maszki	3 mln PLN	2016
2.	Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej	Maszki	1 mln PLN	2017
3.	Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej	Wojciechów - Kolonia Piąta	1,5 mln PLN	2018
4.	Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej	Nowy Gaj, Stary Gaj	2 mln PLN	2019
5.	Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej	Wojciechów	2 mln PLN	2020
6.	Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej	Ignaców	2 mln PLN	2021
7.	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Palikije Drugie	500 tys. PLN	2016-2017
8.	Budowa sieci kanalizacyjnej	Wojciechów Kolonia Piąta i Nowy Gaj	2 mln PLN	2018
9.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Teren Gminy Wojciechów	3 mln PLN	2017-2020

Cel strategiczny nr 7 *Zwiększenie atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania*

Atrakcyjność osadnicza gminy zależy od wielu czynników. Do najważniejszych determinantów wpływających na miejsce osiedlania się społeczności należą uwarunkowania społeczno-ekonomiczne, infrastrukturalne, kulturalne i społeczne. Idealne miejsce do zamieszkania to takie, które zapewnia pracę i wypoczynek. Do zwiększenia atrakcyjności osadniczej Gminy Wojciechów przyczynią się przede wszystkim inwestycje realizujące pozostałe cele strategiczne gminy związane z poprawą funkcjonalności logistycznej gminy, wzrostem atrakcyjności turystycznej, zwiększeniem dostępności do edukacji przedszkolnej, poprawą stanu środowiska naturalnego, wzrostem gospodarczym i aktywnością zawodową oraz dostępem do infrastruktury wodno-ściekowej. Inwestycje, które bezpośrednio zrealizują ww. cel ukierunkowane zostały w szczególności na poprawę warunków życia mieszkańców oraz zwiększenie ich aktywności artystycznej, kulturowej, sportowej i integracyjnej. Atrakcyjność gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania zależy również w dużej mierze od dostępności do urzędów administracji publicznej i otwartości tych urzędów na potrzeby mieszkańców. Przedsięwzięcia w budowę/przebudowę budynków należących do gminy realizują dodatkowo cel nr 3 ***Redukcja kosztów energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii*** dzięki wykorzystaniu termomodernizacji oraz systemów monitorowania i zarządzania energią.

Infrastruktura artystyczna, kulturowa i integracyjna

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Remont i modernizacja świetlicy wiejskiej	Łubki	300 tys. PLN	2016
2.	Remont i modernizacja świetlicy wiejskiej	Góra	200 tys. PLN	2016
3.	Remont i modernizacja świetlicy wiejskiej	Szczuczki	200 tys. PLN	2017
4.	Remont i modernizacja świetlicy wiejskiej	Wojciechów – Kolonia Pierwsza	200 tys. PLN	2017
5.	Remont i modernizacja świetlicy wiejskiej	Stary Gaj	100 tys. PLN	2018
6.	Remont i modernizacja świetlicy wiejskiej	Sporniak	200 tys. PLN	2018

Infrastruktura sportowa i rekreacyjna

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Budowa pełnowymiarowego boiska trawiastego do gry w piłkę nożną wraz z placem zabaw i kompleksem siłowni zewnętrznych	Szczuczki	300 tys. PLN	2017
2.	Budowa obiektu typu „ORLIK”	Wojciechów	1 mln PLN	2018
3.	Budowa boisk do gry w tenisa	Palikije Pierwsze	200 tys. PLN	2019

Infrastruktura publiczna

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Przebudowa i termomodernizacja budynków administracyjnych Urzędu Gminy	Wojciechów	400 tys. PLN	2016-2017
2.	Remont i termomodernizacja budynków stanowiących własność Gminy Wojciechów – poczta, lecznica weterynaryjna	Teren Gminy Wojciechów	400 tys. PLN	2017-2018

Cel strategiczny nr 8 *Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego.*

Cel zostanie osiągnięty dzięki realizacji inwestycji zakładających remont oraz nadanie nowych funkcji użytkowych turystycznych i kulturalnych Wieży Ariańskiej wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z ww. obiektem. Ponadto planowane są ogólne przedsięwzięcia wpływające na budowanie tożsamości historyczno – kulturowej gminy poprzez pielęgnowanie historii, tradycji i kultury ludowej.

Nr	Zakres projektu	Lokalizacja	Szacunkowy koszt inwestycji	Przybliżony termin realizacji przedsięwzięcia w podziale na lata
1.	Utworzenie Alei Zasłużonych Kowali – wymiana nawierzchni w otoczeniu Wieży Ariańskiej.	Wojciechów	280 tys. PLN	2016
2.	Remont przypór kamiennych, tynków elewacji wraz z podokiennikami w budynku Wieży Ariańskiej	Wojciechów	516 tys. PLN	2016
3.	Wykonanie instalacji sanitarnej oraz centralnego ogrzewania wraz z kotłownią w budynku Wieży Ariańskiej	Wojciechów	196 tys. PLN	2017
4.	Utworzenie interaktywnej wystawy oraz montaż infrastruktury wystawowej w otoczeniu wieży	Wojciechów	400 tys. PLN	2018
5.	Wzmocnienie stropu żelbetonowego nad pomieszczeniem Muzeum Regionalnego w zabytkowym obiekcie Wieży Ariańskiej	Wojciechów	300 tys. PLN	2019

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH

7.1 Fundusze unijne - wprowadzenie

W latach 2014-2020 Polska zainwestuje 82,5 mld euro z unijnej polityki spójności.¹⁶

Na tę kwotę składają się:

- ok. 76,9 mld euro dostępnych w programach operacyjnych, w tym ponad 252 mln euro na wsparcie bezrobotnej i nie uczącej się młodzieży,
- ok. 700 mln euro dostępnych w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
- 4,1 mld euro na projekty infrastrukturalne o znaczeniu europejskim w obszarze transportu w ramach instrumentu „Łącząc Europę”,
- ok. 473 mln euro z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) na programy, które zapewnią żywność dla osób najbardziej potrzebujących oraz odzież i inne podstawowe artykuły osobom bezdomnym oraz dzieciom w trudnej sytuacji materialnej,
- ok. 287 mln z zarządzanej przez KE, ogólnej puli przeznaczonej na pomoc techniczną,
- ok. 100 mln euro na działania innowacyjne związane z rozwojem obszarów miejskich.

Środki te będzie można zainwestować m.in. w badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe), rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny), cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do Internetu, e-usługi administracji) czy włączenie społeczne i aktywizację zawodową

Zgodnie z Umową Partnerstwa fundusze zostaną zainwestowane w te obszary, które w największym stopniu przyczynią się do rozwoju Polski. Wśród nich:

- zwiększenie konkurencyjności gospodarki,
- poprawę spójności społecznej i terytorialnej kraju,

¹⁶ Kwota ta nie obejmuje alokacji przeznaczonej na Wspólną Politykę Rolną w Polsce na lata 2014-2020, która wynosi dodatkowo **32 mld euro**.

- podnoszenie sprawności i efektywności państwa.

Nominalnie wciąż najwięcej będziemy inwestować w infrastrukturę transportową (drogową i kolejową), ale **największy wzrost wydatków dotyczyć będzie innowacyjności i wsparcia przedsiębiorców**. Dzięki szerszej ofercie zwrotnych instrumentów finansowych (m.in. pożyczek, poręczeń) będzie można wesprzeć więcej projektów realizowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Nadal finansowane będą inwestycje w ochronę środowiska i energetykę, także projekty m.in. z dziedziny kultury, zatrudnienia, edukacji czy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Samorzady województw będą zarządzać większą niż dotąd pulą europejskich pieniędzy. W latach 2007-2013 ok. 25 proc. wszystkich środków było wdrażanych przez samorzady, obecnie będzie to niemal 40 proc.

Nowy budżet to również inwestycje w miasta. Wsparcie otrzymają projekty związane z kompleksową rewitalizacją (w tym rewitalizacją społeczną), ekologicznym transportem miejskim, gospodarką niskoemisyjną. Ponadto, miasta wojewódzkie wraz z okalającymi je gminami będą realizować wspólne projekty, m.in. związane z dostępnością komunikacyjną.

W latach 2014-2020 fundusze polityki spójności zainwestujemy poprzez 6 krajowych programów operacyjnych, w tym jeden ponadregionalny dla województw Polski Wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie). Samorzady województw będą zarządzać około 40 proc. funduszy polityki spójności - **31,28 mld euro**. Zainwestują te pieniądze poprzez regionalne programy operacyjne (odrębne programy dla 16 województw). Programy regionalne będą dwufunduszowe, tj. finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Biorąc pod uwagę wielkość oraz położenie Gminy Wojciechów, a także specyfikę planowanych do realizacji przedsięwzięć realizujących cele strategiczne gminy w perspektywie 2015-2020 najważniejszymi programami pomocowymi, które mogą współfinansować planowane do realizacji projekty są: Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 jest jednym z 16 regionalnych programów operacyjnych, które służą realizacji Umowy Partnerstwa

(UP) w zakresie polityki spójności. UP jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020. Głównym celem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 jest zwiększenie konkurencyjności gospodarczej oraz wzmocnienie spójności społecznej i terytorialnej w regionie. Realizacja programu operacyjnego przyczyni się do osiągnięcia celów określonych w strategii „Europa 2020” w zakresie inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu poprzez stymulowanie wzrostu gospodarczego i zwiększanie wydajności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Łączna alokacja środków finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (EFRR i EFS) wynosi: **2 230 958 174** EURO.

Priorytety finansowania

W ramach programu wspierana jest realizacja 10 celów tematycznych. Środki pomocowe przeznaczone są głównie na rzecz następujących priorytetów:

- badania, działalność innowacyjna;
- rozwój cyfryzacji w regionie;
- wzrost konkurencyjności firm z sektora MŚP;
- wydajna i przyjazna środowisku infrastruktura energetyczna;
- ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów;
- ochrona kultury i dziedzictwa naturalnego;
- mobilność i rozwój transportu przyjaznego środowisku;
- rozwój infrastruktury społecznej;
- rynek pracy oraz pomoc dla firm i pracowników w dostosowaniu się do zachodzących zmian;
- włączenie społeczne, edukacja i podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Oczekiwane efekty

- zwiększenie udziału firm innowacyjnych z 13,6% do 29% łącznej liczby przedsiębiorstw sektora przemysłowego i usługowego;
- wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitej produkcji energii elektrycznej z 1,5% do 5,6%;
- zwiększenie z 126,1 miliona do 202,5 miliona liczby mieszkańców korzystających z transportu miejskiego;
- budowa 409 km sieci kanalizacyjnej i 323 km sieci wodociągowej;
- zwiększenie z 61,4% do 78% odsetka dzieci w wieku od 3 do 4 lat objętych edukacją przedszkolną;

- wsparcie dla ponad 20 000 bezrobotnych mieszkańców regionu.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa. Umowa ta określa strategię wykorzystania środków unijnych na rzecz realizacji wspólnych dla UE celów określonych w unijnej strategii wzrostu „*Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*” z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych danego państwa członkowskiego.

Celem głównym PROW 2014–2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Program będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020, a mianowicie:

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Budżet unijny na Wspólną Politykę Rolną (WPR) w Polsce na lata 2014-2020 wyniesie (w cenach bieżących) nieco ponad **32 mld** euro. W perspektywie finansowej 2014-2020 Polska uzyska na rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich nominalnie o około 12% więcej unijnych środków niż otrzymała w latach 2007-2013. Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą **13 513 295 000 euro**, w tym: **8 598 280 814** z budżetu UE (EFRROW) i **4 915 014 186** euro wkładu krajowego.

W ramach PROW 2014-2020 będzie realizowanych łącznie 15 działań.

Pomoc finansowa ze środków Programu będzie skierowana głównie do sektora rolnego.

Sektor ten jest szczególnie istotny z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i wymaga znacznego i odpowiednio ukierunkowanego wsparcia. Planowane w Programie instrumenty pomocy finansowej będą miały na celu przede wszystkim rozwój gospodarstw rolnych (*Modernizacja gospodarstw rolnych, Restrukturyzacja małych gospodarstw rolnych, Premie dla młodych rolników, Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne*). W celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich kontynuowane będą również działania przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorczości, odnowy i rozwoju wsi, w tym w zakresie infrastruktury technicznej, które będą realizowane zarówno w ramach odrębnych działań, jak również poprzez działanie Leader. Kontynuacja wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju (Leader) wzmocni realizację oddolnych inicjatyw społeczności lokalnych.

7.2 Proponowane finansowanie zaplanowanych projektów

Cel strategiczny nr 1 Poprawa funkcjonalności logistycznej gminy.

Proponowanym źródłem finansowania inwestycji w infrastrukturę drogową oraz oświetlenie uliczne są środki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 oraz środki pochodzące z budżetu gminy.

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 tego typu przedsięwzięcia mogą uzyskać wsparcie na podstawie art. 20 Rozporządzenia *Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, zwanego dalej rozporządzeniem EFRROW*. Dedykowanym środkiem pomocy jest **Poddziałanie 7.2 Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii**. Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje budowę lub modernizację dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń.

Infrastruktura drogową

Poddziałanie 7.2 Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (PROW)

Cele

Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich. Bariery rozwoju społeczno – ekonomicznego wielu miejscowości wiejskich w Polsce jest brak dobrej jakości dróg. W warunkach utrudnień komunikacyjnych zahamowany jest rozwój lokalnej przedsiębiorczości, ograniczone są

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

	<p>możliwości podejmowania przez mieszkańców zatrudnienia poza miejscem zamieszkania oraz korzystania z usług publicznych (edukacja, zdrowie, kultura).</p>
<p>Typy projektów</p>	<p>Wsparciem mogą zostać objęte projekty związane z budową lub modernizacją dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koszty budowy, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych; - koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji; - koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji
<p>Warunki ogólne uzyskania wsparcia.</p>	<p>Pomoc może być przyznana jeśli operacja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jest realizowana w miejscowości, należącej do: <ul style="list-style-type: none"> - gminy wiejskiej lub - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców; • jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości; • spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji; • realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem; • ma na celu połączenie jednostki osadniczej z istniejącą siecią drogową.
<p>Warunki finansowe uzyskania wsparcia:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 3 000 000 PLN na beneficjenta w okresie realizacji Programu. • Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu. Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta. • W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none"> • gmina, powiat lub ich związki
----------------------	---

Oświetlenie uliczne

Działanie 5.5 Promocja niskoemisyjności (RPO WL 2014-2020)

Cele	<p>Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich. Wsparcie skierowane jest do obszarów posiadających uprzednio przygotowane plany gospodarki niskoemisyjnej. Nadrzędnym celem podjętych interwencji ma być poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla jakości życia ludzi czyli zmniejszenie tzw. „niskiej emisji” na obszarach, gdzie występują ponadnormatywne poziomy stężenia PM10. Inwestycje mają przyczynić się do zmniejszenia zużycia nieodnawialnej energii pierwotnej, zmniejszenia emisji CO2 i zmniejszenia emisji pyłu do atmosfery.</p>
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa lub modernizacja jednostek wytwarzania energii cieplnej; • Budowa lub modernizacja instalacji energooszczędnego oświetlenia, w tym oświetlenia ulicznego (budowa lub modernizacja oświetlenia ulicznego finansowanego przez JST zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. prawo energetyczne (Dz. U. z 2012 r. poz. 1059 z późn. zm.) będzie możliwa do realizacji bez względu kto jest jego właścicielem); • Działania promocyjno-informacyjne jako uzupełnienie projektów wymienionych w pkt 1 i 2; • Tworzenie systemów pomiaru zanieczyszczeń w miastach oraz systemów informowania mieszkańców o poziomie zanieczyszczeń; • Budowa, rozbudowa lub modernizacja budynków użyteczności publicznej z uwzględnieniem standardów budownictwa pasywnego.
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Brak ograniczeń kwotowych
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	<p>Intensywność pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty nieobjęte pomocą publiczną: 85% • Projekty objęte pomocą publiczną: zgodnie z programami pomocy publicznej
Beneficjenci:	W ramach projektów wynikających z planów gospodarki niskoemisyjnej dla poszczególnych typów obszarów, do głównych grup beneficjentów

należą:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną;
- Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną;
- Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki;
- MŚP (przedsiębiorstwa muszą prowadzić działalność na terenie województwa lubelskiego);
- Służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego.

W przypadku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 inwestycje w infrastrukturę drogową mogą uzyskać wsparcie w ramach Działania 13.4 **Rewitalizacja obszarów wiejskich**, które zostało szczegółowo opisane w ramach celu tematycznego nr 4 **Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy**.

Podsumowanie:

Podstawowe uwarunkowania Gminy Wojciechów, takie jak położenie oraz wielkość uniemożliwiają wsparcie inwestycji w infrastrukturę drogową z programów krajowych finansowanych ze środków Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Na poziomie krajowym wspierane będą przedsięwzięcia związane przede wszystkim z budową, przebudową dróg znajdujących się w sieci TEN-T, dróg krajowych oraz dróg wyprowadzających ruch z miast na prawach powiatu w ciągu dróg krajowych. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 wsparcie dedykowane dla infrastruktury drogowej nie obejmuje przedsięwzięć zaplanowanych na terenie Gminy Wojciechów. Działanie 8.1 *Regionalny układ transportowy* obejmuje wsparciem przedsięwzięcia ukierunkowane wyłącznie na budowę przebudowę/rozbudowę dróg wojewódzkich (w tym mostów, wiaduktów, tuneli, obwodnic i innych obiektów inżynierskich w ciągach tych dróg) wraz z infrastrukturą towarzyszącą, polegającą głównie na przebudowie dróg istniejących, prowadzącą do wzrostu ich nośności, poprawiającą dostępność do dróg znajdujących się w sieci TEN-T. Wyłączną alternatywą wsparcia infrastruktury drogowej na terenie gminy w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 jest Działanie 13.4 *Rewitalizacja obszarów wiejskich*. Należy jednak pamiętać, że tego typu wsparcie możliwe jest wyłącznie w przypadku kompleksowego projektu, zakładającego rewitalizację obszaru gminy, a koszty

budowy lub modernizacji dróg mogą być współfinansowane jedynie do wysokości 15% wartości kosztów kwalifikowanych projektu. Warto jednak przeanalizować skorzystanie ze wsparcia w ramach ww. Działania poprzez ujęcie w projekcie rewitalizacyjnym centrum Wojciechowa i łubek układu drogowego. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 możliwe jest natomiast dofinansowanie do energooszczędnego oświetlenia drogowego (Działanie 5.5 Promocja niskoemisyjności). Przedsięwzięcia zakładające wyłącznie budowę/modernizację dróg lokalnych mogą uzyskać wsparcie w ramach Poddziałania 7.2 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Należy jednak mieć na uwadze relatywnie duży wkład własny - 36,37 % oraz limit maksymalnej kwoty wsparcia na Beneficjenta - 3 mln PLN w całym okresie obowiązywania programu.

Cel strategiczny nr 2 Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich.

Proponowanym źródłem finansowania inwestycji w infrastrukturę przedszkolną są środki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Działanie **13.5 Infrastruktura przedszkolna** oraz środki pochodzące z budżetu gminy.

Działanie 13.5 Infrastruktura przedszkolna (RPO WL 2014-2020)

Cele	Zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej oraz wyrównywanie terytorialnych dysproporcji w tym zakresie (wsparcie kierowane w głównej mierze na obszary deficytowe). Zapewnienie lepszego dostępu do ww. usług pozwoli na wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, co w konsekwencji powinno doprowadzić do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich. Pośrednio interwencja przyczyni się do poprawy aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci, poprzez stworzenie możliwości godzenia życia prywatnego i zawodowego.
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none">• Wsparcie działań na rzecz poprawy dostępności do edukacji przedszkolnej (celem utworzenia nowych miejsc w przedszkolach lub innych form edukacji przed-szkolnej dla dzieci w wieku 3-4 lata) na obszarach deficytowych w tym m.in. poprzez:<ul style="list-style-type: none">- budowę, rozbudowę, adaptację i modernizację obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zapleczem socjalnym (m.in. place zabaw),- zakup niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Brak ograniczeń kwotowych
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	Intensywność pomocy: <ul style="list-style-type: none">• Projekty nieobjęte pomocą publiczną: 85%• Projekty objęte pomocą publiczną: zgodnie z programami pomocy publicznej
Beneficjenci:	Organy prowadzące przedszkola lub inne formy wychowania przedszkolnego: <ul style="list-style-type: none">• Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;• Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie edukacji;• Organizacje pozarządowe;• Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi przedszkola, oddziały przedszkolne;• Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych;• Inne podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych <nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych>).

Podsumowanie:

Programem dedykowanym dla przedsięwzięć związanych z infrastrukturą przedszkolną jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Działanie 13.5 *Infrastruktura przedszkolna*. Należy jednak mieć na względzie relatywnie niską alokację finansową przeznaczoną na ww. Działanie - 5 291 202 EUR. Mając na uwadze duże zainteresowanie wsparciem infrastruktury przedszkolnej w województwie lubelskim istnieje duże prawdopodobieństwo, że w ramach jednego konkursu może zostać wyczerpana cała alokacja finansowa. Rozpoczęcie naboru wniosków o dofinansowanie w ramach Działania 13.5 planowane jest jeszcze w roku 2015. Alternatywnie sugeruje się rozważenie realizacji projektu o mniejszym zakresie, który mógłby zostać sfinansowany ze środków własnych budżetu gminy.

Cel strategiczny nr 3 Redukcja kosztów energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Proponowanym źródłem finansowania inwestycji związanych z wykorzystaniem źródeł odnawialnych do produkcji energii są środki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Działanie **4.1 Wsparcie wykorzystania OZE**.

Przedsięwzięcia zakładające redukcję emisji zanieczyszczeń oraz kosztów energii w sektorze publicznym mogą uzyskać wsparcie w ramach Działania **5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego** Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, które zostało szczegółowo opisane w ramach celu tematycznego nr 7 **Zwiększenie atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania**.

Działanie 4.1 Wsparcie wykorzystania OZE (RPO WL 2014-2020)

Cele	Realizacja zadań przyczyniających się do wypełnienia zobowiązań wynikających z tzw. pakietu energetyczno-klimatycznego Unii Europejskiej oraz Strategii Europa 2020. Działanie ukierunkowane jest na stworzenie konkurencyjnego rynku energii odnawialnej, który stać się ma jednym z elementów zrównoważonego rozwoju regionu oraz zaspokojenia rosnących potrzeb energetycznych lokalnej gospodarki . Wspierane działania mają zapewnić dywersyfikację dostaw energii, oraz zwiększyć bezpieczeństwo energetyczne regionu, przy wykorzystaniu jego naturalnych uwarunkowań i potencjałów, zgodnie z programem wojewódzkim dot. wsparcia OZE, realizującym założenia Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko.
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i przebudowa infrastruktury służącej do produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; • Budowa lub modernizacja jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej, wykorzystujących w pierwszej kolejności energię słoneczną i biomasę, ale także biogaz, energię wiatru oraz wody; • Budowa i modernizacji dystrybucyjnych sieci elektroenergetycznych w pełni dedykowanych przyłączeniu nowych jednostek wytwórczych energii z OZE; • Budowa lokalnych, małych źródeł energii produkujących zarówno energię elektryczną, jak i ciepło na potrzeby lokalne, niewymagająca przesyłania jej na duże odległości; • Poprawa sprawności wytwarzania ciepła poprzez zmianę źródeł ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji (kogeneracja rozproszona oparta na zidentyfikowanych lokalnych zasobach); • Przyłącza jednostek wytwarzania do najbliższej istniejącej sieci (w ramach budowy i modernizacji sieci).

Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Brak ograniczeń kwotowych
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	Intensywność pomocy: <ul style="list-style-type: none"> • Projekty nieobjęte pomocą publiczną: 85% • Projekty objęte pomocą publiczną: zgodnie z programami pomocy publicznej
Beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną; • Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną; • Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

Podsumowanie:

Przedsięwzięcia ukierunkowane na redukcję emisji zanieczyszczeń oraz kosztów energii w budynkach sektora publicznego mogą uzyskać wsparcie w ramach Działania 5.2 *Efektywność energetyczna sektora publicznego* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Proponowanym źródłem finansowania inwestycji zakładających produkcję energii ze źródeł odnawialnych jest Działanie 4.1 *Wsparcie wykorzystania OZE* Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Należy mieć na uwadze, że do wsparcia na poziomie regionalnym kwalifikują się inwestycje w jednostki, których moc mieści się w zakresie:

- energia wodna (do 5 MWe);
- energia wiatru (do 5 MWe);
- energia słoneczna (do 2 MWe/MWth);
- energia geotermalna (do 2 MWth);
- energia biogazu (do 1 MWe);
- energia biomasy (do 5 MWth/MWe).

Cel strategiczny nr 4 Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy.

Proponowanym źródłem finansowania inwestycji w infrastrukturę o przeznaczeniu turystycznym są środki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Przedsięwzięcia związane z rewitalizacją centrów miejscowości kwalifikują się wsparcia w ramach Działania 13.4 **Rewitalizacja obszarów wiejskich**. Inwestycja zakładająca zagospodarowanie zbiornika wodnego w Wojciechowie na cele rekreacyjne może uzyskać wsparcie w ramach Działania 7.4 **Turystyka Przyrodnicza**.

Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich (RPO WL 2014-2020)

Cele	Rozwój infrastruktury obszarów zdegradowanych małych miast a także obszarów wiejskich przyczyniający się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez wsparcie przedsięwzięć rewitalizacyjnych obejmujących m.in. zadania w zakresie głębokiej przebudowy i adaptacji zdegradowanych obiektów i obszarów, ukierunkowane w szczególności na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych. Inwestycje infrastrukturalne w zakresie rewitalizacji ukierunkowane na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych wzmocnią wysiłki na rzecz ograniczania koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Pozwolą także na odnowę zdegradowanych przestrzeni małych miast i wiejskich przyczyniając się do wzmocnienia ich potencjałów rozwojowych.
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none">• Przebudowa, remont lub modernizacja zdegradowanych budynków, w tym m.in. budynków przemysłowych, powojkowych w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji użytkowych, np. społecznych, gospodarczych, turystycznych lub kulturalnych wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem.• Kompleksowe projekty obejmujące rekultywację / remediację zdegradowanych obszarów wraz z przebudową oraz adaptacją obiektów zdegradowanych, w tym obiektów przemysłowych i powojkowych zlokalizowanych na tych terenach, mające na celu przywrócenie lub nadanie danemu obszarowi nowych funkcji użytkowych, tj. np. gospodarczych, turystycznych, kulturalnych lub społecznych.• Roboty restauratorskie i konserwatorskie budynków znajdujących

się w rejestrze zabytków, budynków położonych w strefie ochrony konserwatorskiej oraz budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym nie będących w rejestrze zabytków i ich z wyposażenia niezbędnego dla wprowadzenia funkcji, jaką będzie pełnić będzie budynek po realizacji projektu w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji użytkowych, np. społecznych, gospodarczych, turystycznych lub kulturalnych wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem.

- Uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych (przebudowa, remont lub modernizacja) w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji użytkowych, np. społecznych, gospodarczych, turystycznych lub kulturalnych wyłącznie jako element zapewniający spójność kompleksowych projektów rewitalizacyjnych.
- Zakup wyposażenia - wyłącznie jako element projektów dotyczących adaptacji budynków na cele np. gospodarcze, społeczne, turystyczne lub kulturalne i bezpośrednio związanego z funkcją, jaką będzie pełnić będzie budynek po realizacji projektu.
- Roboty budowlane i modernizacyjne infrastruktury technicznej (wodno-kanalizacyjna, energetyczna oraz infrastruktura z zakresu gospodarki odpadami). Przedmiotowe prace dopuszczalne są wyłącznie jako element zapewniający spójność kompleksowych projektów rewitalizacyjnych będący uzupełnieniem szerszego projektu oraz w przypadku, kiedy są niezbędne do realizacji celów projektu.
- Roboty budowlane i modernizacyjne dróg lokalnych (gminnych i powiatowych). Przedmiotowe prace dopuszczalne są wyłącznie jako element zapewniający spójność kompleksowych projektów rewitalizacyjnych będący uzupełnieniem szerszego projektu oraz w przypadku, kiedy są niezbędne do realizacji celów projektu.
- Tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach m.in.: budowa lub przebudowa oświetlenia, zakup i instalacja systemów monitoringu, wyposażenie centrum monitoringu oraz koszty robót budowlanych mających na celu przystosowanie pomieszczeń do pełnienia funkcji centrum monitoringu, itp. wyłącznie jako element zapewniający spójność kompleksowych projektów rewitalizacyjnych będący uzupełnieniem szerszego projektu.

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój terenów zielonych - wyłącznie jako element zapewniający spójność kompleksowych projektów rewitalizacyjnych będący uzupełnieniem szerszego projektu. • Przebudowa, remont lub modernizacja budynków w celu adaptacji na działalność przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw społecznych wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do prowadzenia niniejszej działalności, z wyłączeniem prac dot. wsparcia działalności administracyjno-biurowej.
<p>Warunki ogólne uzyskania wsparcia.</p>	<p>Brak ograniczeń kwotowych</p> <p>Limity i ograniczenia związane z infrastrukturą drogową:</p> <p>Inwestycje dotyczące zewnętrznej infrastruktury technicznej oraz w zakresie dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) dopuszczalne będą jedynie w sytuacjach uzasadnionych spójnością realizowanej operacji, w tym brakiem możliwości osiągnięcia założonych rezultatów bez realizacji danego elementu. Ponadto, inwestycje w drogi lokalne możliwe będą wyłącznie w sytuacji, gdy przyczynią się do fizycznej, gospodarczej i społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów miejskich lub miejskich obszarów funkcjonalnych. Inwestycje w zakresie dróg lokalnych muszą stanowić element LPR. Wydatki na drogi lokalne mogą stanowić maksymalnie 15% kosztów kwalifikowalnych projektu. Wydatki na pozostałą zewnętrzną infrastrukturę techniczną (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, energetyczna oraz infrastruktura z zakresu gospodarki odpadami) nie mogą przekroczyć 25% kosztów kwalifikowalnych projektu.</p>
<p>Warunki finansowe uzyskania wsparcia:</p>	<p>Intensywność pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty nieobjęte pomocą publiczną: 85% • Projekty objęte pomocą publiczną: zgodnie z programami pomocy publicznej
<p>Beneficjenci:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, • Samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, • Służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego, • Przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie definicją Krajowego

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

	<p>Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej,</p> <ul style="list-style-type: none">• Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne,• Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,• Organizacje pozarządowe,• Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej,• MŚP (przedsiębiorstwa).
--	--

Działanie 7.4 Turystyka przyrodnicza (RPO WL 2014-2020)

Cele	<p>Racjonalne udostępnianie zasobów środowiska przy zachowaniu mechanizmów służących ochronie przyrody. Realizowane projekty będą wzmacniać wykorzystanie potencjału walorów środowiska przyrodniczego a tym samym będą przyczyniały się do kreowania rozwoju gospodarczego w oparciu o nowe formy aktywności gospodarczej. Zostanie to osiągnięte m.in. poprzez zwiększenie liczby osób odwiedzających obszary stanowiące miejsca atrakcyjnie turystycznie. Zwiększenie liczby odwiedzających przełoży się na kreowanie nowych źródeł dochodów mieszkańców regionu.</p>
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none">• Roboty budowlane, modernizacja i wyposażenie infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki oraz ułatwiającej dostęp do miejsc i obszarów atrakcyjnych turystycznie, w tym obiektów służących zabezpieczeniu obszarów chronionych przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów w tym m.in.: budowa lub modernizacja ścieżek dydaktycznych, ścieżek rowerowych, szlaków, parkingów, punktów widokowych, wież widokowych, zadaszeń).• Roboty budowlane i modernizacja zintegrowanych szlaków turystycznych i wyposażenie ich w niezbędną infrastrukturę.• Monitoring i zabezpieczenie obiektów infrastruktury turystycznej na wypadek zagrożeń jako element projektu.• Zakup i modernizacja wyposażenia do prowadzenia działalności turystycznej w obiektach będących przedmiotem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu).• Roboty budowlane i modernizacja infrastruktury technicznej i sanitarnej (w tym z zakresu przystosowania obiektów do potrzeb

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

	<p>osób niepełnosprawnych) – jako element realizacji powyższych typów projektów.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie terenu wokół obiektów (m.in. budowa miejsc parkingowych) wyłącznie jako jeden z elementów realizacji powyższych typów projektów. • Roboty budowlane, modernizacja i zakup wyposażenia w obiektach pełniących funkcję ośrodków informacji turystycznej.
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Brak ograniczeń kwotowych
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	<p>Intensywność pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maksymalnie 85%
Beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia. • Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną. • Parki narodowe i krajobrazowe. • Podmioty sprawujące nadzór lub zarządzające obszarami chronionymi. • Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. • PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne. • Jednostki naukowe. • Szkoły wyższe. • Organizacje pozarządowe. • Instytucje oświatowe. • Ośrodki edukacji ekologicznej. • Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska

Podsumowanie

Planowane przedsięwzięcia przyczyniające się do wzrostu atrakcyjności turystycznej Gminy Wojciechów kwalifikują się do wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Należy rozważyć wkomponowanie części

planowanej do wykonania infrastruktury drogowej oraz wodno-ściekowej w kompleksowy projekt rewitalizacji centrów Wojciechowa i Łubek. Należy jednak mieć na uwadze, że wydatki na drogi lokalne mogą stanowić maksymalnie 15% kosztów kwalifikowalnych projektu. Wydatki na pozostałą zewnętrzną infrastrukturę techniczną (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, energetyczna oraz infrastruktura z zakresu gospodarki odpadami) nie mogą przekroczyć 25% kosztów kwalifikowalnych projektu. Proponowany źródłem finansowania działań związanych z promocją turystyczną Gminy Wojciechów są środki własne z budżetu gminy.

Cel strategiczny nr 5 Wzrost gospodarczy oraz poprawa rynku pracy

Proponowanym źródłem finansowania inwestycji ukierunkowanych na stworzenie profesjonalnych terenów inwestycyjnych jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Tego typu inwestycje mogą uzyskać wsparcie w ramach Działania 3.1 **Tereny inwestycyjne**.

Działanie 3.1 Tereny inwestycyjne (RPO WL 2014-2020)

Cele	Zwiększony potencjał inwestycyjny województwa lubelskiego. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez wsparcie przedsięwzięć w zakresie organizacji terenów inwestycyjnych m. in. na obszarach powojkowych, przemysłowych, kolejowych i popegeerowskich oraz ich kompleksowego zagospodarowania. Dzięki wspieranym w ramach Działania przedsięwzięciom zwiększy się wyposażenie regionu w infrastrukturę sprzyjającą rozwijaniu działalności gospodarczej oraz lokowaniu inwestycji. Kompleksowo wyposażone tereny inwestycyjne stworzą dogodne warunki do rozwoju przedsiębiorczości, w tym do rozwoju MŚP w regionie, czyniąc go atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów.
Typy projektów	<p>Projekty dotyczące organizacji terenów inwestycyjnych m. in. na obszarach powojkowych, przemysłowych, kolejowych i popegeerowskich oraz ich kompleksowego zagospodarowania¹⁷ (tereny typu „Green-field” oraz „brown-field”) obejmujące w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Prace studyjno-koncepcyjne – wyłącznie jako element projektu infrastrukturalnego. ▪ Kompleksowe wyposażenie/doposażenie terenu inwestycyjnego w media, tj.: <ul style="list-style-type: none"> - Budowa / modernizacja sieci zaopatrzenia w wodę, - Budowa / modernizacja sieci kanalizacyjnej, - Budowa / modernizacja sieci gazowej, - Budowa / modernizacja sieci energetycznej, - Budowa / modernizacja sieci ciepłowniczej, - Budowa / modernizacja lokalnej sieci teleinformatycznej. • Budowa lub modernizacja wewnętrznego układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego – wyłącznie jako uzupełniający element projektu.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

	<ul style="list-style-type: none">• Modernizacja i adaptacja budynków na cele gospodarcze.• Zagospodarowanie otoczenia, wyłącznie jako uzupełniający element kompleksowego projektu (m.in. parkingi, zielen).
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Brak ograniczeń kwotowych.
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	Intensywność pomocy: <ul style="list-style-type: none">• Maksymalnie 85%
Beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none">• Jednostki samorządu terytorialnego

Podsumowanie:

Inwestycje zakładające przygotowanie profesjonalnych terenów pod inwestycje, w tym uzbrojenie terenu, mogą uzyskać wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Grupą docelową Działania są przedsiębiorstwa z sektora MŚP (mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa). Należy pamiętać o konieczności osiągnięcia szczegółowo określonych wskaźników gospodarczych obligatoryjnych dla przedstawionego programu.

Cel strategiczny nr 6 Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej

Mając na uwadze aktualne uwarunkowania Gminy Wojciechów oraz szczegółowe limity i ograniczenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w obszarze gospodarki wodno-ściekowej proponowanym źródłem finansowania inwestycji w tym obszarze są środki Poddziałania 7.2 **Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii** Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Poddziałanie 7.2 Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii

Cele	Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej na obszarach wiejskich
Typy projektów	Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje: <ul style="list-style-type: none"> • Budowę, przebudowę, modernizację lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. • Zakup i montaż urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych.
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Pomoc może być przyznana jeśli operacja: <ul style="list-style-type: none"> • realizowana jest w miejscowości, należącej do: <ul style="list-style-type: none"> - gminy wiejskiej lub - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców; • realizowana jest w miejscowościach poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych; • jest spójna z dokumentem planistycznym gminy lub lokalną strategią rozwoju gminy lub planem rozwoju miejscowości; • spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji; • realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	<p>Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 2 000 000 zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.</p> <p>Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu. Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.</p> <p>W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.</p>
Beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none"> • gmina, • spółka, w której udziały mają wyłącznie JST, • związek międzygminny.

Opcjonalnie rozważa się również wsparcie w ramach Działania 6.4 **Gospodarka wodno-ściekowa** Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Działania 6.4 Gospodarka wodno-ściekowa (RPO WL 2014-2020)

Cele	<p>Realizacja zobowiązań akcesyjnych w zakresie gospodarki ściekowej w aglomeracjach 2 – 10 tys. RLM wpływająca na poprawę jakości wód na terenie województwa poprzez inwestycje prowadzące do rozwoju infrastruktury związanej z gospodarowaniem ściekami bytowymi zmierzającymi do zwiększenia udziału osób objętych zbiorczymi systemami ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich i terenów atrakcyjnych.</p>
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowa budowa i modernizacja komunalnych sieci kanalizacyjnych oraz budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych w aglomeracjach od 2 do 10 tys. RLM wraz z zagospodarowaniem osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków, z możliwością lokalizowania oczyszczalni dla wyznaczonej aglomeracji poza jej granicami, w przypadku braku odpowiednich terenów pod inwestycję, pod warunkiem, że przedmiotowa oczyszczalnia ścieków będzie służyła wyłącznie wyznaczonej aglomeracji. • Projekty w zakresie gospodarki ściekowej na obszarach osadnictwa rozproszonego (przydomowe oczyszczalnie ścieków) w aglomeracjach od 2 do 10 tys. RLM wraz z zagospodarowaniem

	<p>osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę, w tym również wyposażenia w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii: <p>- jako element kompleksowych projektów regulujących gospodarkę ściekową lub,</p> <p>- gdy na danym terenie jest zapewniona sieć kanalizacyjna lub,</p> <p>- kiedy projekt jest realizowany na obszarach osadnictwa rozproszonego, na terenach wiejskich, obszarach atrakcyjnych turystycznie, obszarach chronionych i w bliskim sąsiedztwie obszarów chronionych pod warunkiem zapewnienia ekonomicznie uzasadnionych i trwałych finansowo rozwiązań (np. przydomowych oczyszczalni ścieków) gwarantujących prawidłowe zagospodarowanie powstałych nieczystości,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wyposażenie w odpowiedni sprzęt służb, zajmujących się monitoringiem jakości oczyszczonych ścieków i wody przeznaczonej do celów konsumpcyjnych, • Dodatkowo jako element projektu mogą być także realizowane projekty dotyczące kanalizacji deszczowej.
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Brak ograniczeń kwotowych
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	<p>Intensywność pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maksymalnie 85%
Beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną • Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki • Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne • Spółki wodne • Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska

Podsumowanie:

Przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej mogą zakwalifikować się do wsparcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Obszar gminy nie zawiera się w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 realizowane są inwestycje w miejscowościach poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, natomiast w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020 wsparcie mogą uzyskać wyłącznie inwestycje w aglomeracjach zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2 – 10 tys. RLM (równoważna liczba mieszkańców). Mając na uwadze konieczność wniesienia relatywnie dużego wkładu własnego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, oraz limit maksymalnej wysokości pomocy ze środków EFRROW na beneficjenta w okresie realizacji Programu (2 mln PLN) proponuje się rozważenie podjęcia działań w celu zakwalifikowania planowanego obszaru na listę aglomeracji w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Powyższe umożliwi uzyskanie wsparcia w obszarze gospodarki wodno-ściekowej na korzystniejszych warunkach w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Cel strategiczny nr 7 Zwiększenie atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania

Proponowanym źródłem finansowania inwestycji, których celem jest wzrost aktywności mieszkańców w sferze artystycznej, kulturalnej i integracyjnej jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Przedsięwzięcia związane z realizacją ww. celu mogą uzyskać wsparcie na podstawie art. 20 rozporządzenia EFRROW w ramach Poddziałania 7.4 **Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury.**

Infrastruktura artystyczna, kulturalna i integracyjna.

Poddziałanie 7.4 Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury (PROW 2014-2020)

Cele	Mieszkańcy obszarów wiejskich, w porównaniu do mieszkańców miast, mają słaby dostęp do podstawowych usług kulturalnych. Infrastruktura kulturalna na obszarach wiejskich jest niedoinwestowana. Realizacja inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne zapewni odpowiednie warunki do organizowania i animowania uczestnictwa społeczności wiejskiej w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych czy integracyjnych. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.
Typy projektów	W ramach Poddziałania wsparciem mogą zostać objęte projekty zakładające: <ul style="list-style-type: none"> • Budowę, modernizację lub wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym świetlic i domów kultury. • Ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego.
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Pomoc może być przyznana jeśli operacja: <ul style="list-style-type: none"> • realizowana jest w miejscowości, należącej do: <ul style="list-style-type: none"> - gminy wiejskiej lub - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców; • będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób

	<p>niepełnosprawnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości; • spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji; • realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy, lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem; • składana jest przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST i została zaakceptowana przez tę jednostkę;
<p>Warunki finansowe uzyskania wsparcia:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 PLN na beneficjenta w okresie realizacji Programu. • Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu. Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta. • W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.
<p>Beneficjenci:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest JST – w przypadku budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne, • gmina – w przypadku kształtowania przestrzeni publicznej.

Proponowanym źródłem finansowania inwestycji związanych z budową/przebudową budynków sektora publicznego w części związanej z redukcją emisji zanieczyszczeń oraz kosztów energii są środki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Działanie **5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego** oraz środki pochodzące z budżetu gminy.

Infrastruktura publiczna

Działanie 5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego (RPO WL 2014-2020)

Cele	Poprawa efektywności wykorzystania energii w sektorze budownictwa, w budynkach użyteczności publicznej poprzez realizację wielo-kierunkowych i kompleksowych zadań w różnych dziedzinach, tj. ogrzewaniu, wentylacji, chłodzeniu, przygotowaniu ciepłej wody i oświetleniu pomieszczeń; jak również szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych. W związku z powyższym działania związane z modernizacją energetyczną budynków (użyteczności publicznej, w tym będących w zasobie JST) będą promowały jej kompleksowy wymiar (tzw. głęboka kompleksowa modernizacja oparta o system monitorowania i zarządzania energią). Identyfikacja optymalnego zestawu działań zwiększających efektywność energetyczną w danym budynku dokonywana na podstawie audytu energetycznego (stanowiącego kluczowy element projektu).
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> • Głęboka termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej³¹, w tym będących w zasobie JST (m.in. szpitali, szkół). • Zmiana wyposażania ww. obiektów w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej (np. ocieplenie obiektów, wymiana drzwi i okien, modernizacja systemów grzewczych wraz z wymianą źródła ciepła na zasilane OZE (z wyłączeniem indywidualnych źródeł ciepła), modernizacja systemów wentylacji, klimatyzacji), włącznie z systemami zarządzania energią. • Generacja rozproszona, poprawiająca sprawność wytwarzania ciepła przez zmianę źródeł ciepła m.in. na jednostki wysokosprawnej kogeneracji (w ramach kompleksowej głębokiej termomodernizacji budynków).
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Brak ograniczeń kwotowych
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	Intensywność pomocy: <ul style="list-style-type: none"> • Projekty nieobjęte pomocą publiczną: 85% • Projekty objęte pomocą publiczną: zgodnie z programami pomocy publicznej

Beneficjenci:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną
- Jednostki naukowe
- Szkoły wyższe
- Organizacje pozarządowe
- Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną
- Służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego
- Podmioty wdrażające instrument finansowy, które spełniają kryteria wymienione w rozporządzeniu delegowanym nr 480/2014

Podsumowanie

Inwestycje w infrastrukturę z przeznaczeniem na wzrost aktywności mieszkańców w sferze artystycznej, kulturalnej i integracyjnej mogą uzyskać wsparcie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Przedsięwzięcia ukierunkowane na redukcję emisji zanieczyszczeń oraz kosztów energii w budynkach sektora publicznego mogą uzyskać wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Należy mieć na uwadze szczegółowe limity i ograniczenia przewidziane w Działaniu, w szczególności warunkowość zakresu realizacji projektu od wyników przeprowadzonego audytu energetycznego. Ponadto należy pamiętać, że do wsparcia kwalifikują się wyłącznie koszty związane z celami Działania, pozostałe wydatki, w tym budowa budynków muszą zostać sfinansowane ze środków własnych beneficjenta. Proponowanym źródłem finansowania pozostałych przedsięwzięć w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną (boiska, place zabaw dla dzieci, itd.) wpływających na zwiększenie atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania są środki własne z budżetu gminy.

Cel strategiczny nr 8 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Proponowanym źródłem inwestycji realizujących cel strategiczny nr 8 jest Działanie **7.1 Dziedzictwo kulturowe** Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Tego typu przedsięwzięcia mogą uzyskać również wsparcie w ramach Poddziałania 7.6 **Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej** Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Działanie 7.1 Dziedzictwo kulturowe (RPO WL 2014-2020)

Cele	Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego. Realizowane inwestycje będą miały na celu efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w osiąganiu korzyści społecznych i gospodarczych, zarówno w wymiarze regionalnym jak i lokalnym. Dziedzictwo kulturowe oraz zasoby kultury są ważnym czynnikiem tworzenia postaw kreatywnych w społeczeństwie, wpływają na wspieranie działań innowacyjnych, a tym samym pozytywnie oddziałują na rozwój gospodarczy. Jednocześnie wywierając istotny wpływ m.in. na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, determinując rozwój turystyki, tworzą rynek pracy, wpływają na rozwój przemysłów kultury i kreatywnych. Co więcej, dziedzictwo kulturowe i zasoby kultury mają wpływ na rozwój społeczny przyczyniając się do rozwoju kompetencji społecznych i wzrostu integracji społecznej. Dziedzictwo kulturowe i zasoby kultury należy więc widzieć w szerokim kontekście czynników wspierających rozwój zrównoważony: gospodarczy, społeczny i środowiskowy, tak z uwagi na konieczność zachowania i rozwoju jego tkanki materialnej, komplementarnej wobec dziedzictwa naturalnego i przyrodniczego, jak również w kontekście związków kultury z celami rozwoju ekonomicznego i społecznego, do których wnosi znaczący wkład.
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none">• Prace konserwatorskie, prace restauratorskie, modernizacja i roboty budowlane (z wyłączeniem rozbiórki) dotyczące zabytków i zespołów tych zabytków wraz z otoczeniem i/lub przystosowanie ich na cele kulturalne;• Ochrona zabytków ruchomych jako element projektu;• Roboty budowlane i modernizacja infrastruktury kultury (w szczególności ośrodki kultury, biblioteki publiczne itp.) przyczyniającej się do aktywnego udziału społeczeństwa w kulturze;

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

	<ul style="list-style-type: none"> • Projekty z zakresu ochrony dziedzictwa niematerialnego; • Monitoring i zabezpieczenie obiektów infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń; • Zakup i modernizacja wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu), roboty budowlane i modernizacja infrastruktury technicznej i sanitarnej (w tym z zakresu przystosowania obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych); • Zagospodarowanie terenu wokół obiektów (m.in. budowa miejsc parkingowych).
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	Brak ograniczeń kwotowych
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	<p>Intensywność pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty nieobjęte pomocą publiczną: 85% • Projekty objęte pomocą publiczną: zgodnie z programami pomocy publicznej
Beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną; • Parki narodowe i krajobrazowe; • PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; • Organizacje pozarządowe; • Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki; • Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne • Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska, kultury, turystyki; • W przypadku jednostek współprowadzonych z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego dofinansowanie projektów będzie możliwe w ramach PO IŚ.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

Poddziałanie 7.6 Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej (PROW 2014-2020).

Cele	Poprawa stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi.
Typy projektów	<p>W ramach Poddziałania wsparciem mogą zostać objęte projekty zakładające:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odnawianie lub poprawę stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego, w tym m.in.: przebudowę lub modernizację obiektów budowlanych, koszty prac konserwatorskich lub restauratorskich, koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji. • zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.
Warunki ogólne uzyskania wsparcia.	<p>Pomoc może być przyznana jeśli operacja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizowana jest w miejscowości, należącej do: <ul style="list-style-type: none"> - gminy wiejskiej lub - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców; • będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych; • jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości; • spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji; • realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy, lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem; • składana jest przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST i została zaakceptowana przez tę jednostkę; • dotyczy obiektu wpisanego do rejestru lub ewidencji zabytków.
Warunki finansowe uzyskania wsparcia:	<ul style="list-style-type: none"> • Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 PLN na beneficjenta w okresie realizacji Programu. • Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu. Wymagany krajowy wkład środków

	<p>publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.</p> <ul style="list-style-type: none">• W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.
Beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none">• gmina• instytucja kultury, dla której organizatorem jest JST.

Podsumowanie:

Dedykowanym źródłem finansowania planowanych przedsięwzięć jest Działanie **7.1 Dziedzictwo kulturowe** Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Inwestycje te mogą również stanowić elementy szerszego przedsięwzięcia zakładającego kompleksową rewitalizację zaplanowanego obszaru gminy w ramach Działania **13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich**. Alternatywnie sugeruje się rozważenie skorzystania ze wsparcia oferowanego przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

8. MONITORING I EWALUACJA

MONITORING:

Profesjonalne wykonanie zadania zawsze wymaga odpowiedniej kontroli. Systematycznie przeprowadzany monitoring Programu pozwoli na uniknięcie ewentualnych błędów przy realizacji założonych celów, jak również określi aktualny stopień wdrażania dokumentu. Zapewni także zgodność efektów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Monitoring – oznacza regularne pomiary lub obserwacje przeprowadzane przez z góry określony czas. W przypadku celów strategicznych Gminy Wojciechów monitoring zostanie wykorzystany do śledzenia przebiegu zaplanowanych zadań, ich terminowości oraz zgodności z założonym harmonogramem. W procedurze monitoringu z reguły nie ma elementu oceny jakości efektów realizowanych zadań. Proces monitoringu jest mocno powiązany z procesem wdrażania, ponieważ osiągnięcie założonych celów uwarunkowane jest ilością i jakością zebranych danych. Monitoring jest procesem polegającym na koordynacji, obserwacji i ocenie realizacji kolejnych projektów, ma na celu analizę stanu zaawansowania projektu oraz zgodności z postawionymi celami, a także ocenę terminowości realizacji wyznaczonych działań. Istotą tego procesu jest wyciąganie wniosków z realizacji założeń Programu. Ponadto umożliwi identyfikację pojawiających się problemów, ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za realizację zadań oraz ocenę efektywności wykorzystania przeznaczonych, na realizację tych zadań, środków.

EWALUACJA

Ewaluacja – to ocena wartości interwencji z zastosowaniem określonych kryteriów tejże oceny, podejmowana w celu określenia efektywności interwencji, oszacowania w odniesieniu do celów, a także analizy wpływu na specyficzne problemy strukturalne. W ramach ewaluacji do poszczególnych celów operacyjnych (bezpośrednich celów poszczególnych projektów) będą przypisane wskaźniki celów zgodnie z metodologią stosowaną w Funduszach Strukturalnych Unii Europejskiej. Wskaźniki będą generowane na poziomie poszczególnych projektów, podczas ich przygotowywania. W celu zachowania spójności Strategii Rozwoju Gminy Wojciechów na lata 2015-2020 z najważniejszymi programami pomocowymi zaprezentowanymi w dokumencie zaproponowane wskaźniki służące weryfikacji efektów jej wdrażania zostały opracowane na podstawie Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 22 kwietnia 2015 r. w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 (Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014-2020 – EFRR, FS oraz wskaźniki specyficzne).

W celu prawidłowej realizacji zaplanowanych w strategii zadań zostanie wykorzystany sprawdzony już system monitoringu i ewaluacji, który był wykorzystywany przez gminę do dokonywania pomiarów efektów wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wojciechów z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym na lata 2009 – 2015:

1. Zadania realizowane z udziałem źródeł zewnętrznych będą podlegać kontroli Instytucji Wdrażających i Finansujących Fundusze Pomocowe na szczeblu regionalnym i krajowym.
2. Monitoring i sprawozdawczość w zakresie wskaźników osiągniętych produktów i rezultatów będzie odbywać się w cyklach kwartalnych i rocznych.
3. Sprawozdanie z realizacji Strategii będzie corocznie przedmiotem oceny przez komisje stałe i sesje Rady Gminy.
4. Informacja i promocja z realizacji Strategii będzie publikowana w lokalnej prasie i na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz za pomocą tablic informacyjnych i pamiątkowych.
5. Realizacja Strategii będzie oceniona przez wyborców przy następnych wyborach samorządowych.

Dla potrzeb Strategii Rozwoju Gminy Wojciechów na lata 2015-2020 opracowana została lista wskaźników służących ocenie procesu jej wdrażania.

Cel strategiczny	Wskaźnik	Jednostka miary
1. Poprawa funkcjonalności logistycznej gminy	• Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km
	• Całkowita długość wybudowanych dróg	km
	• Ilość wybudowanych/przebudowanych obiektów wspomagających infrastrukturę transportową (parkingi, przystanki, chodniki itd.)	szt.
2. Wyrównanie szans	• Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej	szt.

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym 	szt.
3. Redukcja kosztów energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 	MWh/rok
	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej 	MWh/rok
	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie kosztów energii 	%
4. Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przebudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społeczno-kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu 	szt.
5. Wzrost gospodarczy oraz poprawa rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych; 	ha
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost liczby podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie się udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w % 	%
6. Poprawa stanu gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej 	km
	<ul style="list-style-type: none"> Długość wybudowanej sieci wodociągowej 	km

Strategia Rozwoju Gminy Wojciechów do roku 2020

wodno- ściekowej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej / kanalizacyjnej 	%
7. Zwiększenie atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> Saldo migracji na 1000 ludności 	szt. (dodatnie lub ujemne)
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów infrastruktury sportowej, rekreacyjnej lub kulturalnej 	szt.
8. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem 	szt.
	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem 	szt.